

UNIVERZITA KARLOVA V PRAZE

FAKULTA SOCIÁLNÍCH VĚD

Evropská studia

Lenka Hartmanová

**Konkurenceschopné, inovativní a sociální
Finsko – model pro Lisabonskou strategii?**

Diplomová práce

Praha 2007

Autor práce: **Lenka Hartmanová**

Vedoucí práce: **Prof. Ing. Luděk Urban CSc., Jean Monnet Professor**

Oponent práce:

Datum obhajoby: 2007

Hodnocení:

Bibliografický záznam

HARTMANOVÁ, Lenka. *Konkurenceschopné, inovativní a sociální Finsko – model pro Lisabonskou strategii?*. Praha: Univerzita Karlova, Fakulta sociálních věd, Evropská studia, 2007, 100 s. Vedoucí diplomové práce Prof. Ing. Luděk Urban CSc., Jean Monnet Professor.

Anotace

Diplomová práce „*Konkurenceschopné, inovativní a sociální Finsko – model pro Lisabonskou strategii?*“ pojednává o konkurenceschopnosti Finska, o jejích základech a politice finského státu, která dosažení a udržení konkurenceschopnosti podporuje. Práce konfrontuje výsledky, kterých dosáhlo Finsko s cíly Lisabonské strategie. Zamýšlí se nad tím, jak by se ostatní státy mohly inspirovat dobrou praxí. Práce shrnuje ekonomicko-sociální základy finského modelu a ekonomickou krizi, kterou Finsko prošlo. Dále analyzuje strukturu ekonomiky a jednotlivé politiky, které přispívají ke konkurenceschopnosti. Případová studie projektů z regionu Helsinky ukazuje jak funguje finský model v praxi. Srovnání finské ekonomiky v hodnocení mezinárodních organizací zasazuje problematiku do širšího rámce. Následně se práce zamýšlí nad Lisabonskou strategií a konfrontuje ji s finským modelem.

Annotation

Diploma thesis „*Competitive, innovative and social secure Finland – a model for the Lisbon strategy?*“ deals with the competitiveness of Finland, its roots and policies of the Finnish state that support the competitiveness. The thesis is confronting the results reached by Finland with the goals of the Lisbon strategy. It sums up the socio-economic basis of the Finnish model and the economic crisis it experienced. Further, it analyses the structure of the economy and the competitiveness supporting policies. A case study of projects in Helsinki shows how the model works in practice. A comparison of the Finnish economy in the evaluations of international organizations places the topic in broader context. Concluding, the thesis describes the Lisbon strategy framework and is confronting it with the Finnish model.

Klíčová slova

Konkurenceschopnost, Finsko, Lisabonská strategie, podpora podnikání, vzdělávací systém, inovace, instituce, informační a telekomunikační technologie, zaměstnanost

Keywords

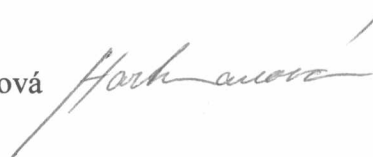
Competitiveness, Finland, Lisbon strategy, enterprise support, educational system, innovations, institutions, informační a telekomunikační technologie, employment

Prohlášení

Prohlašuji, že jsem tuto magisterskou diplomovou práci vypracovala samostatně, pouze za odborného vedení Prof. Ing. Lud'ka Urbana CSc., Jean Monnet Professora. Dále prohlašuji, že veškeré podklady, ze kterých jsem čerpala, jsou uvedeny v seznamu použité literatury. Současně dávám svolení k tomu, aby tato práce byla zpřístupněna v příslušné knihovně UK a prostřednictvím elektronické databáze vysokoškolských kvalifikačních prací v repozitáři Univerzity Karlovy a používána ke studijním účelům v souladu s autorským právem.

V Praze dne 17.května 2007

Lenka Hartmanová

Obsah

ÚVOD	6
Definice	8
1. Finsko	16
1.1 Historický vývoj finského modelu – sociálně ekonomické základy	16
1.1.1 Sociální oblast	16
1.1.2 Ekonomika	19
1.2 Krize na počátku devadesátých let – problémy Finské ekonomiky a společnosti	21
1.3 Formulace strategie pro překonání problémů	22
1.4 Provádění strategie	23
1.4.1 Struktura finské ekonomiky	23
1.4.2 Veřejný sektor	26
1.4.3 Politika podpory konkurenceschopnosti	30
1.4.4 Podpora podnikání	31
1.4.5 Průmysl	34
1.4.6 ICT Průmysl	37
1.4.7 Podpora inovací	41
1.4.8 Vzdělávací systém	47
1.4.9 Zahraniční obchod	51
1.4.10 Politika podpory udržitelného rozvoje	53
1.4.11 Finanční prostředí	55
1.4.12 Daňový systém	56
1.4.13 Politika zaměstnanosti a sociální politika	58
2. Případová studie	64
3. Finská ekonomika v žebříčcích konkurenceschopnosti mezinárodních organizací a Evropské unie	71
4. Lisabonská strategie a Finsko	77
ZÁVĚR	86
RESUMÉ	89
SUMMARY	90
SEZNAM LITERATURY	92
PŘÍLOHY	96

Úvod

Finsko (Suomi) je se svými 338 145 kilometry čtverečnými rozlohy jednou z největších zemí Unie, na tuto rozlohu připadá ovšem pouze 5 223 442 obyvatel.¹ Svým současným vývojem ekonomiky bývá často dáváno za příklad pro země jako je Česká republika i pro ostatní země Evropské unie. Finský hospodářský růst, model sociálního státu, jeho úspěšná reforma v devadesátých letech, technologický boom, masivní podpora inovací, které pohání ekonomický růst a kvalitní vzdělávací systém, jsou právě těmi příčinami, proč se poohlížíme po tomto severském státu a hledáme u něj inspiraci. Právě výše zmíněným tématům a dále tomu, jak Finsko dosáhlo svého úspěchu a zda lze jeho zkušenosti převést i na jiné země, se bude věnovat tato práce.

Finsko začalo uskutečňovat reformy, které vedly k jeho současnému úspěchu od poloviny devadesátých let, v době kdy se potýkalo s vážnou ekonomickou krizí po pádu Sovětského svazu. Bylo to v době, kdy si ostatní státy vůbec neuvědomovaly problémy evropských ekonomik, které bylo potřeba reformovat. Podobným problémům, jaké řešili již od poloviny devadesátých let ve Finsku, se snaží přijít na kloub Lisabonská strategie Evropské unie z roku 2000. Přes intenzivní debaty se stále nedaří dosáhnout vytyčených cílů. Cíle Lisabonské strategie odpovídají tomu, co je ve Finsku uskutečňováno již od poloviny devadesátých let. Otázkou je, zda je možné zhodnotit Finské zkušenosti pro úspěšnější plnění cílů strategie.

Práce se v první části zaměří na Finskou republiku, na nastínění historického vývoje finského modelu a jeho sociálně ekonomické základy, protože společenské a institucionální prostředí hraje velkou roli pro růst konkurenceschopnosti a silný sociální stát. Krize, ve které se Finsko ocitlo na počátku devadesátých let měla rovněž velký význam pro formování strategií pro podporu růstu a konkurenceschopnosti a snahy o záchranu sociálního státu, proto se jí bude věnovat samostatná kapitola. Poté bude popsáno, jak byla strategie formulována a jak byla prováděna. Růst konkurenceschopnosti, udržitelný růst a sociální jistoty budou analyzovány na základě struktury finské ekonomiky. Velký důraz bude kladen na politiku podpory konkurenceschopnosti, podpory udržitelného růstu, podpory podnikání, politiku podpory inovací, vědy, výzkumu a školství, jejichž úroveň je ve Finsku velmi dobrá a je nutná pro růst a udržení konkurenceschopnosti. Jedna Kapitola se zaměří na průmysl a především

¹ www.cia-worldfactbook.org

pak ICT průmysl, který byl motorem pro další odvětví a jeho úspěch je synonymem finského úspěchu. Charakter této malé, otevřené ekonomiky dokreslí kapitola o zahraničním obchodu. V dalších kapitolách bude nastíněn finanční a daňový systém a jeho relevance pro toto téma. Politika zaměstnanosti je zásadním pilířem jak Lisabonské strategie tak i finského úspěchu a bude jí věnována samostatná kapitola. Finsko, ačkoli stále bojuje s vysokou nezaměstnaností, prosazuje flexibilní pracovní trh při zachování vysoké úrovně sociálních jistot. V této části práce jsou zahrnuty rozhovory s finskými občany, kteří se specializují v jednotlivých analyzovaných oblastech (vzdělávání, podnikatelské prostředí, regionální konkurenceschopnost).

Druhá část práce nabídne pohled na konkurenceschopnost a inovativní prostředí v praxi na příkladu Helsinek a tří projektů v tomto regionu.

Finsko bude ve třetí části práce porovnáno s dalšími zeměmi EU i mimo Evropu v hodnotících zprávách mezinárodních organizací a Evropské Unie.

Ve čtvrtém oddílu diplomové práce nás toto srovnání přivádí k Lisabonské strategii, která byla formulována po zjištění, že v porovnání s USA či Japonskem Evropa ztrácí konkurenceschopnost. Strategie si vztyčila v roce 2000 cíl pro Evropskou unii stát se „nejkonkurenceschopnější a nejdynamičtější znalostní ekonomikou, schopnou udržitelného hospodářského růstu s více a lepšími pracovními místy a s větší sociální soudržností“² do roku 2010. Není ovšem potřeba se obracet ke vzorům v Americe či Japonsku, když v samotné Evropě na jejím severním okraji existují státy, které se i v celosvětovém porovnání umísťují na předních místech. Tyto státy, jsou kromě vysokého tempa růstu a konkurenceschopnosti charakteristické velmi vysokou ochranou životního prostředí, udržitelným růstem a rovněž vysokými sociálními standardy, což lze považovat za konkurenční výhodu. Tento oddíl se zaměří na slabiny a úspěchy strategie a bude se snažit nalézt odpovědi na to proč některé státy nebudou schopny ambiciózních cílů dosáhnout zatímco jiné a mezi nimi Finsko toto dokázaly v předstihu.

Závěru se bude snažit odpovědět na otázky, zda lze zkušenosti Finska aplikovat v jiných zemích? A poskytne náměty pro inspiraci, jak je možné zlepšit plnění cílů Lisabonské strategie v celoevropském měřítku.

Práce čerpá stejnou měrou z pramenů i sekundární literatury. Mezi hlavní prameny práce patří hodnotící zprávy mezinárodních institucí WEF, OECD, IMD, EU ale také zprávy

² <http://www.evropska-unie.cz/cz/article.asp?id=2843>

finské vlády a jednotlivých ministerstev o fungování ekonomiky a plnění Lisabonské strategie.

Sekundární literatura k tématu od finských autorů (Pesonen, Castells) v anglickém jazyce velmi dobře pokrývá dané téma a je snadno dostupná i České republice. Jedná se především o literaturu analyzující úspěch ICT, informační společnosti a analyzující strukturu finské ekonomiky a společnosti. Další okruh literatury se zabývá analýzou vládních politik od politiky zaměstnanosti a sociálních politik (Arnkil/Spangar, Kvist) přes průmyslovou politiku (Ylä-Antilla/Palmberg) po komplexní politiku podpory konkurenceschopnosti (Jaklič).

Definice

Pro uchopení problematiky konkurenceschopnosti Finska a podstaty Lisabonské strategie je nutné definovat komplexní fenomén konkurenceschopnosti. Nejdříve se zaměříme na definice konkurenceschopnosti používané hlavními mezinárodními organizacemi a uznávanými teoretiky konkurenceschopnosti. Tato práce se soustředí na definice používané Evropskou unií v Evropské zprávě konkurenceschopnosti (European Competitiveness Report) a tzv. Evropským scoreboards, všechny tyto definice se ovšem shodují v několika zásadních styčných bodech a základ obecnějších definicí EU tvoří definice ostatních mezinárodních institucí.

Termín konkurenceschopnost je primárně aplikován na konkurenceschopnost jednotlivých firem a teprve přeneseně jí bylo užito i pro porovnávání jednotlivých zemí. V odborné literatuře nepadá shoda, zda je vůbec možné tento koncept aplikovat i na státy (Lawton, 1999). Ekonom Paul Krugman se domnívá, že konkurenceschopnost firem a států není stejná, u firem ve vzájemné soutěži vždy jedna vyhraje a druhá prohraje, zatímco v konkurenci států, oba státy, které spolu soutěží, vyhrávají. Budoucí prosperita země závisí na růstu produktivity, kterou mohou ovlivnit vládní politiky. Státy konkurují tím, že volí politiku pro podporu vyšších životních podmínek (Lawton 1999,4).

Oproti tomu OECD vytvořila v roce 1996 v projektu „Framework for industrial competitiveness“ definici, která je aplikovatelná jak na státy, tak na firmy:

„Konkurenceschopnost se vztahuje ke schopnosti společností, firem, průmyslových odvětví, regionů a států, nebo supranacionálních celků generovat relativně vysoký faktorový příjem a faktorovou zaměstnanost na udržitelné bázi, zatímco je vystavena mezinárodní konkurenci“ (Lawton 1999, 3).

Ekonomové Zysman, Tyson (1983, 28, IN: Lawton 1999) spojují konkurenceschopnost firem s konkurenceschopností států. Podle nich tvoří konkurenční výhodu relativní exportní síla firem země v porovnání s firmami jiné země obchodujícími ve stejném sektoru na mezinárodních trzích. Definují národní konkurenceschopnost států či EU následovně: „stupeň jakým stát na volném trhu produkuje zboží a služby, které obstojí v testu na mezinárodních trzích a zároveň je rozšiřován reálný příjem občanů státu.“

Podle Tysona (1998, IN: Lawton 1999) jsou nejkritičtějšími determinanty konkurenceschopnosti zlepšování produktivity a technologické inovace. Této linie se drží i Scott a Lodge (1985,5, IN: Lawton 1999), kteří vidí hlavní zdroje konkurenceschopnosti v nové znalostní ekonomice především technologie, kapitálové investice a schopnosti pracovníků. Tyto zdroje jsou zároveň mobilní a proto každý stát, který pro ně vytvoří prostředí je může přitáhnout. Konkurenceschopnost je tak záležitostí strategie a ne přírodních zdrojů. Tato definice reflektuje tzv. Novou teorii růstu, neboli teorii endogenního růstu, kde technologický pokrok endogenního charakteru, je generován silami uvnitř ekonomiky. Podle této teorie technologický pokrok přináší pozitivní externality, což znamená, že nové myšlenky a inovace se šíří od původních subjektů (podniků) do celé ekonomiky k dalším subjektům, neboť neexistuje dokonalá patentová ochrana, a tím zvyšují produktivitu jejich výrobních faktorů. Tím se zároveň vytváří prostředí pro vznik nových myšlenek v těchto dalších podnicích. Při zapojování nových výrobních faktorů tak současně dochází k růstu jejich produktivity (jsou spojeny s objevy a zlepšeními), neboli k rostoucím výnosům z rozsahu. Tím se opět zlepšují podmínky pro nové inovace a zdokonalení výroby. Tento technologický pokrok je podmíněn určitou výchozí úrovní fyzického a lidského kapitálu, vzniká na určité ekonomické úrovni, která umožňuje investice do výzkumu. Institucionální podmínky jako jsou vládní podpora výzkumu, tradiční iniciativou pracovníků a další jsou rovněž podmínkami technologického pokroku. Vědomosti jsou v této teorii brány jako veřejný statek. Endogenní ekonomický růst je výsledkem dlouhodobého ekonomického vývoje (Helísek 2002, 105-106). Tato teorie silně akcentuje roli lidského kapitálu jako faktoru produkce a tudíž je do něj nutné silně investovat ve vzdělávacím systému.

Podle vedoucího ekonoma Michaela Portra (1990) “závisí konkurenceschopnost státu na schopnosti jeho průmyslu se inovovat a zlepšovat. Firmy profitují z toho, když mají silné domácí rivaly, agresivní dodavatele a náročné domácí zákazníky. Konkurenční výhoda států vzniká z rozdílů v kultuře, stylu managementu, infrastruktuře, ekonomice, institucích, historii,

demografii a dalších faktorech, které ovlivňují způsob života lidí a podnikání. Využíváním těchto rozdílů za účelem kontinuálně zlepšovat a inovovat se zvyšuje konkurenční výhoda státu.“³

Ekonom Paul Krugman (*Competitiveness: A dangerous obsession*, 1994)⁴ definuje konkurenceschopnost jako udržitelný nárůst reálných příjmů a životního standardu v regionech nebo státech, kdy je práce pro všechny, kteří chtějí pracovat. Tato definice zdůrazňuje roli domácích faktorů pro konkurenceschopnost.

Další institucí zabývající se monitoringem konkurenceschopnosti je IMD (International Institute for Management Development). IMD World Competitiveness Yearbook (WCY) vidí souvislost mezi prostředím ve státě (kde stát hraje důležitou roli) a procesem vytváření bohatství, který ovlivňují firmy a jednotlivci. Podle (WCY) lze definovat 4 hlavní faktory, které ovlivňují konkurenceschopnost země:

- Ekonomický výkon
- Efektivita vlády
- Efektivita podniků
- Infrastruktura

Při zdravém výkonu v těchto oblastech je možno zachovat globální konkurenceschopnost. Podle (WCY) tvoří konkurenceschopnost čtyři následující dimenze:

- Atraktivita vs. Agresivita (některé země si udržují konkurenceschopnost tím, že jsou agresivní a vyváží investice, jiné, že jsou atraktivní a investice přijímají).
- Blízkost vs. Globálnost (ekonomiky buď přinášejí přidanou hodnotu blízkému uživateli nebo operují na globální bázi).
- Zdroje vs. Procesy (některé země jsou bohaté na zdroje jako půdu, lidi, přírodní zdroje, ale nemusí být nutně konkurenceschopné nebo mohou, jak ukazuje příklad Norska. Jiné země se spoléhají na transformační procesy (Finsko)).
- Individuální riskování vs. Sociální koheze

Tyto dimenze konkurenceschopnosti jsou silně zakořeněny v historii, kultuře a hodnotách jednotlivých států a národů. Konkurenceschopnost je dynamický koncept. Jedním

³ IN: Jaklič 2002,5

⁴ IN: Jaklič 2002,5

ze zásadních faktorů je ovšem vzdělávací systém, vědomosti, technologická infrastruktura a nehmotné statky.

IMD specifikuje několik základních pravidel, které země mají následovat, aby dosáhly konkurenceschopnosti.

Státy by měly

- I. vytvořit stabilní předvídatelné právní prostředí
- II. pracovat na flexibilní a rezistentní ekonomické struktuře
- III. investovat do tradiční a technologické infrastruktury
- IV. podporovat soukromé spoření a domácí investice
- V. vytvořit agresivitu na mezinárodních trzích (export) i atraktivitu pro přímé zahraniční investice
- VI. soustředit se na kvalitu, rychlost a transparentnost vlády a administrativy
- VII. zachovat vztah mezi úrovní mezd, produktivity a zdanění
- VIII. zachovat sociální rovnováhu snížením mzdové disparity a posílením střední třídy
- IX. investovat intenzivně do vzdělání
- X. zachovat rovnováhu mezi zaměřením na domácí a globální trhy

IMD World Competitiveness Index měří jak se daří zemím poskytovat firmám vhodné prostředí, aby si zachovaly a rozvinuly domácí i globální konkurenceschopnost.

World Economic Forum (WEF) používá několik druhů indikátorů. WEF Current Competitiveness Index hodnotí podmínky definující současný stav produktivity. WEF Global Competitiveness Index měří schopnost ekonomik dosáhnout udržitelný ekonomický růst, a kontroluje současný stav ekonomického rozvoje (Jaklič 2002, 14). Network readiness index WEF, který je rovněž pro toto téma důležitý, má tři komponenty: prostředí pro informační a komunikační technologie (ICT) v dané zemi, užívání ICT ve společnosti (individua, firmy, vlády) a odhodlanost hlavních finančních institucí investovat.

WEF se přidržuje definice M. Portra, zahrnuje do indikátoru: v prvním pilíři Global Competitiveness indexu: instituce - veřejné, soukromé, v druhém pilíři infrastrukturu, třetí pilíř indexu je věnován makroekonomické situaci, čtvrtý zdraví a základnímu vzdělání, pátý

vyššímu vzdělání a dalšímu vzdělávání, šestý pilíř zkoumá efektivnost trhů, a sedmý technologickou vyspělost.⁵

IMD, které se zaměřuje hlavně na makroekonomické, politické a právní prostředí se liší od WEF. Podle WEF tyto faktory pouze vytváří prostředí, ale konkurenceschopnost vzniká na mikroekonomické úrovni v operacích a strategiích firem.

Porter tvrdí, že prosperita závisí na konkurenceschopnosti, která reflektuje produktivitu, s jakou stát využívá své zdroje. Produktivita je měřena hodnotou zboží a služeb produkováných jednotkou lidského, kapitálového a přírodního zdroje. Podmínky pro rychlý a udržitelný růst produktivity jsou závislé na politických a právních institucích spolu se stabilními makroekonomickými politikami a schopností firem vytvořit zboží a služby používající produktivní metody vytvářející bohatství. Mikroekonomická základna produktivity spočívá na dvou oblastech, na sofistikovaných strategiích a operacích společnosti a na kvalitě mikroekonomického podnikatelského prostředí.

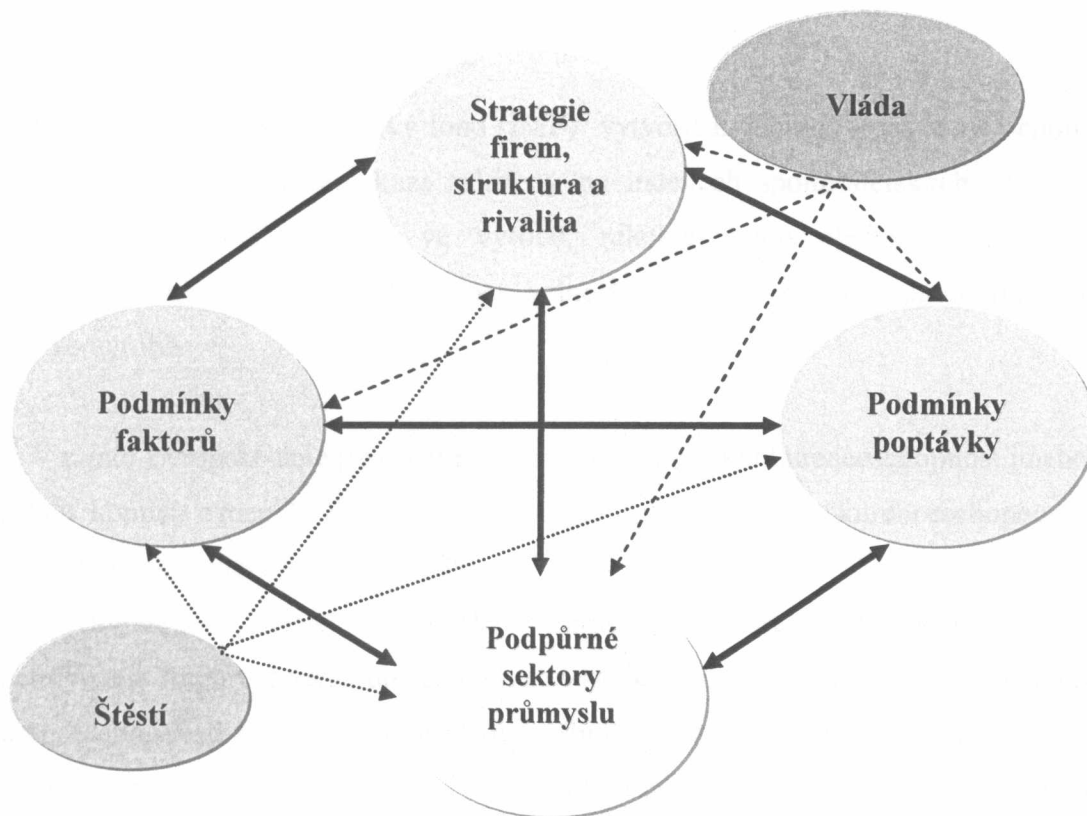
Podnikatelské prostředí je ovlivněno:

- I. faktory produkce (kvalifikované pracovní síly a infrastruktura, cena práce, přírodní zdroje, zdroje kapitálu, kvalita výzkumu, deregulace trhů práce,...),
- II. podmínkami domácí poptávky, které mají vliv na směřování inovací a vývoje produktů,
- III. existencí nebo neexistencí mezinárodně konkurenceschopných dodavatelů nebo společností v podpůrných sektorech, které tlačí na inovace ostatních,
- IV. strategií firmy, strukturou a jejími rivaly
- V. rolí vlády, která podporuje společnosti k výkonu, stimuluje konkurenci, výraznou roli mají instituce.
- VI. náhodou, štěstím (válka, objev, rozhodnutí cizí vlády, cenový šok, náhlé snížení poptávky ve světě,..) (Jaklič 2002, 9-11)

Tyto faktory se navzájem ovlivňují a ovlivňují složky konkurenční výhody země. Složkou konkurenceschopnosti je rovněž dostupnost zdrojů a znalostí, informace, které firmy používají k rozhodnutí, ke kterým možnostem využít tyto zdroje, cíle jednotlivců ve společnostech, tlak na společnosti k inovacím a investicím.

⁵ <http://www.weforum.org/en/initiatives/gcp/Global%20Competitiveness%20Report/index.htm>

Faktory konkurenceschopnosti graficky znázorňuje tzv. Portrův diamant⁶:

Portrovy definice byly vystaveny ovšem i kritice. Zdůrazňováno je především, že nebral v úvahu dostatečně roli mnohonárodních společností (MNC). Říká, že hodnotný je pouze vývoz přímých zahraničních investic, což není podle jeho kritiků prokázáno. Porter vyvinul definici na základě případových studií, je zaměřený retrospektivně a není schopen předpovědět budoucí vývoj (Rouvinen, Ylä-Antilla 1997, IN: Jaklič 2002,12). Rouvinen a Ylä -Antilla uvádějí několik bodů kritiky:

1. konkurenceschopnost se nevyvíjí jen v klastrech⁷, ale existuje mnoho úspěšných „sólo hvězd“
2. nebere v úvahu mnohonárodní společnosti a přímé zahraniční investice
3. model není plně vhodný pro malé otevřené ekonomiky
4. je aplikovatelný pouze na ekonomiky založené na zdrojích
5. více by měl zdůraznit kulturní rozdíly

⁶Jaklič 2002, 9

⁷viz strana 28

6. nejasná role makroekonomických komponent
7. nejasné, zda je model statický či dynamický
8. nemělo by se brát rigorózně⁸

Rovněž Mezinárodní měnový fond (IMF)⁹ vytvořil indikátory konkurenceschopnosti: počítá do nich: reálný směnný kurz založený na indexech spotřebitelských cen, reálnou hodnotu vstupní jednotky práce ve výrobě, relativní cenu obchodovatelného zboží k neobchodovatelnému a poměr běžné ceny jednotky práce ve výrobě k deflátorům přidané hodnoty ve výrobě.

V rámci Evropské unie již první poradní skupina pro konkurenceschopnost jmenovaná Evropskou komisí v roce 1997 určila jako základní indikátory konkurenceschopnosti růst, produktivitu a zaměstnanost (Lawton 1999, 4).

Pravidelně vydávaná Evropská zpráva konkurenceschopnosti (European Competitiveness Report se zaměřuje na analýzu vývoje produktivity, jako hlavního indikátoru konkurenceschopnosti z dlouhodobého hlediska (<http://ec.europa.eu/growthandjobs.html>).

Poslední vydání zprávy z roku 2006 chápe konkurenceschopnost jako růst životních standardů národa nebo regionu a úrovně nezaměstnanosti na nejnižší možné míře. Na úrovni jednotlivých sektorů je konkurenceschopnost chápána jako zachování a zlepšování jeho pozice na globálním trhu. Všeobecně je chápána v této zprávě konkurenceschopnost jako celková ekonomická výkonnost národa.¹⁰

EU měří konkurenceschopnost na základě sektorových indikátorů. Původně jich bylo 35 a byly oficiálně uznány Evropskou radou v Nice v roce 2000. Stockholmská Evropská rada a Goeteborgská Evropská rada v březnu resp. červnu 2001 identifikovaly další oblast – životní prostředí - a zahrnuly ji do indikátorů. Jarní zpráva z roku 2002 pro Evropskou radu v Barceloně zahrnovala již 42 indikátorů. Od roku 2004 byl počet hlavních indikátorů omezen na 14 v pěti oblastech:

- I. všeobecné ekonomické prostředí
 - HDP na obyvatele podle standardu kupní síly
 - produktivita práce
- II. zaměstnanost

⁸ Jaklič 2002, 12

⁹ <http://www.internationalmonetaryfund.com/external/pubs/cat/doctext.cfm?docno=WPIEA0291994>

¹⁰ ec.europa.eu/growthandjobs/pdf/COM2006_697_en.pdf

- míra zaměstnanosti
- míra zaměstnanosti starších občanů
- III. ekonomická reforma
 - komparativní úroveň cen
 - investice podniků
- IV. sociální koheze
 - míra rizika chudoby po sociálních transferech
 - míra dlouhodobé nezaměstnanosti
 - disperze regionální nezaměstnanosti
- V. životní prostředí
 - emise skleníkových plynů
 - energetická intenzita ekonomiky
 - objem nákladní dopravy relativní k HDP

Unie sestavuje kromě zprávy tzv. scoreboards, které poskytují indikátory pokroku v plnění strategických cílů EU stát se nejkonkurenceschopnější, dynamickou, na znalostech založenou ekonomikou na světě schopnou udržitelného růstu s více a lepšími pracovními místy. Mezi tyto scoreboards patří například Innovation Scoreboard, Single Market Scoreboard, European Social Scoreboard, Enterprise Scoreboard, State Aid Scoreboard, Industrial Research Scoreboard a další.

Vzhledem k tomu, že se jedná o velmi komplexní a složité téma, není možné je v rozsahu této diplomové práce zanalyzovat podrobněji. Téma je hodné samostatné diplomové práce a autorovi, který není ekonom nepřísluší hodnotit jednotlivé přístupy. Nyní shrneme body, ke kterým se přiklání většina mezinárodních institucí a Evropská Unie.

Většina institucí se shoduje na tom, že zásadní pro udržení konkurenceschopnosti je růst produktivity a technologické inovace. Velký důraz klade většina institucí na lidský kapitál¹¹ a potažmo tedy vzdělávání. Evropská Unie ovšem vzdělávání neuvádí do svých základních 14 strukturálních indikátorů konkurenceschopnosti. Právě pro posouzení konkurenceschopnosti Finska je ale vzdělávací systém základním elementem úspěchu.

¹¹ Lidským kapitálem rozumíme soubor znalostí, fyzických, intelektuálních a komunikačních schopností, praktických dovedností a motivací, získaných zejména v procesu vzdělání a praktické činnosti člověka a použitelných pro vytvoření nové hodnoty, uspokojení potřeby nebo pro zvýšení některé z forem kapitálu. (http://cs.wikipedia.org/wiki/Lidsk%C3%BD_kapit%C3%A1l)

Některé instituce rovněž vyzdvihují vývozní konkurenceschopnost států. Mnoho institucí a ekonomů jako je IMD, WEF a Michael Porter uvádí jako důležitý faktor veřejné instituce, které vytváří prostředí pro rozvoj konkurenceschopnosti. Ty mají kořeny v historii a kultuře jednotlivých států. Evropská unie klade hlavní důraz na růst produktivity a zaměstnanost spolu se sociální kohezí (společenskou soudržností).

Tato práce se bude snažit analyzovat Finskou konkurenceschopnost na základě těchto výše shrnutých zásadních determinant konkurenceschopnosti.

1. Finsko

1.1 Historický vývoj finského modelu – sociálně ekonomické základy

Pro pochopení základů Finského úspěchu v současnosti je nutné si přiblížit vývoj finského modelu založeného na univerzálních sociálních jistotách a ekonomickém růstu.

Právě zajištění sociálních jistot pro všechny obyvatele tvoří charakteristický rys konkurenceschopnosti evropské oproti americké či asijské.

1.1.1 Sociální oblast

Finsko bylo tradičně chudou zemí a právě tato chudoba je považována za předpoklad pro pozdější rozvoj velmi štedrého sociálního státu. Od druhé poloviny 19. století tvořila základ finské sociální politiky podpora pro chudé. Všeobecné volební právo uspíšilo proces modernizace. Již od konce 19. století lze vysledovat výraznou roli Finského státu v oblasti sociální politiky. Finsko zavedlo zdravotní pojištění, úrazové pojištění, pojištění v neschopnosti a důchodové pojištění. Finsko stejně jako jiné skandinávské státy přeformulovalo německý bismarckovský model pojištění pracujících na národní univerzální pojištění: sociální pojištění zahrnující všechny občany. Myšlenka univerzalizmu hrála důležitou roli při rozvoji sociálního státu. Po roce 1917 těsně před vyhlášením samostatnosti byl ustaven osmihodinový pracovní den. Nejrozsáhlejší reforma v sociální oblasti mezi světovými válkami byl Národní penzijní program z roku 1937, který poskytl všeobecné pojištění v neschopnosti a důchodové pojištění. Po druhé světové válce se sociální stát začal rozvíjet intenzivněji. Jeho rozvoj byl velmi důležitý pro zajištění legitimacy politického a

sociálního systému se Sovětským svazem jako sousedem. V roce 1946 byl reformován systém kolektivní pracovní dohody, byla garantována třítydenní placená dovolená. Díky zvyšujícímu se počtu obyvatel byla upřena pozornost k rodinné politice. V roce 1948 byl zaveden zákon o přídavicích na děti a v roce 1949 mateřské příplatky. V roce 1949 byly přijaty tři zákony o hypotéčních úvěrech, o podpoře výstavby v populačních centrech a o dotování výstavby ze státních peněz. V roce 1957 bylo reformováno Národní penzijní pojištění, systém zaměstnaneckých penzí byl vytvořen 1962.¹²

V šedesátých letech étos rovnosti podpořil rozvoj sociálního státu.¹³ Ekonomika rostla (v letech 1950 – 1959 rostlo HDP průměrně ročně o 4.7%, v letech 1960 – 1969 průměrně o 5%) a vytvářela zdroje. Odbory zesílily poté co sociální demokraté a komunisté ukončili své spory. Jejich základním zájmem byl rozvoj sociálního státu. Rovněž zaměstnavatelé měli pozitivní vztah k sociální politice a to ulehčilo cestu k dohodě o platech. Tento konsenzus sociálních partnerů zůstal charakteristickým rysem finského systému.

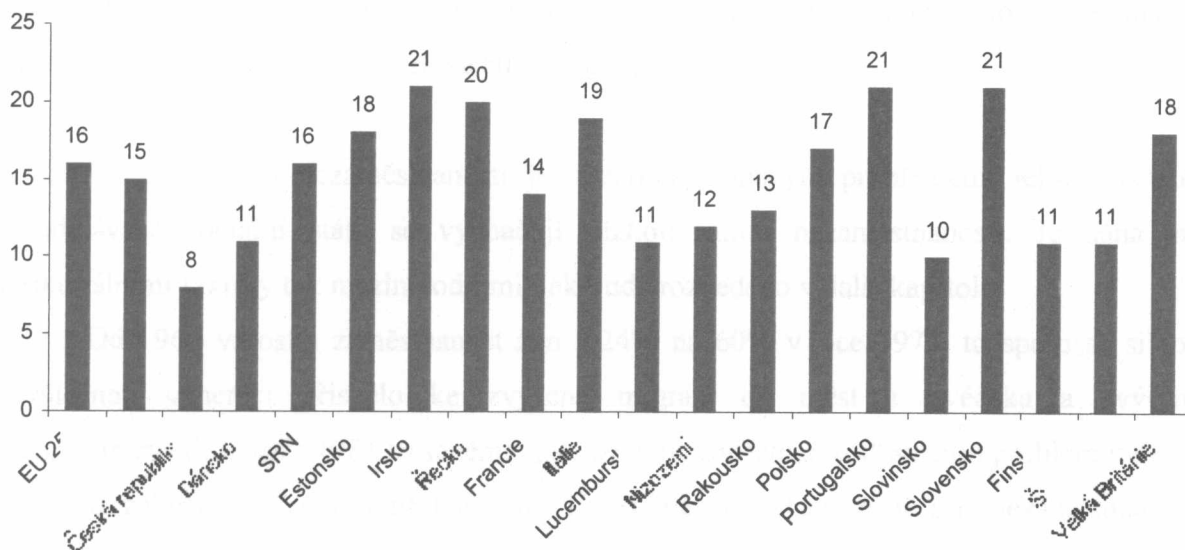
V šedesátých letech se ovšem Finsko potýkalo s vysokým výskytem různých onemocnění. Zdravotní systém trpěl nedostatkem doktorů a Finsko mělo vysokou úmrtnost pracujících mužů. Reakcí bylo Národní nemocenské pojištění zavedené v roce 1963. Od sedmdesátých let se pak situace zlepšovala.

Od šedesátých let do osmdesátých let odbory a organizace zaměstnavatelů měly silný vliv na reformy sociální politiky (Pesonen 2002, 48). Finsko během této doby získalo charakteristické znaky nordického sociálního státu: čtyřicetihodinový pracovní týden (1965), pětitydenní placená dovolená (1978), Zaměstnanecký zákon obsahující reformu podpory v nezaměstnanosti (1972), Zákon o veřejném zdraví vytvářející systém obecních zdravotních center (1972), Denní péče pro všechny děti (1973) a Zákon o sociálním blahobytu (1984). Finsko se rozvinulo v jednu z nejrovnostářštějších společností na světě, ale nerovnosti zůstávají v oblasti podmínek bydlení, na druhou stranu ve Finsku je velmi málo bezdomovců. Finsko má jednu z nejnižších mír chudoby (11).

¹² Pesonen 2002, 42-51

¹³ Pesonen 2002, 46

Míra rizika chudoby po sociálních transferech

Zdroj: Eurostat

IN: http://epp.eurostat.ec.europa.eu/portal/page?_pageid=1996,39140985&_dad=portal&_schema=PORTAL&screen=detailref&language=en&product=STRIND_SOCOHE&root=STRIND_SOCOHE/socohe/sc022

Myšlenka sociálního státu se ve Finsku plně ujala v šedesátých letech. Skandinávský model sociálního státu již ve třicátých letech zavedli ve Švédsku a odtud se pak dostal do Finska díky velmi úzkým kulturně-historickým a ekonomickým vazbám se Švédskem. V akademickém prostředí nepanuje jednotný názor ohledně toho, co konstituuje tzv. skandinávský sociální stát. Existuje ovšem několik charakteristických znaků. Je to především velký rozsah politiky poskytující veřejné služby. Stát hraje větší roli vůči trhům a společnosti. Politika se v tomto modelu zavazuje přispívat k plné (větší) zaměstnanosti a nebo zabraňovat nezaměstnanosti, převážně té dlouhodobé. Tento model zajišťuje pomocí přerozdělování snižování příjmových a jiných rozdílů mezi jednotlivými skupinami společnosti a přispívá k rovnosti mezi nimi. Je rovněž garantována univerzálnost práva pobírat sociální dávky (kompenzace příjmů, penze,..). Charakteristická je rozsáhlá síť sociálních služeb a to služeb na vysoké úrovni kvality. Transfery jsou štedré především ke

skupinám s nižšími příjmy.¹⁴ Státní rozpočet, který tyto služby financuje, zaujímá tedy vyšší procento HDP (26.7% HDP Finska v roce 2004, EU 15-28.7%, EU 25-28%).

Nízká míra čistého domácího spoření (0.1%) je také důsledkem sociálního státu, protože lidé nemusí spořit na stáří. Vysoké zdanění práce financující tento model má za následek velký podíl práce na černo a stínové ekonomiky.

Problém vyšší nezaměstnanosti je specificky finským problémem, jelikož ostatní skandinávské sociální státy se vyznačují nízkou mírou nezaměstnanosti. Je dána jak strukturálními faktory tak mezinárodními, jak bude rozvedeno v další kapitole.

Od 1960 vzrostla zaměstnanost žen z 24% na 60% v roce 1975, to spolu se silnou poválečnou generací přispělo ke zvýšené migraci do měst a Švédska a zvýšené nezaměstnanosti. V roce 1981 se schéma „Penze v nezaměstnanosti“ snažilo problém vyřešit, Zákon o zabezpečení v nezaměstnanosti (1985) zlepšil zabezpečení pro nezaměstnané a Zákon o zaměstnání (1987) zavazoval stát a obce, aby vytvářely zaměstnání pro mladé a dlouhodobě nezaměstnané (Pesonen 2002,50). Finsko se vyznačuje rovněž velmi vysokou mírou zaměstnanosti žen i v současnosti (66.5%).

1.1.2 Ekonomika

Finsko nemá žádné nerostné suroviny, jediným zdrojem je dřevo, jehož zpracování bylo do padesátých let základním hospodářským odvětvím. Změna nastala po mírové smlouvě s Ruskem 1947, v souvislosti s reparacemi, které muselo Finsko platit Rusku. Stavba lodí a strojů nastartovala fázi industrializace, která vyústila v osmdesátých letech v opětovné změně ve struktuře ekonomiky a přechodu na společnost služeb. V devadesátých letech i díky fenoménu NOKIA potom následovala další modernizace a přeměna na informační společnost.

Od druhé poloviny 50. let stoupala rychle ve Finsku životní úroveň. Hrubý domácí produkt byl v roce 1961 už dvakrát větší než v roce 1938, nezaměstnanost byla velmi nízká, skončil také definitivně přidělový systém. Na trhu se objevilo mnoho nových předmětů spotřebního zboží. Vzrůstal podíl obyvatelstva zaměstnaného v průmyslu i ve službách a

¹⁴ Kvist, 1999, 232

zmenšoval se podíl zaměstnaných v zemědělství, vzrůstající mechanizací se malé farmy přestaly vyplácet.

Až okolo roku 1960 lze Finsko nazvat plně industriální společností, díky boomu industriální výroby nastartované po válce a prospívající díky poptávce v Sovětském svazu.¹⁵

Na začátku šedesátých let se Finsko stalo „nenápadně“ bohatou zemí, díky rozvoji průmyslu, exportu do Sovětského svazu, obchodu se západem a rozvoji sociálního státu a na něj navázaných služeb. Finsko aktivněji začalo orientovat na západ, ale mělo velmi stále velmi živé obchodní kontakty se SSSR (více viz strana 41-42).

V roce 1966 byl přijat zákon o rozvoji vysokého školství, který měl za následek rozvoj a zakládání mnoha nových univerzit (Univerzita ve Vaase, Technologická univerzita v Tampere, Technologická univerzita v Lappeenramta a Univerzita v Joensuu). Do velké míry panovala rovnost příjmů a nedostatek pracovní síly, vysoká úroveň cen a zdanění, které ohrožovalo konkurenceschopnost.

V sedmdesátých letech rostlo HDP ročně průměrně o 3.7%. Ropná krize, která těžce postihla západoevropské státy a odrazila se na snížení finského exportu do těchto zemí, nepostihla Finsko v takové míře a to se s ní také vyrovnalo rychleji, díky levným dodávkám ropy ze Sovětského svazu. Přesto vzrostla nezaměstnanost až na více než 7%. Prezident Kekkonen určil cíl snížit do osmdesátých let míru nezaměstnanosti na 2.5%, což se víceméně povedlo během osmdesátých let.

Během osmdesátých let stále směřovala čtvrtina finského obchodu do Sovětského svazu, Finsko odebíralo na základě výhodných dohod levnou sovětskou ropu.

V roce 1990 bylo HDP na hlavu třetí nejvyšší v Evropě (26 943 USD)¹⁶, ale toto hodnocení je do určité míry nepřesné, vzhledem k nadhodnocené finské marce v této době.

Osmdesátá léta jsou nazývána ve Finsku „svátky konzumu“. Rostly mzdy, i všechny druhy sociálních dávek, to mělo za následek zvýšenou spotřebu. Banky lidem vnucovaly hypotéky na bydlení a úvěry všeho druhu. Nezaměstnanost téměř neexistovala (6 – 2.5%) díky rozvoji služeb a průmyslu. Růst HDP představoval v osmdesátých letech 3.7%. Během sedmdesátých a osmdesátých let výrazně expandoval veřejný sektor.

¹⁵ Pessonon 2002, 246

¹⁶ <http://www.un.org/esa/population/publications/countryprofile/finland.pdf>

1.2 Krize na počátku devadesátých let – problémy Finské ekonomiky a společnosti

Finská banka učinila v letech 1986-1987 dvě liberalizační opatření. Úrokové sazby byly deregulovány tzn. sníženy, pohyb zahraničního kapitálu byl rovněž deregulován. Snížení úrokových sazeb způsobilo velký nekontrolovaný nárůst půjček, zdvojnásobilo ceny domů a cenných papírů, způsobilo výrazný nárůst mezd a vedlo k přehřátí ekonomiky. Národní banka reagovala na přehřátí ekonomiky tak, že zvýšila úrokové sazby, což omezovalo firmy, protože navyšovalo jejich náklady a snižovalo jejich profit. Monetární politiky se zpříšňovaly, mnoho firem bankrotovalo a zvýšila se nezaměstnanost.¹⁷

Výše zmíněné vnitřní problémy Finské ekonomiky jen posílily dopad krize, která nastala počátkem devadesátých let.

Po rozpadu Sovětského svazu v roce 1991, zkrachovaly i jeho trhy, což mělo fatální dopad na finskou ekonomiku, která byla a je závislá na exportu. K tomu se přidružilo negativní působení přehřátí ekonomiky a nadhodnocený kurz marky. Finské zboží nebylo na globálních trzích konkurenceschopné, jelikož velké finské firmy nebyly konkurenceschopné díky vysokým cenám a nezachycení nových trendů a začaly ztrácet své podíly na západních trzích. Hroutily se kapitálové trhy, marka devalvovala a lidé přicházeli o úspory.

V roce 1991 celková výroba poklesla o 7.1%, tento negativní trend trval další dva roky. Mezi 1991 – 1993 celková výroba poklesla o 12% a nezaměstnanost se zvýšila ze 3% na 20%, v některých regionech až k 28%. Mezi lety 1990 a 1993 poklesl hrubý sociální produkt o 13%.

Premiér Esko Aho a jeho středo - pravá vládní koalice nastolili po propuknutí krize nápravná opatření. Krize ohrožovala totiž samotné základy finského sociálního státu.

Během osmdesátých let se zadlužení pohybovalo okolo 20% HDP, v krátké době ale narostlo na 60%, reakcí vlády bylo snížit výdaje jak rychle to jen půjde, opět oproti Švédsku, které na vyšší zadlužení bylo zvyklé a reagovalo pomaleji.

Ve společenském diskurzu se objevovaly názory, že základ problémů Finské ekonomiky je v sociálním státu, vysokých sociálních podporách, rigiditě pracovního trhu, vysokých daních, které odrazovaly od investic a vytváření nových míst.

¹⁷ Pesonen 2001, 248

1.3 Formulace strategie pro překonání problémů

Hovořilo se o nutnosti škrťů, šetření, podpoře iniciativy a podnikání. V letech 1992 - 1993 došlo k přechodu na plovoucí kurz, což poškodilo jednotlivce, ale posílilo export a otevřelo cestu na západní trhy. Seškrťáním veřejného rozpočtu se podařilo překonat krizi. Odbory souhlasily se zmrazením mezd. Ahova vláda provozovala přísnou fiskální a monetární politiku za cenu vysoké nezaměstnanosti. Na rozdíl od Švédska, které hlavně bojovalo proti nezaměstnanosti.

V roce 1993 byl ustaven speciální výbor parlamentu, Výbor pro budoucnost, jako dočasný, od roku 2000 má statut jako stálý výbor. Věnuje se posuzování a hodnocení vládních zpráv a strategií, které se týkají dlouhodobého vývoje Finska v horizontu pěti až patnácti let v oblasti technologické a inovační politiky. Výbor zajišťoval a zajišťuje zákonodárcům nezávislé informace o alternativách technologické a inovační politiky a jejich dopadech na hospodářský rozvoj země. Tento výbor je tak určitým typem think tanku, jeho návrhy jsou často diskutovány i v plénu. Toto zapojení parlamentu je určitým fenoménem a bylo postupně posilováno.

Finský prezident ustavil v roce 1994 tým, který měl vyvést Finsko z krize. Byl vytvořen ekonomický plán, podle kterého byl predikován 5% hospodářský růst v roce 2000 a nezaměstnanost 8%. Tento plán převzala i vláda Duhové koalice Paavo Liponena (sociální demokracie) v roce 1995.

V porovnání s ostatními vládami, které musely čelit krizím legitimacy, mohla se finská vláda opřít při formulaci a prosazování strategie, která měla vyvést zemi z krize o podporu ve společnosti. Vláda je v očích veřejnosti považována za nositele finské identity (Castells 2001,12). Ani nepopulární opatření jako je zmrazení mezd a snížení sociálních dávek se nesetkalo se silným odporem, ve společnosti panoval všeobecně konsenzus pro řešení krize. Krize mohla být překonána díky kombinaci veřejných politik, restrukturalizaci společností, inovátorským jednotlivcům jako byl například Linus Torvalds¹⁸ a jistotě sociálního státu. Podrobněji o jednotlivých oblastech pojedná práce v následujících kapitolách.

¹⁸ Linus Torvalds je finský programátor známý především zahájením vývoje jádra operačního systému Linux a pozdější koordinací projektu

1.4 Provádění strategie

1.4.1 Struktura finské ekonomiky

S hrubým domácím produktem US\$ 30 818 na hlavu bylo Finsko jednou z 15 nejbohatších zemí světa v roce 2005. Ale s populací 5.2 miliónů obyvatel, je Finsko jedním z nejmenších států EU a produkuje 1.4% HDP EU.¹⁹

Podíl sektorů na celkové zaměstnanosti

	Primární sektor	Sekundární sektor	Terciální sektor	Celkem
1860	79	14	7	100
1890	74	17	9	100
1920	60	20	20	100
1950	35	29	36	100
1980	13	34	53	100
1999	6	28	66	100

Zdroj: <http://virtual.finland.fi/netcomm/news/showarticle.asp?intNWSAID=56613>

Finsko je malou otevřenou ekonomikou, ale stupeň otevírání ekonomiky byl pomalejší, než by odpovídalo velikosti země. Terciální sektor zaujímá 2/3, sekundární 1/3, na primární sektor připadá méně než 5% produkce ekonomiky. Podíl terciálního sektoru je o 10% nižší než v USA. Finská ekonomika je tažena především velkými firmami. Podpora malých a středních firem, které tvoří většinu byla nastartována až v polovině devadesátých let.

Finská ekonomika prošla strukturálními změnami, od primárně zemědělsky orientované ekonomiky přes rychlou industrializaci až po přeměnu na znalostní hi-tech ekonomiku orientovanou na informační a komunikační technologie. Přes tyto změny je patrná institucionální kontinuita od dob švédské éry (1328 – 1809), základní předpoklady byly vytvořeny během této doby, jako vztah k práci a vztah k soukromému vlastnictví. Důležitým formativním prvkem byl také nedostatek zdrojů.

¹⁹ www.virtual.finland.fi

Vývoj obyvatelstva 1750-2004, v tisících

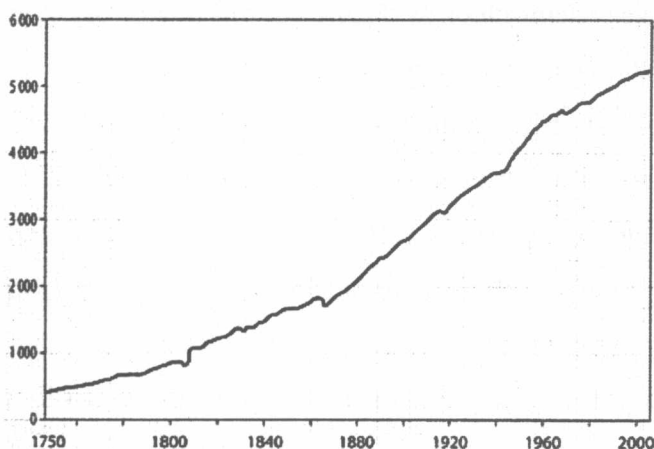

Figure 1.1 The population of Finland
1750–2004, in thousands

Source: Statistical Yearbook of Finland
2005, Statistics Finland. Appendix
Table 3.

The total population in Finland in the late 16th century was about 300,000, and grew to 450,000 by the end of the following century. However, Finland lost around one third of its population during a catastrophic famine in the late 17th century, and the pre-famine population level was reached again only in the mid-18th century. The Finnish population roughly doubled every fifty years from 1750 to 1950. There are only a few troughs in the curve: first, in 1808 as a result of the annexation of Finland into the Russian Empire; second, in the late 1860s owing to a famine; third, in 1918 as a consequence of the Civil War; fourth, in the 1940s because of the Second World War; and last, at the turn of the 1970s as a result of emigration. The emigration to Sweden affected up to 7.2 per mil of the total population between 1966 and 1970. The previous mass emigration occurred in the years 1901–1905 when a total of 6.0 per mil of the population emigrated, mostly to North America.*

* See especially Koskinen, Martelin, Notkola, Notkola and Pitkänen 1994.

Zdroj: *Statistical Yearbook of Finland 2005, Statistics Finland, Appendix Table 3, IN: www.stat.fi*

Až do dvacátých až třicátých let byla zaměstnána většina obyvatel v zemědělství. Finská ekonomika byla dlouhou dobu poháněna hlavně sektorem lesnictví. Lesy pokrývají 23 miliónů hektarů. Z toho 52% je v soukromých rukou, 35% státní a pouze 8% vlastní společnosti. To znamená, že lesy poskytovaly příjem pro velký počet obyvatel. Rovněž byl primární sektor úzce svázán s lesnictvím, jelikož do šedesátých let byla většina lesů vlastněna farmáři, a poskytovala tak stabilní zdroj příjmů, zároveň to ovšem mělo za následek zpomalení strukturálních změn. Dřevo byl významnou exportní komoditou, ve dvacátých letech tvořilo dřevo 80 – 90% exportu, v roce 2000 to byla stále ještě jedna třetina vývozu (www.virtual.finland.fi).

Během devatenáctého a dvacátého století vytvořil dřevařský průmysl strojírenský klastr zahrnující nejen produkci, ale i konstrukci strojů pro výrobu, výrobu přepravních prostředků a poradenství. Finské dřevařské společnosti v současnosti patří ke globálním hráčům, nejznámější jsou Stora Enso a UPM-Kymmene, i samotná Nokia vzešla z dřevařského sektoru.

Od druhé poloviny dvacátého století zaznamenalo strojírenství velký rozvoj, hlavně díky reparacím do Sovětského svazu, ale zároveň se rozvíjely i služby díky rozvoji sociálního

státu a kvalitnímu vzdělávacímu systému. Stát i obce přispěly k rozvoji v sektoru státem poskytovaných služeb i služeb ze soukromého sektoru.

Mezi hlavní strukturální znaky finské ekonomiky patří malý počet obyvatel. Podle Joela Mokyra (2006) a jeho studie o historii finské ekonomiky "The Road to Prosperity", může být malá velikost komparativní výhodou pro ekonomiku, obzvláště v kombinaci s dobře fungujícími institucemi. Malé a otevřené ekonomiky překonávají nevýhody velikosti vyšším podílem zahraničního obchodu na HDP. S tím se pojí příklon ke svobodným trhům.

Malá velikost a otevřenost vůči mezinárodnímu obchodu jsou spojeny s fungujícími politickými institucemi. Instituce, jako soudní, náboženské autority a lokální vlády byly z velké části založeny během švédské nadvlády.

Struktura centrální vlády byla založena během ruské nadvlády, kdy si Finsko užívalo velkou míru autonomie v domácích politikách, včetně ekonomické legislativy. Vládní regulace ekonomiky hrála důležitou roli a je tomu tak do současnosti.

Neformální instituce, kulturní a náboženské mají svůj přínos pro úspěch ekonomiky, jako je na evangelicko-luteránském náboženství založený přístup k práci, bilingvismus a homogenita. Rovnostářské školství založené v 19. století má své základy v této homogenitě. Pozitivní vztah k soukromému vlastnictví souvisí s tradicí soukromého vlastnictví farem. Feudalismus kontinentálního typu se nikdy ve Finsku tolik nerozšířil.

Důležitým faktorem úspěchu je rozvinutá spolupráce ekonomických aktérů. Tento kooperativní kapitalismus má svůj zdroj ve švédské éře (www.virtual.finland.fi). Právě sociální kapitál²⁰ je považován za jednu ze zásadních konkurenčních výhod pro finské firmy a ekonomiky.

Finsko bylo velmi úspěšné ve využívání vyspělých technologií. Schopnost používat nové technologie je podle Joela Mokyra (2006) typickým fenoménem malých ekonomik. Již v 16. století Finové byli známí svým loďářským uměním, v 19. století pro využívání elektřiny a během dvacátého století bylo lídrem v technologiích dřevařského průmyslu a loďářství. V knize „The Road to Prosperity“ shrnuje šest základních prvků „finského modelu“ ekonomické ho úspěchu:

²⁰ souhrn sociálních konexí, počestnosti a vážnosti. Je to souhrn sociálních kontaktů. Zahrnuje různé složky, jako rodinu, tradice, vzdělání, neformální autoritu, solidaritu, kolektivní odpovědnost, účast v občanských sdruženích, regionální, národní a etnickou identitu a vazby (http://cs.wikipedia.org/wiki/Soci%C3%A1ln%C3%AD_kapit%C3%A1l)

- 1) solidní institucionální zázemí, včetně staleté kontinuity vládních struktur a politik, etnické homogenity a silné ekonomiky
- 2) dlouhodobé využívání zásadních přírodních zdrojů (dřeva)
- 3) schopnost se rychle adaptovat na strukturální změny (ze zemědělské orientace na industriální a orientovanou na služby)
- 4) silný důraz na tvorbu lidského kapitálu
- 5) rozvoj rovnostářské společnosti s extenzivním sociálním státem
- 6) inovace

Významná je především schopnost reagovat rychle na změny a adaptovat se, o čemž svědčí reakce na ekonomickou krizi v devadesátých letech, kdy si jak stát, tak firmy uvědomily nutnost změny a rychle se přizpůsobili novým podmínkám a konkurenci na globálním trhu.

Instituce ve Finsku jsou jedním z hlavních iniciátorů technologického rozvoje, jsou intenzivně zapojeny do projektů se soukromým sektorem a vytváří pro soukromý sektor příznivé a transparentní prostředí.

Silný důraz na tvorbu lidského kapitálu se především odráží ve vynikajícím školství a jehož financování je stálou prioritou.

1.4.2 Veřejný sektor

Evropský ekonomický a sociální model charakterizuje velký podíl veřejného sektoru mezi 35% až 55 % na státním rozpočtu (35% v Irsku a 60% ve Švédsku). Veřejný sektor tak hraje důležitou roli v poskytování služeb, regulaci produkce a dalších aktivitách, zároveň tak velkým podílem ovlivňuje konkurenceschopnost země.²¹ Pokud jeho produktivita je malá, snižuje tak potenciál země v konkurenceschopnosti.

Veřejný sektor bývá ovšem spíše považován za nepřítele konkurenceschopnosti a je zdůrazňována spíše jeho negativní role regulátora.

Ve většině států se zvyšoval objem veřejného sektoru do poloviny devadesátých let (díky sofistikovanějším systémům redistribuce, s více a zlepšenými sociálními službami, potřebě spravovat dluh, díky ekonomickým recesím jako na přelomu osmdesátých a devadesátých let). Od poloviny devadesátých let ale veřejný sektor zůstal ve většině států na

²¹ EPC Working Paper No. 20: The Nordic model: A recipe for European Success?, 2005, 10.

stejně úrovni nebo se zmenšil. V současnosti se ovšem se stárnutím populace vzrůstá tlak na jeho zvyšování. Veřejný sektor ve Finsku zaujímá 48.5% HDP²² zároveň má nejnižší růst produktivity. To vysvětluje finský paradox, že má Finsko nižší životní úroveň a produktivitu než by odpovídalo úrovni jeho konkurenceschopnosti.

Vládní daně, výdaje a hrubé zadlužení jako podíl k HDP, %

	Dluh	Daně	Výdaje
97	53,8	46,0	56,2
98	48,3	45,9	52,5
99	45,5	45,5	51,5
00	43,8	46,9	48,3
01	42,3	44,3	47,7
02	41,3	44,5	48,8
03	44,3	43,8	50,0
04*	44,3	43,5	50,3
05	41,3	43,8	50,1
06*	39,1	43,3	48,6
07**	35,6	42,8	48,4
08**	35,6	42,8	48,4

*předběžný údaj, **odhad

Zdroj: *Finnish Ministry of Finance IN:*
www.vm.fi/vm/en/04_publications_and_documents/04_graphs/02_general_government_finances/20060313General/name.jsp

²² Ministerstvo financí Finska, www.vm.fi

Finanční rovnováha sektorů vlády jako podíl k HDP, %

	Centrální vláda	Lokální Vláda	Fondy sociálního zabezpečení
95	-11,3	1,3	3,8
96	-7,7	0,9	3,3
97	-3,7	-0,4	2,8
98	-1,4	-0,1	3,2
99	-1,2	-0,1	3
00	3,3	0,3	3,4
01	1,9	-0,4	3,5
02	1,4	-0,2	3
03	0,5	-0,6	2,5
04*	0,4	-0,8	2,5
05*	0,4	-0,7	2,7
06**	0,6	-0,3	2,6
07**	0,3	-0,1	2,6

Zdroj: Ministry of Finance, IN: www.wm.fi

Vzhledem k objemu veřejného sektoru je zásadní efektivita veřejného sektoru. V literatuře se objevují názory, že pro zvýšení efektivity je třeba zredukovat veřejný sektor, měla by se tak snížit daňová zátěž, kterou velký veřejný sektor zatěžuje soukromé firmy a to by mělo pomoci konkurenceschopnosti země. V případě Finska toto tvrzení ovšem neplatí, vzhledem k tomu, že Finsko od roku 2000 vykazuje trvale kladnou veřejnou bilanci (veřejné příjmy přesahují výdaje).²³

²³ Eurostat, viz graf

korupcí. Občané tak mohou očekávat spravedlivé a rovné zacházení, je omezeno plýtvání penězi spojené s korupcí a nízkou transparentností²⁵.

V roce 2006 a jako již v letech minulých Transparency International Finsko vyhodnotila jako nejméně zkorumpovanou zemi na světě. V roce 2001 obdrželo Finsko index 9.9 na škále 0 až 10. V roce 2006 obdrželo Finsko, spolu s Islandem a Novým Zélandem skóre 9.6, například Česká republika se umístila až na 46. místě s 4.8.²⁶

Často bývá uváděno, že zásahy státu do ekonomiky snižují výkon ekonomiky. Finská vláda ale toto pravidlo nepotvrzuje, vždy významně zasahovala do ekonomiky, ale zároveň kladla důraz na transparentnost rozhodnutí a stanovila jasný legislativní regulatorní rámec.

1.4.3 Politika podpory konkurenceschopnosti

Úloha státu hraje důležitou roli pro rozvoj konkurenceschopnosti. Vytváří svými politikami operační prostředí pro soukromý sektor. Hlavními cíly jsou garantovat fungování svobodného trhu a vytvořit rozvinuté a specializované faktory produkce.

Nástroji vlád mohou být jednak subvence, internacionalizace společností, vzdělávací systém, výzkum a vývoj, vytváření příznivého podnikatelského prostředí, podpora podnikání především pro nerozvinuté regiony, vývoj klastrů, redukce byrokracie (Jaklič 2002,27).

Finská vláda hrála důležitou roli ve finském průmyslovém rozvoji, ale nezasahovala tolik jako v jiných evropských státech. V pozdních osmdesátých letech vláda dávala přednost racionalizaci a restrukturalizaci pro podniky v nesnázích než subvencím, podniky byly podporovány v investicích za účelem zvýšení produktivity. Průmysl tvořil malou část ekonomiky na rozdíl od ostatních evropských států, vláda zastávala názor, že se tento malý sektor musí vyrovnat s mezinárodními výzvami (Solsten, Meditz 1988,IN: Jaklič 2002, 26).

Přesto vláda intenzivně podporovala výzkum a vývoj prostřednictvím agentury SITRA a TEKES²⁷. Vláda mohla počítat se široce založeným konsenzem v institucích především odborech a svazech zaměstnavatelů. Spolupráce těchto institucí a široký konsenzus má ve Finsku velkou tradici. Vysoká závislost skandinávských zemí na světové ekonomice a jejich senzitivita na změny ve světové ekonomické pozici zde udávají tradičně rámec pro politické a ekonomické rozhodování.

²⁵ EPC Working Paper No.20, 2005, 17

²⁶ www.transparency.org

²⁷ viz kapitola podpora inovací

1.4.4 Podpora podnikání

Podpora podnikání tvoří jeden ze základních pilířů podpory konkurenceschopnosti. Vláda by se měla snažit o vytvoření příznivého prostředí pro podnikání, podporovat zakládání nových firem, usnadňovat podnikání stávajících firem a podporovat podnikatelský duch ve společnosti.

Podpora podnikání zahrnuje:

1. Redukci bariér pro založení firmy
2. Podporu podnikatelské kultury
3. Podnikatelské vzdělávání
4. Podporu pro zakládání společnosti
5. Přístup k financování založení start-up firmy
6. Identifikaci cílových skupin²⁸

Zvláštní význam je kladen na zlepšování povědomí o podnikání ve společnosti a zvýšení legitimacy. Finsko je jednou z nejpodnikatelštějších zemí v EU (Jaklič 2002, 31). Podnikatelský duch měl a má ve Finsku dobré prostředí: infrastruktura a vládní podpora, otevřená společnost, sociální sítě a další předpoklady toku vědomostí. Finsko v minulosti spíše bylo dominováno velkými společnostmi, převážně z dřevozpracujícího průmyslu. Malé a střední podniky neměly tolik šancí na rozvoj.

Ačkoli si začala vláda uvědomovat potřeby malých a středních podniků v sedmdesátých letech, první program na jejich podporu byl přijat až v roce 1993 (Jaklič 2002,31). Úspěch se dostavil brzy, především díky spolupráci mezi jednotlivými institucemi. Ministerstvo průmyslu a obchodu spolupracuje s devíti ostatními ministerstvy a regionálními autoritami.

²⁸ Jaklič 2002, 32

Konkurenceschopnost vyrůstá z interakce mezi firmami²⁹. Klastry³⁰ představují takové spojení firem a interakce mezi nimi. Vláda může pomoci vznikajícím klastrům nebo již existujícím se rozvíjet pomocí vzdělávání účastníků o přínosech klastrů, formalizováním sítí, vytvářením možností pro sdílení vědomostí, poskytováním výzkumných grantů skupinám společností.

Finsko začalo s aplikací modelu klastrů velmi brzy. Projekt „Competitive Advantage Finland“ odhalil nutnost tohoto modelu. Finsko identifikovalo potenciální klastry a jejich relativní sílu a možnosti růstu. Soustředilo se na několik nejvýznamnějších a nejslibnějších klastrů: klastr dřevozpracujícího průmyslu, metalurgie, telekomunikace, wellness, životní prostředí, transport, chemie, potravinářství a stavebnictví. Nejvýznamnější klastry se rozvinuly v oblasti technologií. Ministerstvo průmyslu a obchodu použilo koncept klastrů jako základ své nové průmyslové politiky od poloviny osmdesátých let (Ylä-Anttila, Palmberg, 2005).

Klastry byly dobrým rámcem pro celou řadu politik od regionálního rozvoje, přes zdravotní služby až k vědě a technologii. Především organizace TEKES³¹ byla v této oblasti velmi aktivní a rozvíjela spolupráci mezi výzkumnými institucemi, velkými společnostmi a malými a středními podniky. Určitá kooperace byla mnohdy předpokladem pro udělení grantů, takovýto klastrový přístup k financování technologií a technologického výzkumu je podle Jakliče (2002,33) ojedinělý a měl velkou zásluhu na úspěchu technologického rozvoje Finska.

²⁹ Jaklič 2002, 34

³⁰ Klastr popřípadě klastry jsou regionálně umístěná uskupení navzájem propojených firem, specializovaných dodavatelů, poskytovatelů služeb, firem v příbuzných oborech, bank, přidružených institucí a organizací, které si navzájem konkurují, ale také navzájem kooperují za účelem zvýšení celkové konkurenceschopnosti, ziskovosti a postavení na trhu. Zúčastněné společnosti si navzájem konkurují, ale současně jsou nuceny řešit řadu obdobných problémů (vzdělávání zaměstnanců, přístup ke stejným dodavatelům, spolupráce s výzkumnými a vývojovými kapacitami, nedostatečné zdroje na výzkum apod.). Díky spolupráci v těchto oblastech mohou řadu svých omezení překonat a získat konkurenční výhodu, která se těžko napodobuje. Klastr může: zlepšit výsledky zapojených společností, zvýšit počet inovací, iniciovat vznik nových firem, zvýšit export, přilákat investice, podpořit výzkumnou základnu zainteresovaných společností, podpořit rozvoj kraje (<http://cs.wikipedia.org/wiki/Klastr>)

³¹ viz strana 44

Tor Sourander

Investment Manager a Viceprezident Veritas

1. Jaké jsou silné stránky finského business modelu a podnikové a průmyslové politiky v mezinárodním srovnání?

Finský stát plánuje financovat fondy, které budou podporovat nově založené firmy tím, že do nich budou investovat. Firmám s novátorskými firemními nápady bude věnována zvláštní pozornost. Tyto fondy také budou moci podstupovat vyšší riziko než mohou obvyklé fondy. Tyto fondy budou otevřeny soukromým investicím, ale finský stát zůstane hlavním investorem.

Aby bylo Finsko konkurenceschopné je zásadní, aby stát vytvořil takové prostředí, kde je know how podporováno vzdělávacím systémem. Finské společnosti se musí specializovat v oblastech, ve kterých dosahují nejvyšších výkonů. Je stále obvyklejší, že firmy ve Finsku se snaží školit a vzdělávat své zaměstnance.

2. Jaké vidíte perspektivy finské konkurenceschopnosti?

Finské společnosti musí vytvořit dodatečné hodnoty k surovinám, přírodním zdrojům a základním produktům, protože náklady na práci jsou příliš vysoké na to konkurovat v základních funkcích světové ekonomiky.

1.4.5 Průmysl

Tato kapitola shrne strukturu finského průmyslu a nastíní základy a podstatu konkurenceschopnosti jeho hlavních sektorů. Základem úspěchu finského průmyslu jsou především investice do výzkumu a vývoje za účelem vývoje a aplikace nejvyspělejších technologií a soustředění se na nejúspěšnější produkty. Výraznou roli v úspěšnosti sektoru hraje vládní průmyslová politika. Ta je vykládána ovšem velmi široce jako politika vlády, vytvářející podmínky pro firmy a zlepšující tak kvalitativně podnikatelské prostředí³². Potom jsou to především firmy, finanční instituce a agentury pro inovační politiku, které vytváří konkurenční výhodu země. Průmyslová politika se dříve zaměřovala na regionální rozvoj a státní vlastnictví, od osmdesátých let se soustředí na podporu technologií a vývoje produktů, výzkum a vývoj. Inovace a klastrový model jsou v současnosti v centru této politiky.

Dříve byl průmysl díky své struktuře intenzivní na suroviny, energii a kapitál, po obratu v osmdesátých letech je založen na vědomostech. Během sedmdesátých a osmdesátých let byl ve vládní politice kladen důraz na makroekonomická opatření za účelem dosažení růstu a zaměstnanosti. V raných devadesátých letech došlo pod vlivem krize ke změně a akcentování dlouhodobé mikroekonomické politiky a integraci technologické a průmyslové politiky. Po krizi došlo k zavírání neproduktivních továren, místo aby se je stát snažil udržet při životě subwencemi a nastaly masivní investice do informačních technologií v průmyslu za účelem dosažení vyšší produktivity, což se povedlo, jelikož Finsko mělo na konci devadesátých let největší produktivitu průmyslu na světě.³³

Hlavní specifikum finského modelu spočívá v tom, že si politici uvědomili nutnost provázání a vzájemnou závislost výzkumných institucí, univerzit na jedné straně a průmyslu na straně druhé ve znalostní ekonomice, kdy vědomosti se stávají rozhodujícím faktorem produkce a zásadním konkurenčním statkem, obzvláště v malé, otevřené zemi s rozvinutým sociálním státem jako je Finsko.

Ministerstvo průmyslu a obchodu definuje průmyslovou politiku země, řídí se přitom pokyny Rady pro vědu a technologii. V roce 1993 byla přijata Bílá kniha „Národní průmyslová strategie pro Finsko,“ která aplikuje klastrový model podle Michaela Portra a řídí se novou teorií růstu, která akcentuje roli lidského kapitálu a vědomostí pro ekonomický

³² Ylä-Anttila, Pekka, Palmberg, Christopher 2005, 9

³³ Ylä-Anttila, Pekka, PALMBERG, Christopher 2005

růst.³⁴ Národní inovační systém, vzdělávací systém, technologická infrastruktura jsou tak úzce provázány s průmyslovou politikou a slouží jako kanály přivádějící do průmyslu vzdělanou pracovní sílu a inovace. Bílá kniha identifikuje rovněž nejkonkurenceschopnější klastry, do kterých pak směřuje největší část financí pro výzkum a vývoj. První kastrový program byl spuštěn 1997 s cílem zvýšit konkurenceschopnost firem. Program kladl velký důraz na regionalizaci a decentralizaci podpory klastrů na regionální úřady. Peníze na tento program plynuly jednak od státu jednak ze strukturálních fondů Evropské unie.

Mezi hlavní sektory finského průmyslu patří elektrotechnika, dřevařství a papírenství, chemický průmysl, kovodělný a potravinářství.

Elektrické inženýrství má ve Finsku dlouhou tradici až do 19. století, kdy Gottfried Strömberg sestrojil první generátory a elektrické motory. Nyní je společnost, kterou založil součástí Asea Brown Boveri Group. Další společnosti jako Instru, Vaisala a Neles, nyní součástí Metso, uspěly v oblastech jako je průmyslová automatizace, medicínská a meteorologická technologie. Společnost Kone Plc. a KCI Konecranes jsou celosvětovou špičkou ve výrobě jeřábů a výtahů.

Produkce papíru, celulózy je rovněž založena na nejvyspělejších technologiích. Ve Finsku a celosvětově dominují tři společnosti: Stora Enso, UPM-Kymmene a M-Real. První společnost vznikla fúzí dvou velkých finských podniků a švédské skupiny, UPM je výsledkem fúze finských společností a M-Real je akciovou společností, jejíž hlavní akcionáři jsou stovky tisíc vlastníků lesů. Na dřevařský a papírenský průmysl se nabalují další odvětví, jako je nábytkářství (Isku a Artek, pro kterou navrhuje světoznámý designér Alvar Aalto).

Hlavní průlom kovodělného průmyslu a strojírenství ve Finsku přišel ve čtyřicátých letech, hlavně díky válečným potřebám a poválečným reparacím. Produkce se soustředila na stroje pro dřevařský průmysl. Společnost Wärtsilä je světovým producentem velkých dieslových motorů. Společnost vlastní část mezinárodní společnosti produkující zámky Assa-Abloy (zámky Abloy jsou finským vynálezem).

Opět díky reparacím se velmi intenzivně rozvinulo loďařství ve Finsku. Finsko je světovým producentem ledoborců a luxusních křižníků (Masa Yards, Finnyards), producentem platforem na těžbu ropy a zábavných plavidel.

³⁴ Ylä-Anttila 2005, 8

Chemický průmysl má své kořeny v sedmáctém století, kdy bylo Finsko důležitým producentem dehtu. Schering (dříve Leiras) vlastněný německou skupinou je světovým producentem antikoncepčních prostředků. Nokia Tyres vyniká produkcí zimních pneumatik.

Svou stabilní pozici ve finském průmyslu zaujímá potravinářství (Valio, Raisio Group, Paulig, Fazer a Vaasan&Vaasan).

Pro Finsko je ekonomicky velmi důležitý také design. Společnost Iittala se soustřeďuje na výrobu keramiky, skla a příborů. Marimekko je velmi známou designovou značkou a producentem módy. Rovněž design mobilních telefonů Nokia hraje velkou roli v jejich úspěšnosti.

Finské průmyslové sektory (2001)

	Zaměstnanci	Přidaná hodnota miliard EUR	%
Elektronika a elektron. Průmysl	67,696	8.4	25.2
Lesnický průmysl	65,256	5.9	17.8
Strojírenství a transportní prostředky	80,501	4.5	13.6
Chemický průmysl	39,722	3.0	9.1
Elektřina a zásobování vodou	16,958	2.2	6.7
Kovové produkty	40,162	2.0	5.9
Potravinářský průmysl	39,192	2.0	5.9
Tisk	30,345	1.6	4.9
Metalurgie a hornictví	21,058	1.5	4.4
Keramické produkty, cement, atd.	15,242	0.9	2.8
Textilie	14,049	0.6	1.7
Nábytek	11,660	0.5	1.4
Ostatní průmysl	4,157	0.2	0.7
Průmysl jako celek	448,999	33.3	100

Zdroj: <http://virtual.finland.fi/netcomm/news/showarticle.asp?intNWSAID=28308&LAN=ENG>

Koncentrace vlastnických struktur, internacionalizace jsou zásadními charakteristickými znaky ve většině průmyslových sektorů. Až do osmdesátých let byl průmysl téměř stoprocentně vlastněn finskými vlastníky a legislativa určovala striktní limity pro zahraniční vlastnictví. Dlouhou dobu bylo asi 20% průmyslu ve státních rukou, dalšími důležitými vlastníky byly finské banky a pojišťovny, které poskytovaly kapitál. Rovněž soukromé vlastnictví bylo velmi rozvinuté, díky daňovému systému podporujícímu investice.

Po vstupu do EU byly zrušeny restrikce pro zahraniční vlastnictví a například Nokia je v současnosti téměř z 90% vlastněna zahraničním kapitálem. Finské banky a pojišťovny se vzdaly velkých částí svých průmyslových podílů, jako součást procesu fúzí s dalšími skandinávskými finančními institucemi (Nordea). Stát rovněž prodal velkou část průmyslu.

Finské největší průmyslové korporace v roce 2002

	Sektor	Obrat v milionech EUR	Zaměstnanci
1. Nokia	Elektronika	30.016	52.714
2. Stora Enso	Lesnický průmysl	12.783	43.853
3. Fortum	Elektřina, ropa	11.148	14.053
4. UPM-Kymmene	Lesnický průmysl	10.475	36.866
5. Metsäliitto (M-Real)	Lesnický průmysl	8.868	31.008
6. Outokumpu	Metalurgie	5.558	20.196
7. Metso	Mechanické strojírenství	4.691	29.258
8. Kone	Výtahy	4.342	29.407
9. Rautaruukki	Metalurgie	2.884	13.325
10. Kemira	Chemický průmysl	2.612	10.377

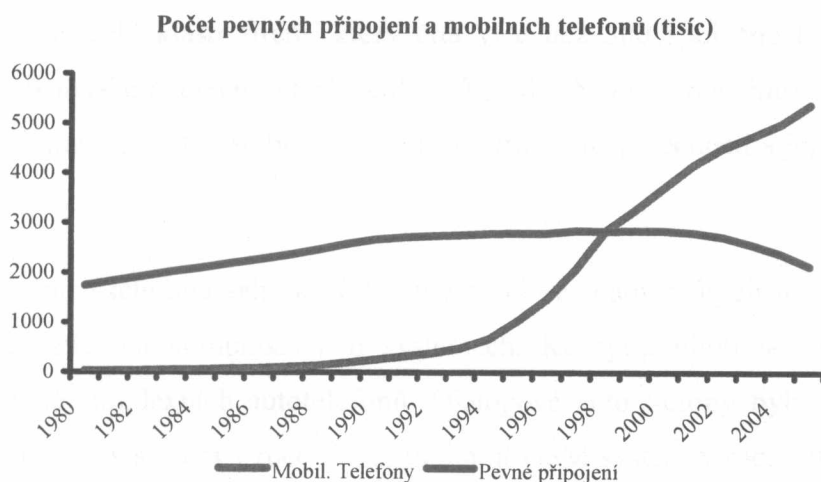
Zdroj: <http://virtual.finland.fi/netcomm/news/showarticle.asp?intNWSAID=28308&LAN=ENG>

1.4.6 ICT Průmysl

V dnešní době úloha tradiční infrastruktury je nahrazována stále intenzivněji infrastrukturou informačních a komunikačních technologií. Počítač, internet, telekomunikace mají zásadní vliv na ekonomický úspěch států. Informační a komunikační technologie jsou základním kamenem znalostní ekonomiky a informační společnosti. ICT jsou inovací samy o sobě a zároveň nástrojem pro další inovace.

Od počátku používání telekomunikací nebyla ve Finsku tak silná snaha jako v jiných státech dostat toto odvětví pod státní kontrolu. Již v roce 1886 došlo k rozdělení a finský systém telegrafů zůstal státní, zatímco telefonní sítě byly provozovány soukromými společnostmi. Deregulace v osmdesátých letech měla příznivý vliv na rozvoj odvětví. Podíl telekomunikací na celkovém exportu se od devadesátých let zvyšoval z 6.7% v roce 1995 na 16.3% v roce 2005. Finsko se od počátku devadesátých let stalo jednou z předních zemí na

světě v užívání komunikačních technologií, v připojeních na jednoho obyvatele a v podílu uživatelů na celkové populaci.

Zdroj: http://www.stat.fi/tup/suoluk/suoluk_tiede_en.html#Telephoneconnections

Hlavní důvody úspěchu Finska lze spatřit v několika faktorech: Velikost země s velkými vzdálenostmi mezi městy a celkem nízký počet pevných telefonních připojení přispěly k orientaci na výrobu mobilních telefonů a k jejich rychlému rozšíření.

	Jednotka	1980	1990	1998	1999	2000	2001	2002	2003	2004	2005
Pevné telefonní připojení	1 000	1 740	2 670	2 841	2 850	2 849	2 806	2 726	2 568	2 390	2 140
Připojení mobil.telefonů	1 000	23	258	2 846	3 273	3 729	4 176	4 517	4 747	4 999	5 385
Broadband subscriptions ¹⁾	1 000	10	61	1 237	467	779	1 203
Pevné telefonní připojení	Počet/1 000 obyv.	363	534	551	551	550	540	524	492	456	407
Připojení mobil.telefonů	Počet/1 000 obyv.	5	52	552	634	720	804	868	909	955	1 025
Připojení k internetu	Počet/1 000 obyv.	-	..	106	122	149	182	219	235	366	477

Zdroj: http://www.stat.fi/tup/suoluk/suoluk_tiede_en.html#Telephoneconnections

Krise v devadesátých letech rovněž donutila firmy, aby se soustředily na nové technologie a díky nim se vyrovnaly s globálními výzvami a konkurencí. Případ Nokia ukazuje jaký úspěch tato strategie přinesla.

Jak stát, tak firmy si uvědomily velmi brzy přínosy, které jim informační technologie mohou skýtat. Informační a telekomunikační technologie zvyšují efektivitu a redukují náklady. Díky ICT mohly rovněž vzniknout nové sektory průmyslu. Finsko je velmi silné především v poskytování operátorských služeb (Comptel), v oblasti komunikační bezpečnosti a elektronického bankovníctví (Meritabanken).

Pokud hovoříme o informačních a telekomunikačních technologiích ve Finsku, hovoříme o společnosti Nokia. Jak ale ukáže tato kapitola Nokia sice má zásadní podíl na úspěchu Finska na poli ICT a svým unikátním systémem řízení byla avantgardou, ale finské ICT není jen Nokia, ale celý klastr firem, který čítá více než 300 společností. Pro lepší pochopení nové podnikatelské strategie, která vedla k úspěchu Nokie a potažmo Finska a je přejímána ostatními firmami je nutné se blíže zaměřit na strukturu společnosti a její obchodní strategii.

Fenomén mobilních telefonů sahá k výzkumné práci ze sedmdesátých let iniciované armádou a státní železnicí na komunikačních systémech. Ke spotřebiteli se technologie poprvé dostala v podobě simplexních autotelefonů. Dialogové autotelefony byly ve Finsku zavedeny 1971, Nordic NMT systém v roce 1982, digitální GSM systém v roce 1992. Nokia nejdříve použila finský trh jako určitého pokusného králíka a pak se pustila do Evropy. A to velmi úspěšně (www.virtual.finland.fi).

Nokia sestávala původně ze tří oddělených podniků se sídlem ve městě Nokia: Papírenské firmy založené 1865, gumárenské firmy založené 1898 a výrobce kabelů od roku 1912. Po první světové válce byly spojeny podíly těchto firem a v roce 1966 došlo k jejich splynutí. Pionýrem byl koncern Nokia od začátku, již 1865 zprovoznil první mechanickou celulózku, ve dvacátých letech se k Nokii připojily vedoucí továrny na výrobu kabelů a gumárenských výrobků. V padesátých letech byla prozíravě založena elektronická divize v Helsinské kabelové továrně. Metodou pokusů a omylů si pak v následujících patnácti letech Nokia vypracovala potřebné know-how a vytvořila schopný tým talentovaných expertů. Rovněž dotace ze strany vlády měly na vzestupu svůj podíl. V sedmdesátých letech se Nokia spojila s televizní firmou Salora a začala vyvíjet mobilní telefony. V osmdesátých letech získala Nokia telefonní síťové operace od státní telekomunikační společnosti Televa. Během sedmdesátých a osmdesátých let tak Nokia rostla expanzí, založené na širokém spektru aktivit a expanzivní akumulaci kapitálu. Tento konglomerátní model a hierarchická struktura managementu vedly ke krizi Nokie v osmdesátých letech a propadům její produkce a výnosů.³⁵ Zvýšená konkurence z Asie na poli výroby televizorů ohrožovala podíl Nokie na světovém i domácím trhu. Došlo ke snížení počtu pracovníků na polovinu.

³⁵ Kari Kraimo, CEO Nokie od roku 1977, spáchal v roce 1988 sebevraždu. V tom samém roce Nokia ztratila velké množství významných inženýrů, kteří založili konkurenční firmu Benefon, která se nyní specializuje na mobilní navigaci. Nový CEO Uurilehto měl neustálé konflikty s prezidentem společnosti Kalle Isokailliem.

V roce 1992 nastoupil nový CEO Nokie Jorma Ollila, původně šéf divize mobilních telefonů a přivedl s sebou novou generaci managerů do vedení. Ollila se rozhodl odprodat všechny ostatní části koncernu a soustředit se pouze na mobilní telefony a telefony. Velký podíl na úspěchu měla i deregulace telekomunikačního trhu během osmdesátých let. Globální trh mobilních telefonů expandoval v polovině devadesátých let a Nokia této vlny využila.

Nokia se změnila z průmyslové společnosti na informační společnost a s Nokií touto změnou prošla i finská ekonomika (Castells 2001). Úspěch se dostavil díky nabídce nového produktu, nové struktury firmy, změně finanční struktury a inovativnímu modelu podniku.

Od roku 1994 je Nokia kótována na New Yorkské burze. V roce 1997 emitovala dva druhy podílů s různými volebními právy a otevřela se tak investorům z celého světa. Do osmdesátých let existovaly ve Finsku striktní limity na zahraniční vlastnictví, po vstupu do EU se to však změnilo a dnes je Nokia vlastněna z 90 % zahraničními vlastníky, převážně americkými penzijními fondy. Přes americké vlastníky je ovšem Nokia ryze finskou společností a nedošlo ke změně ve způsobu vedení společnosti po vzoru amerických společností.

Výrazně k úspěchu přispěla změna podnikatelského modelu. Vedení si uvědomilo, že produkt, proces a organizační inovace musí jít ruku v ruce (Castells 2001). Nokia se snaží jít za tradiční model outsourcingu a snaží se navazování velmi úzkých partnerství se svými subdodavateli a klienty. Ollila přesunul část produkce z Finska, Švédska a Německa do zemí s nižšími náklady, Lotyšska, Estonska, Polska, Číny a Jižní Koreje. Již v roce 1999 byla Nokia absolutním lídrem v objemu produkce a technologiích. Obrat rostl 30% ročně.

Nokia investovala do výzkumu a vývoje 11.2 % ze svých zisků v roce 2005, oproti 12.9% v roce 2004, což je 70.99% resp. 71.88% z celkových finských výdajů na výzkum a vývoj³⁶. Výzkum provádí jednak korporátní výzkumné centrum, jednak má každá obchodní jednotka vlastní oddělení výzkumu a vývoje (Nokia Mobile phones, Nokia Networks, Nokia Ventures Organisation). Někteří konkurenti Nokie vydávají i více na výzkum a vývoj, ale rozhodující je povaha těchto investic. Nokia pěstuje intenzivní vztahy s univerzitami a ostatními společnostmi. Výzkum je orientován na vývoj produktu a na zákazníka. I korporátní výzkumné centrum si musí na sebe vydělat (70% financí jde z prodeje výzkumu jednotlivým podnikovým jednotkám).

³⁶ www.nokia.com, www.stat.fi

Významný podíl na úspěchu má i nová struktura managementu, která se stává pouze ze tří rovin: projekt, divize, korporace. Nokia se snaží o aplikaci „meritokracie“, kde lidé s expertízou rozhodují ve svém oboru. Za účelem toku know-how ve společnosti dochází k časté rotaci míst mezi odděleními až po nejvyšší posty. Na nejvyšší úrovni, mezi tzv. „Velkou pětkou“ rovněž není velká hierarchie“ (Castells 2001).

Nokia má továrny na každém kontinentě, 14 výrobních jednotek v osmi zemích světa, prodej ve 130 zemích a výzkum a vývoj v 11 zemích světa, celkem zaměstnává téměř 59000 zaměstnanců (www.nokia.com). Objevují se obavy, že by Nokii mohl ohrozit tzv. „China effect“, tedy přesun výroby do zemí s nižšími náklady. Management Nokie je ale finský a sídlí ve Finsku a výzkumné a vývojové jednotky také stále zůstávají ve Finsku. Rovněž pozitivní prostředí vytvářené vládou, je pro Nokii natolik příznivé, že se nedá očekávat, že by se z Finska zcela stáhla. Nokia je finskou společností co se týče kultury a korporátní identity a zosobňuje i ryze finské hodnoty, které hrají v její strategii důležitou roli. Mezi hlavní korporátní hodnoty patří zjištění spokojenosti zákazníka, respekt k jednotlivcům, orientace na výsledky a kontinuální učení se novým poznatkům. Výzkum a vývoj Nokie je silně zakořeněn ve finském inovačním systému.

Nokia podnikový model se dá shrnout do tří hesel: soustředění na produkt, vazby na globální finanční trhy a „network“ model podniku. Tento model se rozšiřuje na další firmy v klastru.

Výrobky Nokia mají 25% podíl na finském exportu a 4% podíl na finském HDP, podíl Nokie na financování výzkumu a vývoje soukromými firmami dosahuje 35%³⁷. Celkový podíl Nokie na světových trzích je 36% (2006), což je tříprocentní nárůst od roku 2005. Nokia je tak absolutní jedničkou s vysokým náskokem nad Motorolou a Samsungem (www.bbc.co.uk). Čisté zisky Nokie činily přes 31 miliard EUR v roce 2005, což je 16% nárůst oproti roku 2004. V roce 2006 činily zisky 41.121 miliónů EUR tedy o 20% více než v předchozím roce.

1.4.7 Podpora inovací

Ekonomický růst je závislý na růstu produktivity. Růst produktivity ve vyspělých zemích je méně determinován akumulací kapitálu než inovacemi. Inovace tudíž hrají zásadní roli pro ekonomický růst a dosažení a udržení konkurenceschopnosti. Jedná se nejen o

³⁷ <http://www.csmonitor.com/2005/1026/p01s03-woeu.html>

inovace produktu, ale i procesu a organizační inovace (Castells 2001, 46). Za inovacemi stojí vzdělání lidí, fungující finanční systém a kultura inovací.

Finské vládní investice, výdaje na výzkum a vývoj v roce 2006

	Financování	Podíl	Nominál. změna	Reál. změna
	výzkumu a vývoje	celk.dotací	od 2005, %	od 2005, %
	€ milión	na V a V, %		
Celkem	1,730.0		3.6	1.2
Hlavní administrativní odvětví				
Ministerstvo školství	751.7	43.4	5.1	2.6
Ministerstvo průmyslu a obchodu	609.6	35.2	5.7	3.2
Ministerstvo sociálních věcí a zdravotnictví	125.6	7.3	0.0	-2.4
Ministerstvo zemědělství a lesnictví	99.9	5.8	0.6	-1.8
Dotační Organizace				
Univerzity	446.4	25.8	4.4	2.0
Univerzitní nemocnice	48.7	2.8	0.0	-2.3
Akademie Finska	275.8	15.9	7.2	4.6
Národní technolog. Agentura Tekes	504.3	29.2	5.5	3.0
Vládní výzkumné instituce	282.0	16.3	3.4	1.0
Ostatní výzkumné instituce	172.7	10.0	-7.0	-9.1

Zdroj: http://www.stat.fi/til/tkker/2007/tkker_2007_2007-02-08_tie_001_en.html

Financování výzkumu a vývoje stojí v centru znalostních ekonomik, protože jejich dynamika a konkurenceschopnost závisí primárně na produkci, distribuci a využívání vědomostí a informací. Vědomosti jsou v tomto konceptu faktorem produkce. Schopnost využívat vědomosti efektivně je klíčem ke konkurenceschopnosti a má zásadní vliv na zaměstnanost. Potenciální ekonomický růst závisí přímo na investicích do vědomostí a jejich inovací. Tyto investice zvyšují kvalitu technologií a produktivní kapacitu tradičních faktorů produkce (Jaklič 2002, 44).

Finská vláda si všechny tyto důvody pro koherentní politiku financování inovací a výzkumu a vývoje uvědomila daleko dříve než většina ostatních států EU. Uplatňuje široce založenou strategii za spolupráce mnoha sektorů a organizací. Vznikla celonárodní síť technologických parků a expertních center, tyto organizace pak iniciovaly výzkumné projekty a inkubátory. Byly zakládány společnosti, které mají za úkol komercializovat výsledky výzkumu univerzit a výzkumných institucí. Zvyšuje se přístup k rizikovému kapitálu a rovněž se zvyšuje role regionálních inovačních politik.

Financování výzkumu a vývoje ze státního rozpočtu se rok od roku zvyšuje v roce 2006 to bylo 1.68 miliard a v roce 2007 se počítá v rozpočtu s 1.73 miliardami na výzkum a vývoj, což je nárůst o 2.9% (http://www.stat.fi/til/tkker/2007/tkker_2007_2007-02-08_tie_001_en.html).

Velký podíl financování výzkumu a vývoje je financován soukromým sektorem, firmami, kterým vláda pro to vytvořila příznivé prostředí, případně zajistila spolupráci soukromého sektoru s univerzitami a veřejnými institucemi.

Výdaje na výzkum a vývoj

	1989	1991	1993	1995	1997	1998	1999	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006
	€ milion													
Firmy	925	975	1 049	1 373	1 917	2 253	2 644	3 136	3 284	3 375	3 528	3 683	3 877	4 058
Veřejný sektor ²⁾	286	358	380	374	409	444	470	497	501	530	515	530	555	566
Univerzitní sektor ³⁾	290	378	368	425	580	658	765	789	834	926	962	1 040	1 042	1 113
Celkem	1 501	1 711	1 796	2 172	2 905	3 354	3 879	4 423	4 619	4 830	5 005	5 253	5 474	5 736
% HDP	1,8	2	2,1	2,3	2,7	2,9	3,2	3,3	3,3	3,4	3,4	3,5	*3,5	*3,4
	%													
Firmy	61,6	57	58,4	63,2	66	67,2	68,2	70,9	71,1	69,9	70,5	70,1	70,8	70,7
Veřejný sektor ²⁾	19,1	20,9	21,1	17,2	14,1	13,2	12,1	11,2	10,8	11	10,3	10,1	10,1	9,9
Univerzitní sektor ³⁾	19,3	22,1	20,5	19,6	20	19,6	19,7	17,8	18,1	19,2	19,2	19,8	19	19,4
Celkem	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100
1)	Odhad na základě odpovědí a kalkulací													
2)	Včetně soukromého nevýdělečného sektoru													
3)	Včetně centr. univerzitních nemocnic a polytechnik													
*	předběžná data													

Zdroj: Statistics Finland, Science and technology statistics, http://www.stat.fi/tup/suoluk/suoluk_tiede_en.html

Finskou silnou stránkou je především velký podíl obyvatelstva s vysokoškolským diplomem, veřejné i soukromé investice do výzkumu a vývoje, hi-tech patenty a rozšíření internetu. V počtu patentů na jednoho obyvatele je na druhém místě v evropském porovnání (s 306 patentovými žádostmi na osobu. Jako slabou stránku lze uvést relativně malý počet inovativních malých a středních podniků (Ekonom 22-28.2.2007, 44-46).

Mezi hlavní aktéry politiky pro podporu průmyslu, podnikáním, výzkumu a inovací patří následující instituce:

Ve Finsku se formulací národní politiky podpory vědy, technologie a inovací zabývá vládní **Rada pro vědeckou a technologickou politiku**. Věnuje se řízení základních otázek v oblasti vědy, výzkumu a technologií a monitoruje výsledky a zapojení Finska do mezinárodních výzkumných projektů. Radě předsedá premiér, místopředsedy jsou ministr školství, průmyslu a obchodu, dalšími členy jsou ministři financí, kultury a práce. Vláda

jmenovala deset dalších členů. Ti v radě prosazují zájmy odborné veřejnosti v oblasti vědy a technologií. V současné době jsou jimi generální ředitel Nokia a společnosti Juvania Pharma, dále čtyři čelní představitelé finských univerzit (Helsinki, Oulu, Tampere, Kupio), tři zástupci výzkumných a technologických institutů (Tekes, Akademie věd a Technického výzkumného centra –VTT) a rovněž zástupci Ústřední organizace finských odborů. Jsou tak zde zastoupeny subjekty různých sektorů finské ekonomiky, kterých se koncepce a financování výzkumné a technologické politiky dotýká a které mohou přímo ovlivňovat vládní rámec podpory výzkumu a vývoje. Rada pak předkládá své zprávy a strategie finskému parlamentu (Ekonom 22-28.2.2007, 46). Veřejný sektor a ministerstva jsou odpovědná za plnění Radou vytyčených cílů, rovněž soukromé firmy se jimi řídí.

Finnvera je státní specializovaná dotační společnost spravovaná ministerstvem průmyslu a obchodu. Je rovněž finskou oficiální agenturou poskytující půjčky pro vývoz. Jedná jako prostředník mezi EU a finskými malými a středními podniky. Orientuje se na podporu a rozvoj malých a středních firem, na internacionalizaci firem a export, poskytováním finančních služeb, jako jsou půjčky, garance a exportní garance.

TEKES, Národní technologická agentura Finska je hlavní organizací implementující technologickou politiku a je podřízena ministerstvu průmyslu a obchodu. Byla založena 1983 a její funkcí je podporovat technologickou konkurenceschopnost průmyslu. Finanční podpora

je rozdělována společností pro výzkum a vývoj, univerzitám a výzkumným institucím. Je financován ze státního rozpočtu.

Finnish Industry Investment (FII) je státní přímá investiční společnost spravovaná ministerstvem průmyslu a obchodu. Její úlohou je zlepšit stav malých a středních firem investováním do fondu rizikového kapitálu. FII může rovněž přímo investovat do cílových společností.

TE – Centres jsou veřejné úřady pod ministerským dohledem sestávající ze sítě 15 regionálních center, jejichž úkolem je podporovat malé a střední podniky poskytováním služeb pro podporu podnikání, poradenství a také financí, slouží také jako regionální kontaktní centra a přivádí služby ostatních aktérů do regionů. Polovina z peněz těchto center pochází ze strukturálních fondů.

Nadace pro finské inovace podporuje rozvoj a využití inovací v celém procesu od inovace až po její komercializaci.

Finpro je expertní organizace poskytující služby pro podporu podnikání převážně pro internacionalizaci firem.

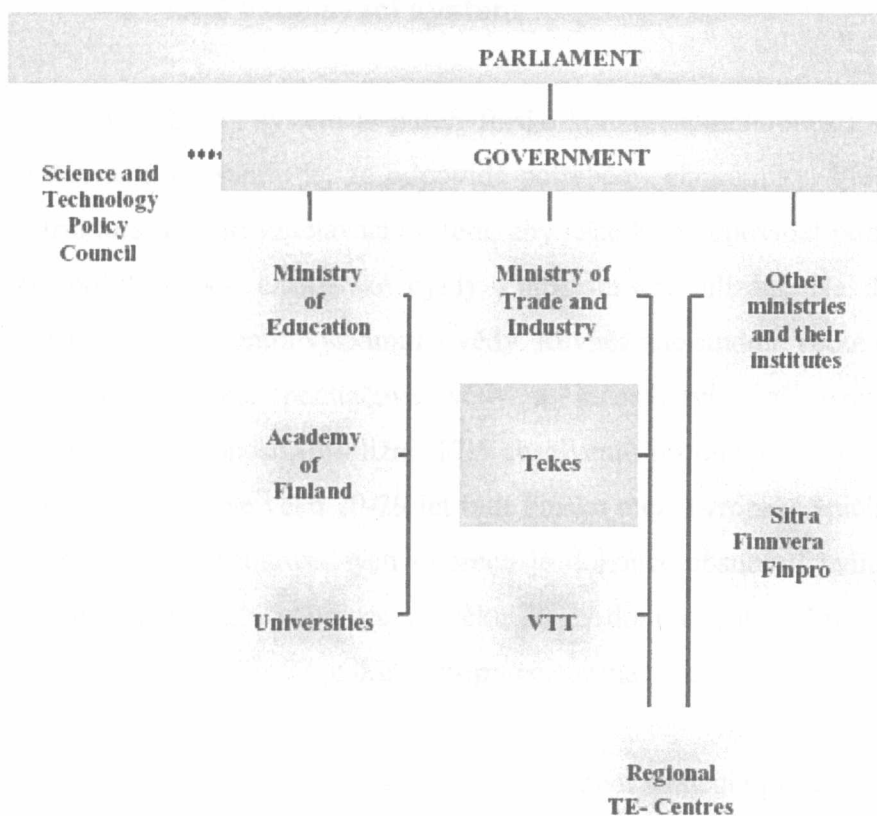
Ministerstvo dopravy a komunikací rovněž vypracovává pravidelně plány na podporu informační společnosti.

SITRA, Finský národní fond pro výzkum a vývoj, je nezávislý veřejný fond založený v roce 1967 a je zodpovědný finskému parlamentu. Operace SITRY jsou financovány z investičních operací a příjmů z dotací. SITRA koordinuje národní strategii výzkumu a vývoje s dlouhodobými plány. Financuje především základní výzkum v jeho ranných stádiích. SITRA si dala za cíl vytvořit z Finska jednu ze tří nejúspěšnějších států na světě do roku 2010. SITRA založila tzv. Program Finsko 2015. Cílem programu je rozvoj vědomostí, dovedností a zdrojů a sítě seniorských finských politiků v oblastech budoucnosti finské společnosti (Ylä-Anttila 2005,16).

Akademie Finska je expertní organizace podporující výzkum a vědu, především vysokoprofilový výzkum ve všech oborech, je zodpovědná ministerstvu školství.

Silné vazby mezi jednotlivými firmami a výzkumnými institucemi se odráží v Radě pro vědu a technologii a rovněž ve spolupráci Tekes a Akademie během vytváření a implementace specifických opatření a programů. Tato spolupráce byla institucionalizována tzv. 4DG schůzkami mezi Akademií, Sitrou, a Technickým výzkumným centrem Finska (Ylä-Anttila 2005,18)

Složky politiky podpory podnikání, průmyslu, technologie a inovací:

Zdroj: Ylä-Antilla 2005,30

Současná finská strategie rozvoje vědy, technologií a inovací na léta 2007 – 2011 má pět kapitol zabývajících se podporou fungování inovačního systému, zvýšení znalostní báze, zlepšení kvality a cílů výzkumu, podporou adaptace a komercializace výsledků výzkumu a zajištění adekvátních ekonomických podmínek pro činnost ve vědě a výzkumu. Finská vláda chce do roku 2010 zvýšit celkové výdaj na výzkum a vývoj ze současných 3.5% na 4% HDP. Největší podíl (70%) z celkových výdajů na výzkum a vývoj plyne ze soukromého sektoru a hlavně elektronického sektoru, rovněž roste i podíl sektoru služeb.

Tekes, Akademie věd a Sitra jsou financovány veřejnými prostředky v rozahu 1% HDP. Osmdesát procent veřejných výdajů na výzkum a vývoj je přerozdělováno přes ministerstvo průmyslu a obchodu, Tekes a ministerstvo školství, které financuje Akademii věd. Dalším důležitým rysem systému financování výzkumu a vývoje ve Finsku je, že financování výzkumných projektů probíhá v konkurenčním prostředí a firmy a instituce soutěží o udělení grantů v otevřené soutěži, což umožňuje transparentní a efektivní alokaci financí do nejkonkurenceschopnějších projektů.

1.4.8 Vzdělávací systém

Vzdělávací systém je páteří finské konkurenceschopnosti. Hlavní předností finského vzdělávacího systému je, že odpovídá potřebám ekonomiky. Finsko v devadesátých letech restrukturalizovalo vzdělávací systém, aby ještě lépe odpovídal potřebám trhu. Byly založeny tzv. polytechniky, bakalářské cykly s profesní specializací. Na druhé straně se univerzity profilovaly jako centra výzkumu a vědy. Rovněž zde studuje velké procento studentů přírodní vědy, matematiku, počítačové vědy a inženýrství, což jsou klíčové obory udržení konkurenceschopnosti. Přibližně 17.5 absolventů přírodovědeckých a technologických oborů na tisíc obyvatel ve věku 20-29 let řadí Finsko mezi evropské špičky. V počtu doktorandů na technických a přírodovědných oborech je dokonce absolutní jedničkou s ostatními zeměmi daleko vzadu (1.3% populace ve věku 20-29 doktorandů v přírodovědeckých a technických oborech), průměr EU 27 je 0.2% (<http://ec.europa.eu/eurostat>).

Pro Finsko je vzdělávání zásadní element strategie pro budoucnost. Vláda se zavázala udržet vysokou míru veřejného financování vzdělávacího systému a tyto výdaje nejsou nikým zpochybňovány a nepřipadá v úvahu, že by byly nějakým způsobem kráceny. Vzdělávací instituce tak mohou rozvíjet dlouhodobé strategie rozvoje. Tato dlouhodobost je rovněž zásadním prvkem úspěšnosti.

Ve vzdělávacím systému ve Finsku je hlavní důraz kladen na:

- Zajištění základního vzdělání: tzn., že nejsou vybírány žádné poplatky za studium na všech stupních vzdělání, jsou vypracována schémata finanční pomoci studentům, stravování ve školách do středního stupně včetně zcela zdarma bylo zavedeno již počátkem dvacátého století
- Princip celoživotního vzdělávání
- Internacionalizace: vysoká míra spolupráce na mezinárodní úrovni na všech stupních vzdělávání
- Zlepšování znalostí matematiky a přírodních věd
- Podpora a odměňování center excelence a další rozvoj školení pro výzkum: zaručení kvality díky evaluaci a soutěži

- Posílení principu vyhodnocování: monitoring výkonu škol a institucí vyššího vzdělávání

Během devadesátých let byl velký důraz kladen na postgraduální vzdělávání, se snahou snížit věk doktorů (PhD.) a snahou vyprodukovat co nejvíce kvalitních expertů.

Podle EU 90 % osob mezi 18-24 lety ve Finsku dokončilo alespoň základní vzdělání. Průměr evropské unie je 81% (2001). Problém Finska tkví v dlouhé době studia a počtu osob, které předčasně ukončí vzdělání bez získání diplomu. (The Lisbon strategy for Growth and Jobs- The Finnish National Reform Programme 2005-2008,50).

Vláda se snaží snížit věk vstupu do vyššího vzdělávání a ukončení vzdělání a snížit podíl studentů, kteří předčasně ukončí studium.

Každý univerzitní student dostává měsíčně 400 EUR. Studenti mají mnoho možností si rozšiřovat vzdělání a získávat zkušenosti během různých stáží v průběhu studia.

Aby mohli studenti lépe studovat byla zvýšena maximální míra vládních garancí pro půjčky pro studenty vysokých škol a zlepšena podpora pro bydlení. Byl zaveden mechanismus srážek z daní na studijní půjčky po skončení studia, za podmínky, že studium je skončeno v dané době. Byl rovněž zlepšen systém výuky a zavedeno on-line studium na všech stupních vzdělávání, tak aby se snížila míra výpadků ze studia a zrychlila doba studia.

Absolventi přírodovědných a technologických oborů na 1000 obyvatel ve věku 20-29 let

	1993	1994	1995	1996	1997	1998	1999	2000	2001	2002	2003	2004
EU (25 zemí)	:	:	:	:	:	:	:	10.2 ^(s)	11.0 ^(s)	11.5 ^(s)	12.3 ^(s)	12.7 ^(s)
EU (15 zemí)	:	:	:	:	:	10.3 ^(s)	10.7 ^(s)	11.0 ^(s)	11.9 ^(s)	12.4 ^(s)	13.3 ^(s)	13.6 ^(s)
Euro zóna(12 zemí)	:	:	:	:	:	9.4 ^(s)	9.8 ^(s)	10.0 ^(s)	10.4 ^(s)	10.9 ^(s)	11.9 ^(s)	12.7 ^(s)
Belgie	9.2	:	:	:	:	:	:	9.7 ⁽¹⁾	10.1 ⁽¹⁾	10.5 ⁽¹⁾	11.0 ⁽¹⁾	11.2 ⁽¹⁾
Česká Republika	:	:	:	:	:	4.6	5.0	5.5	5.6	6.0	6.4	7.4
Dánsko	9.8	:	9.6	9.4	:	8.1	8.2	11.7	12.2	11.7	12.5	13.8
SRN	8.2	8.9	9.3	9.3	9.1	8.8	8.6	8.2	8.0	8.1	8.4	9.0
Estonsko	:	:	:	:	4.2	:	:	7.0 ⁽¹⁾	7.3 ⁽¹⁾	6.6 ⁽¹⁾	8.8	8.9
Řecko	3.8	:	:	:	:	:	:	:	:	:	:	8.0
Španělsko	4.4	5.1	5.8	6.6	7.6	8.0	9.5	9.9	11.2	11.9	12.6	12.5
Francie	14.2	:	:	:	17.5	18.5	19.0	19.6	20.2	:	22.0	:
Irsko	19.1	21	21.4	21.9	21.8	22.9	23.8	24.2	22.9	20.5	24.2	23.1
Itálie	2.9	2.8	2.9	4.1	5	5.1	5.5	5.7	6.1	7.4	9.0	10.1
Kypr	:	:	:	:	:	:	3.8 ⁽¹⁾	3.4 ⁽¹⁾	3.7 ⁽¹⁾	3.8 ⁽¹⁾	3.6 ⁽¹⁾	4.2 ⁽¹⁾
Litva	:	:	:	:	6.9	6.1	6.4	7.4	7.6	8.1	8.6	9.4
Lotyšsko	:	:	:	:	7.3	9.3	11.7	13.5	14.8	14.6	16.3	17.5

Lucembursko	:	:	:	:	:	1.4 ⁽¹⁾	:	1.8 ⁽¹⁾	:	:	:	:
Maďarsko	:	:	:	:	5	5.0	5.1	4.5	3.7	4.8	4.8	5.1 ⁽¹⁾
Malta	:	:	:	:	:	:	3.9	3.4	2.7	3.1	3.6	:
Nizozemí	5.5	5.4	5.6	6.6	:	6.0	5.8	5.8	6.1	6.6	7.3	7.9
Rakousko	:	3.2 ⁽¹⁾	3.3 ⁽¹⁾	3.6 ⁽¹⁾	4.3 ⁽¹⁾	7.9 ⁽¹⁾	6.9 ⁽¹⁾	7.2 ⁽¹⁾	7.3	7.9	8.2	8.7
Polsko	:	:	:	:	3.8 ⁽¹⁾	4.9	5.7	6.6 ⁽¹⁾	7.6	8.3	9.0	9.4
Portugalsko	2.4	3.8	3.9	4.1	4.8	5.2	6.1	6.3	6.6	7.4	8.2	11.0 ⁽¹⁾
Slovinsko	:	:	:	:	6.3	8.0	8.4	8.9	8.2	9.5	8.7	9.3
Slovensko	:	:	:	:	4.9	4.3 ⁽¹⁾	5.1	5.3	7.5	7.8	8.3	9.2
Finsko	13.2	13	13	13.1	15.8	15.9	17.8	16.0	17.2	17.4	17.4	:
Švédsko	6.2	6.3	7.3	7.4	7.8	7.9	9.7	11.6	12.4	13.3	13.9	15.9 ⁽¹⁾
Velká Británie	12.9	13.7	13.5	14.3	14.5	15.5	16.0	16.6	20.0 ⁽¹⁾	20.3	21.0	18.1
Bulharsko	:	:	:	:	6	5.5	6.5	6.6	7.9	11.7	8.3	8.5
Chorvatsko	:	:	:	:	:	:	:	:	:	:	5.6	5.4
Makedonie	:	:	:	:	:	3.8	3.6	3.7	3.1	3.1	3.3	3.7
Rumunsko	:	:	:	:	5.9 ⁽¹⁾	4.2 ⁽¹⁾	4.1 ⁽¹⁾	4.5 ⁽¹⁾	4.9 ⁽¹⁾	5.8 ⁽¹⁾	9.4	9.8
Turecko	:	:	:	:	:	:	:	:	:	:	5.2	5.6
Island	:	:	:	7.9 ⁽¹⁾	7.7 ⁽¹⁾	7.0	6.3	8.4	9.1	9.2	9.5	10.8
Lichtenštejnsko	:	:	:	:	:	:	:	:	:	:	5.6 ⁽¹⁾	0.9 ⁽¹⁾
Norsko	:	:	8.5	9.1	8.4	7.5	7.2	7.9	8.6	7.7	9.3	9.0
Švýcarsko	:	:	:	:	:	:	:	:	:	15.1	14.1	14.6
USA	10.3	10.9	11.2	11.5	:	9.2	9.3	9.7	9.9	10.0	10.9	10.2
Japonsko	:	:	12.7	12.5 ⁽¹⁾	:	12.3	12.6	12.6	12.8	13.0	13.2	13.4

Zdroj: http://epp.eurostat.ec.europa.eu/portal/page?_pageid=1996,39140985&_dad=portal&_schema=PORTAL&screen=detailref&language=en&product=STRIND_INNORE&root=STRIND_INNORE/innore/ir041

Christer Sourander, profesor dějepisu na švédském Karleby Svenska Gymnasium, Karleby (Kokkola), Finsko

Odpovídá na otázky:

Kde vidíte silné stránky finského vzdělávacího systému v mezinárodním srovnání a jakým způsobem přispívá vzdělávací systém ke konkurenceschopnosti země.

“I Finland har vi en enhetlig grundskola, som bestäms av staten. Alla skolor måste följa samma läroplan. Kommunerna får statsbidrag för att upprätthålla skolorna. Enligt statsandelssystemet får de fattigare kommunerna större bidrag och rikare mindre bidrag. Standarden måste vara den samma. Staten ser till att lärarutbildningen håller hög standard och att forskning inom pedagogik sker kontinuerligt. Gymnasiernas läroplan är även den samma i hela landet, med vissa möjligheter till specialisering. Statsandelssystemet gäller även gymnasierna. Lektorsutbildningen är på hög akademisk nivå. Studentexamen garanterar den höga kvaliteten på studierna.

Både i högstadiet och gymnasiet är ekononikunskapen ett obligatoriskt ämne, och i båda stadierna kan man välja företagskunskap. I detta fall samarbetar skolorna med närinslivet, företagen.”

„Finsko má standardizovaný systém základních škol, curriculum na všech školách je určováno státem. Všechny školy musí plnit stejný učební plán. Všechny okresy dostávají dotace od státu na zřizování a vedení škol. Podle tohoto systému dostávají chudší okresy více peněz na své školy než bohatší okresy. Všechny školy musí mít stejný standard, nehledě na to kde v zemi jsou zřízeny a nehledě na finanční situaci v okrese. Stát je zodpovědný za vzdělávání učitelů, čímž je zajištěno udržení vysokého standardu. Stát je odpovědný za neustálý výzkum v oblasti pedagogiky.

Učební plán pro střední školy je rovněž stejný po celém Finsku, ale specializace v určitých oblastech jsou povoleny. Státní podpora je aplikována i na střední školství. Vzdělávání učitelů probíhá na vysoké akademické úrovni a závěrečné zkoušky absolventů středních škol garantují vysoký standard absolventů. Povinným předmětem na začátku druhého stupně (13 let) je ekonomika. Volitelným předmětem pak na druhém stupni (13-15 let) a na gymnáziu (16-19let) je předmět o podnikání, tento předmět je vyučován ve spolupráci s různými společnostmi a firmami.”

1.4.9 Zahraniční obchod

Finsko je a vždy bylo malou otevřenou ekonomikou závislou na zahraničním obchodě. Po válce rostl dřevozpracující průmysl převážně díky zahraniční poptávce po dřevu a papíru. Růst kovodělného průmyslu poháněly poválečné reparace pro Sovětský svaz. V polovině osmdesátých let export dosahoval polovinu průmyslové výroby a 80% dřevařského průmyslu. Rozvoj průmyslových odvětví orientovaných na export byl páteří poválečné transformace. V poválečné době se finský export posunul od čistých surovin k čím dál sofistikovanějším výrobkům, což působilo na diverzifikaci ekonomické struktury. Zatímco v padesátých letech představoval dřevozpracující průmysl 80%, v polovině osmdesátých let to bylo 40%. Zvyšoval se podíl exportu specializovanějších papírenských produktů. Postupně rostl podíl kovových produktů ze 4% na 28%. Od osmdesátých let rostl podíl chemického průmyslu a elektroniky. Až do sedmdesátých let Finsko směřovalo export dřevařských produktů na západ a na východ putovaly kovové produkty a inženýrské produkty. V polovině osmdesátých let se finské přístroje a hi-tech produkty staly konkurenceschopné i na západních trzích. Především díky použití vyspělejších technologií ve výrobě (www.photius.com/countries/finland/economy/index.html).

Po válce dosahoval podíl Sovětského svazu na obchodu Finska až 30% díky reparacím, další dvě dekády ovšem podíl klesal, jak se Finsko prosazovalo na západních trzích. Po roce 1973, po ropné krizi se podíl západních zemí snížil, díky snížené poptávce a stoupla hodnota sovětských dodávek ropy do Finska, která dovolovala expanzi Finska na východních trzích. Podíl východních trhů se opět snížil po roce 1986 a začal se zvyšovat podíl západních trhů.

V polovině osmdesátých let byly nejvýznamnějšími obchodními partnery na západě Německo a Švédsko. Sovětský svaz byl stále největším jednotlivým obchodním partnerem Finska, ale obchod s Evropským společenstvím dosahoval 61%. Nejvýznamnějším mimoevropským obchodním partnerem byly Spojené státy (19%) (www.photius.com/countries/finland/economy/index.html).

Po pádu Sovětského svazu odpadlo odbytiště pro finský export, což bylo jedním z hlavních faktorů následné ekonomické krize. Finský obchod se musel nyní plně přeorientovat na západní trhy, které již však před krizí měly rozhodující podíl a Finsko se velmi rychle integrovalo do evropských ekonomických struktur.

Hlavním obchodním partnerem se Finsku stalo Německo. Po obnově zaujalo opět Rusko důležitou pozici ve finském zahraničním obchodě, jak pro dovoz tak vývoz. Důležitost ruských trhů rok od roku stoupá. V roce 2006 se ve výši importu do Finska vyhoupllo Rusko i nad Německo. Velká Británie a Švédsko jsou hlavní exportní destinací v západní Evropě. Spojené státy byly vždy nejdůležitějším mimoevropským obchodním partnerem Finska a převážně destinací pro finský vývoz. Čína čím dál více zaujímá významné postavení, a je třetím největším dovozcem do Finska.

Hlavním exportním artiklem současnosti je elektronika, papírenské produkty, strojírenské produkty, kovové produkty, automobily, dřevo a produkty ze dřeva a chemické produkty.

Velmi významnou položku tvoří telekomunikační produkty. V roce 2006 zaznamenal export mobilních telefonů rekordní vývoz v hodnotě 6.7miliard EUR a zvýšení o 3% oproti již tak silnému roku 2005.

Obchodní bilance

	Import		Export		Obchodní bilance
	€ milión	%	€ milión	%	€ milión
2000	36 837	¹⁾ 42,7	49 484	¹⁾ 57,3	12 647
2001	35 891	¹⁾ 42,9	47 800	¹⁾ 57,1	11 910
2002	35 611	¹⁾ 43,0	47 245	¹⁾ 57,0	11 634
2003	36 775	¹⁾ 44,2	46 378	¹⁾ 55,8	9 604
2004	40 730	¹⁾ 45,4	48 917	¹⁾ 54,6	8 187
2005	47 027	¹⁾ 47,3	52 453	¹⁾ 52,7	5 426
2006*	54 889	¹⁾ 47,2	61 396	¹⁾ 52,8	6 506
Hlavní obchodní partneři, 2006*					
Německo	7 603	13,9	6 934	11,3	-670
Rusko	7 754	14,1	6 215	10,1	-1 539
Švédsko	5 379	9,8	6 432	10,5	1 053
Velká Británie	2 600	4,7	4 001	6,5	1 400
Čína	4 127	7,5	1 971	3,2	-2 156
USA	2 075	3,8	4 011	6,5	1 937
Nizozemí	2 431	4,4	3 153	5,1	722
Francie	1 794	3,3	2 043	3,3	248
Itálie	1 832	3,3	1 946	3,2	114
Norsko	1 707	3,1	1 598	2,6	-109
Ostatní země	17 587	32,1	23 092	37,7	5 506
Celkem	54 889	100	61 396	100	6 506

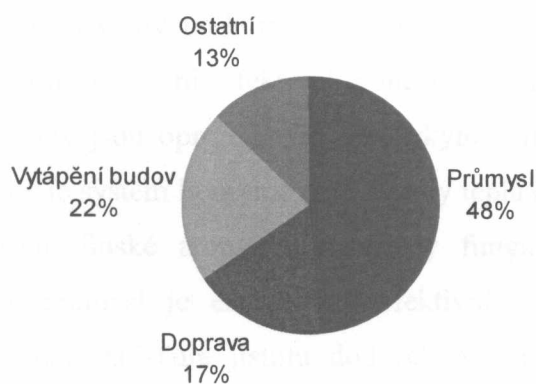
Obchod podle skupin zemí, 2006*					
EU	30 364	55,3	34 960	56,9	4 596
Euro zóna	17 227	31,4	18 268	29,8	1 041
Zbytek Evropy	10 502	19,1	10 048	16,4	-453
Obchod mimo EU	24 525	44,7	26 435	43,1	1 910
OECD	37 034	67,5	41 748	68,0	4 713
Rozvojové země	9 159	16,7	9 624	15,7	465
1) z celkového obchodu					
*předběžná data					

Zdroj: http://www.stat.fi/tup/suoluk/suoluk_kotimaankauppa_en.html

1.4.10 Politika podpory udržitelného rozvoje

Součástí Lisabonské strategie není jen ekonomický růst a vytváření pracovních míst, ale i důraz na udržitelnost tohoto růstu, udržitelnost ekonomickou, sociální a ekologickou. Pro zachování konkurenceschopnosti je tedy zásadní i její ekologická udržitelnost. Finsko má vypracovanou tzv. Energetickou a klimatickou strategii. Strategie pro udržitelný rozvoj byla aktualizována v roce 2006. Národní akční plán environmentálních technologií je rovněž v platnosti, národní ad hoc komise pro udržitelnou spotřebu a produkci a mezisektorové pracovní skupiny monitorují implementaci doporučení prezentovaných v programu komise.

Spotřeba energie v roce 2005

Zdroj: <http://www.energia.fi/en/publications>

Díky velké energetické náročnosti finské ekonomiky jsou politická rozhodnutí v oblasti životního prostředí a energetiky zásadní pro finskou konkurenceschopnost. Již desetiletí se Finsko snaží snížit svou závislost na fosilních palivech, především ropě zvyšováním energetické efektivity a využíváním obnovitelných zdrojů energie a vývojem technologií pro výrobu energie s nízkým obsahem uhlíku. Významné je především z tohoto hlediska rozhodnutí z roku 2002 o výstavbě nové již šesté atomové elektrárny na jihozápadě země v Olkiluoto, která by měla být spuštěna v roce 2010. Finsko se tak snaží snížit závislost na dovozu energie, který činí cca. 70% spotřeby a z celkového dovozu je importováno 70% z Ruska.

V souvislosti s ratifikací Kyotského protokolu se Finsko snaží snížit emise skleníkových plynů mezi lety 2008 – 2012 na úroveň z roku 1990 pro dosažení protokolem stanoveného snížení o 8%.

V oblasti efektivity Finsko již uskutečnilo mnoho opatření před přijetím Evropské zelené knihy o energetické efektivitě (2006), jako je kombinovaná produkce elektřiny a tepla, obecní vytápění budov, opatření pro snížení spotřeby energie, vysoké daně na transportní paliva a kampaně pro zvýšení energetické uvědomělosti spotřebitelů. Vláda pracuje na podpoře environmentálních inovací, rozvoj expertních služeb pro efektivitu materiálů, veřejný sektor má sloužit jako příklad environmentálního přístupu, vláda sleduje dlouhodobé politiky pro reformu daňového systému, podporu environmentální uvědomělosti a vzdělání.

Zásadní význam pro konkurenceschopnost země mají environmentální technologie. Tekes se snaží o zvýšení financování projektů výzkumu a vývoje environmentálních technologií. Sitra vypracovala environmentální program (2004–2007) se snaží vytvořit z finských environmentálních technologií a know-how oblast mezinárodního růstu a vyzvednout roli Finska jako celosvětového lídra v této oblasti.³⁸

Finský energetický trh je velmi efektivní v mezinárodním měřítku, což ukazují především ceny elektřiny, které jsou oproti jiným evropským zemím nízké, další ukázkou efektivnosti finské energetiky je systém kombinované výroby tepla a energie, která tvoří 35% celkové elektřiny ve Finsku, finské atomové elektrárny fungují efektivně a bezpečně v mezinárodním porovnání, průmysl je energeticky efektivní. Zásobování elektřinou ve Finsku je diverzifikováno, což zajišťuje jistotu dodávek a konkurenci na trhu paliv a elektřiny.³⁹

³⁸ Growth and Jobs, Finnish National Action Programm, 46

³⁹ Energy a Key for Competitiveness of Finland, Report by the Finnish energy sector for the Government analysis „Finland in the Global Economy“, Helsinki 2005IN: www.energia.fi

V souvislosti se současnými snahami Evropské Unie o snižování emisí skleníkových plynů a s tím spojených iniciativ na zvýšení podílu obnovitelných zdrojů energie je pozice Finska velmi zajímavá. Premiér Vanhanen během březnového summitu EU (2007), diskutujícího otázku zvýšení obnovitelných zdrojů energie na 20% a snižování emisí do roku 2020 podporoval tento nový cíl, ale prohlašoval, že snižování nesmí v žádném případě ohrozit konkurenceschopnost finského průmyslu. Průmysl a jeho konkurenceschopnost nesmí být podle něj dotčena, snižovat emise se musí především v dopravě a v domácnostech. Vanhanen prosazoval, že při zvyšování podílu obnovitelných zdrojů se musí brát v potaz specifické národní podmínky. Na druhou stranu Finsko si přálo závaznost těchto environmentálních cílů. Premiér prohlásil, že Finsko by bylo schopné rovněž zvýšit podíl obnovitelných zdrojů až na 30-35%. Mezi sporné body na summitu patřilo i to, zda je možno považovat atomovou energii za obnovitelný zdroj, pro to se vyslovil mimo jiné i finský komisař Olli Rehn.

Vládní institut pro ekonomický výzkum v souvislosti s těmito diskusemi varoval, že snaha snižovat emise by Finsko postihla hůře než ostatní země, díky specifické struktuře domácího průmyslu a znamenala by ztrátu cca. 60 000 pracovních míst v kovodělném, dřevařském a chemickém průmyslu.⁴⁰

1.4.11 Finanční prostředí

Dobře fungující finanční systém mobilizuje zdroje a úspory a zajišťuje efektivní alokaci a použití těchto zdrojů. Tyto funkce pomáhají zvyšovat produktivitu (World Bank 2002, 49).

Finanční systém je v přístupu zv. podnikový systém prezentován jako přímá sociální instituce, která přímo ovlivňuje ekonomický systém a podmiňuje obchodní prostředí. Ekonomický rozvoj může být zajištěn finančními prostředky, které pochází buď z kapitálového trhu nebo pomocí bank z kreditního systému (Jaklič 2002, 49).

Finský systém formovalo několik událostí, liberalizace finančních trhů v osmdesátých letech, bankovní krize na počátku devadesátých let a nárůst zahraničního vlastnictví a akciového trhu v pozdních devadesátých letech. Jako následek tohoto vývoje, role finančních institucí jako poskytovatelů úvěru a vlastníků nefinančních korporací se snížila. Do osmdesátých let bylo Finsko klasickým kreditním systémem se silnou rolí bank a státem jako

⁴⁰ deníky Hufvudstadsbladet, Helsingin Sanomat 8.3 -9.3.2007

dominantním hráčem. Typickým pro tuto dobu byly seskupení bank spojená vlastnický a spolupracující s firmami. Finská národní banka aplikovala takovou politiku, která umožňovala bankám vysoké a stabilní výnosy. V osmdesátých letech došlo k deregulaci a začaly se objevovat nové finanční instituce – investiční fondy, investiční banky, fondy rizikového kapitálu, zahraniční banky mohly vstupovat na finský trh.

Tato deregulace a také poválečná filozofie, že se půjčky vyplácí způsobily nárůst poptávky i nabídky úvěrů. Inflace a daňový systém ulehčovaly splácení půjček, zvyšoval se tak zájem o půjčky, které zas podporovaly zvýšené investice a přehřívaly ekonomiku (Jaklič 2002, 55).

Po krizi na počátku devadesátých let došlo k transformaci finančního systému. Hlavní banky byly restrukturalizovány, nové zahraniční finanční konglomeráty vstoupily na trh, hlavní změnou byla ale liberalizace zahraničního vlastnictví počátkem 1993. Reformy na počátku devadesátých let výrazně zlepšily transparentnost a integritu finského finančního trhu. Finský bankovní systém je dominován třemi hlavními bankovními skupinami: MeritaNordbanken (Nordea), která vznikla spojením Merity a švédské Nordbanken, Okobank a stoprocentně státní Leonia.

1.4.12 Daňový systém

Všeobecně se má za to, že vysoké zdanění je překážkou konkurenceschopnosti. Finsko a další skandinávské státy se tomuto ovšem vymykají. Nejvýrazněji ovlivňuje konkurenceschopnost vysoké zdanění příjmů a korporátní daň firem.

Celková daňová zátěž se postupně snižuje, ale je stále nad průměrem EU 40.3% HDP v roce 2003. Finsko mělo v roce 1995 celkovou daňovou zátěž 46% HDP, v roce 2003 činila 44.8%.

Daňové zatížená, implicitní daňové sazby podle typu ekonomické aktivity a nejvyšší statutární daňové sazby

	Celkem daně jako % HDP		Implicitní daň. sazba na:						Nejvyšší statutární sazba daně z příjmu fyz. osob, %	Efektivní nejvyšší stutární sazba daně na příjem firem, %
	1995	2003	Spotřebu		Práci		Kapitál			
	1995	2003	1995	2003	1995	2003	1995	2003	2005	2005
EU25*	40.5	40.3	21.8	22.0	36.0	35.9	23.2	25.4	41.1	26.3
Eurozóna	40.8	41.0	20.9	21.5	36.2	36.8	23.3	28.2	45.4	30.3
BE	45.1	45.7	21.2	21.5	44.1	43.2	23.8	29.5	50.0	34.0
CZ	36.2	36.2	22.4	20.5	39.4	40.1	24.8	27.0	32.0	26.0
DK	49.0	48.8	31.3	33.9	40.9	40.0	26.4	26.1	59.0	30.0
DE	40.8	40.3	18.8	18.5	39.5	40.6	21.2	20.1	42.0	38.6
EE	37.9	33.4	22.2	20.7	38.8	38.6	18.2	10.9	24.0	24.0
EL	32.6	36.2	17.5	17.9	34.1	40.9	12.0	17.0	40.0	32.0
ES	33.4	35.6	14.3	16.5	28.9	29.8	20.7	30.3	45.0	35.0
FR	43.7	43.8	22.9	21.4	42.2	43.3	31.0	35.9	48.1	33.8
IE	33.5	29.9	25.3	26.1	29.7	25.2	22.0	33.3	42.0	12.5
IT	41.2	42.9	17.6	17.0	37.8	41.6	26.3	31.1	45.0	37.3
CY	26.9	33.3	12.2	18.5	22.4	24.4	:	:	30.0	10.0
LV	33.6	28.9	19.3	17.2	39.2	36.4	:	:	25.0	15.0
LT	28.6	28.5	:	17.1	:	38.4	:	6.5	33.0	15.0
LU	42.3	41.3	22.0	24.8	29.5	28.5	24.9	27.1	39.0	30.4
HU	41.6	39.1	30.7	28.5	42.6	39.2	:	:	38.0	17.5
MT	26.9	33.6	14.6	16.1	21.8	22.4	:	:	35.0	35.0
NL	40.6	39.3	22.6	23.8	35.1	31.8	23.0	31.6	52.0	31.5
AT	41.3	43.0	20.5	21.7	38.5	40.5	26.0	22.6	50.0	25.0
PL	39.4	35.8	:	:	:	:	:	:	40.0	19.0
PT	33.6	37.0	19.5	20.0	31.0	33.7	20.7	32.6	40.0	27.5
SI	40.8	40.1	25.5	24.9	39.2	38.4	:	:	50.0	25.0
SK	40.5	30.6	:	21.7	:	32.4	:	18.3	19.0	19.0
FI	46.0	44.8	28.2	28.3	43.9	42.1	27.9	27.3	52.1	26.0
SE	49.5	50.8	28.4	30.5	46.8	46.1	18.0	27.7	56.5	28.0
UK	35.4	35.7	21.7	21.8	25.7	24.6	28.3	28.0	40.0	30.0
NO	42.3	43.2	34.5	33.1	37.8	38.3	:	:	:	

Zdroj: <http://europa.eu/rapid/pressReleasesAction.do?reference=STAT/05/134&format=HTML&aged=0&language=EN&guiLanguage=en>

Finsko má různé systémy zdanění příjmů: daň z příjmu je progresivní a vybírána vládou, daň ze mzdy (rovná daň) je vybírána obecní samosprávou.

DPH ve Finsku dosahuje 22%, snížené DPH na 17% platí pro potraviny a 8% na služby veřejné dopravy a léky.

Konkurenceschopnost nejvíce ovlivňuje zdanění práce. Vysoké zdanění snižuje motivaci a vystavuje riziku odlivu mozků, odrazuje také zahraniční experty. Celkově vysoké

zdanění práce snižuje flexibilitu pracovního trhu. Nejvyšší míra mezní daně je ve Finsku, druhá nejvyšší na světě po Dánsku.

Daň z příjmu ve Finsku je progresivní, což znamená čím vyšší příjem tím vyšší odvod. V roce 2006 se daň z příjmu pohybovala mezi 9% do 32.5%. Vedle přímé daně existuje ještě daň vybíraná obcemi.

Daň (%)	Daňový základ (EUR)
0	1 - 12,200
9%	12,201 - 17,000
14%	17,001 - 20,000
19.5%	20,001 - 32,800
25%	32,801 - 58,200
32.5%	58,201 a výše

Zdroj: http://www.worldwide-tax.com/finland/finland_tax.asp

Finsko zavedlo zvláštní daňovou sazbu pro zahraniční experty (35%) za účelem nalákat vzdělanou pracovní sílu. Přesto je právě vysoké zdanění práce hodnoceno negativně většinou hodnotících zpráv mezinárodních institucí.

Podniková daň ve Finsku je nízká a dosahuje 29%. Rovněž investice jsou zdaněny nízkou sazbou 29%. Finský daňový systém je poměrně jednoduchý s relativně nízkou mírou zdanění právnických osob, což působí příznivě na podnikatelské prostředí. K efektivitě investic do výzkumu a vývoje přispívá i zdanění, které je pro tyto oblasti neutrální.

1.4.13 Politika zaměstnanosti a sociální politika

Finský pracovní trh je považován za příklad flexibilního pracovního trhu se zachovaným sociálním zabezpečením pro pracovníky. Sociální zabezpečení je výsledkem dlouhodobého vývoje skandinávského sociálního státu, ale v každé skandinávské zemi se vyvinul trochu jinak. Vzdávající flexibilita a efektivita pracovního trhu byla dosažena díky reformám následujícím po krizi na počátku devadesátých let. Reformy byly připravovány od poloviny devadesátých let a vstoupily v platnost postupně od konce devadesátých let. Míra zaměstnanosti finské populace ve věku od 15 – 64 let vzrostla na 68% v roce 2005, čímž překročila střednědobý cíl Lisabonské strategie. Vláda si dala za cíl vytvořit pracovní místa pro 100 000 osob od jara 2003 do jara 2007, to implikuje míru zaměstnanosti 70% v roce 2007. Po roce 2007 je cílem zvýšit míru zaměstnanosti na 75% ke konci vládního období

v roce 2011. Míry zaměstnanosti starších pracovníků a žen již přesahují Lisabonské cíle pro rok 2010. V roce 2006 byla míra zaměstnanosti žen 67.1% (1.4% roční nárůst).

Od roku 1999 v rámci reformy obdržely úřady práce ve Finsku aktivnější roli na pracovním trhu. Byly zavedeny plány pro hledání zaměstnání, pohovory, mapování dovedností, manuály pro hledání pracovního místa a trénink pro hledání místa. Snahou této reformy bylo zvýšit aktivitu nezaměstnaných osob na znovunalezení práce na otevřeném pracovním trhu.

V současnosti je maximální doba pro pobírání příspěvků v nezaměstnanosti, řídicích se podle dřívějšího platu 500 dní. Vedle tohoto přídatku existuje ještě jednotná podpora v nezaměstnanosti, která ale nižší než příspěvky řídicí se podle platu. Tato jednotná podpora se vyplácí lidem, kteří nesplňují podmínku předešlé doby zaměstnání v délce 6 měsíců, nebo těm, kteří dostávali již příspěvky po dobu delší než 500 dní. V současnosti více než polovina nezaměstnaných dostává tento příspěvek. Je vyplácen rovněž, pokud jedinec podstupuje školení nebo praktický trénink.

Reforma rovněž vytvořila tzv. „kombinovaný systém podpor.“ Sestává z podpory v nezaměstnanosti pro nezaměstnané a podpory pro zaměstnavatele pro vytváření nových míst. Pokud zaměstnavatel najme někoho, kdo pobíral podporu v nezaměstnanosti více než 500 dní, obdrží zaměstnavatel jeho podporu a ještě podporu pro pracovní místo. Společnost musí vytvořit školící plán pro dlouhodobě nezaměstnaného, které zaměstnala za peníze, které za něj obdrží. Reforma rovněž zvýšila dobu pro profesní školení (Arknill 2001,8).

Je důležité poznamenat, že pobírání těchto podpor je vázáno na vůli pracovat, která musí být dokázána. V reformě byly zavedeny v mnoha sociálních pojištěních příspěvky zaměstnanců, což bylo zcela nové před reformou byly financovány převážně z daní a příspěvků zaměstnavatelů.

Ve Finsku stárne populace rychleji než v jiných evropských členských státech unie a počet lidí v ekonomicky aktivním věku (15 - 64 let) se začne snižovat v příštích letech. Vláda si je vědoma této populační výzvy a snaží se jí čelit zvyšováním míry zaměstnanosti a především zaměstnanosti starších občanů. Prodloužit délku pracovní kariéry se snaží na evropské úrovni i Evropská strategie zaměstnanosti, která tvoří jádro Lisabonské strategie. Pro udržení starších občanů na pracovním trhu je nutné klást důraz na celoživotní vzdělávání, které má ve Finsku velmi dobrou kvalitu. Zaměstnanci mají právo na dovolenou za účelem dalšího vzdělávání a jsou po tuto dobu dočasně nahrazováni jinými, což pomáhá udržovat

flexibilitu pracovního trhu a poskytuje možnost studentům získávat zkušenosti a získat práci i když na krátkou dobu. Dalším nutným předpokladem jak udržet starší zaměstnance v práci je nutnost zlepšovat pracovní podmínky. Všeobecná spokojenost s pracovními podmínkami je ve Finsku velmi vysoká. Jako příklad aktivní podpory zaměstnanosti starších lze uvést program z let 1998 – 2002, tzv. Program pro stárnoucí pracovníky, který doprovázely komplexní změny v legislativě, výzkumné projekty, školení a diskuse ve společnosti s cílem změnit přístup a vnímání stárnutí ve finské společnosti. První fáze projektu obsahovala změny v legislativě a velkou veřejnou kampaň (1998 – 1999), druhá fáze byla ve znamení výzkumu a různých projektů, závěrečná fáze mezi lety 2000-2001 se soustředila na školení ve snaze zachovat „schopnost pracovat“ pro management a zaměstnance. Během programu byl zaznamenán procentní nárůst míry zaměstnanosti u starších pracovníků (http://europa.eu.int/growthandjobs/index_en.htm).

Důležitým krokem pro zajištění udržitelnosti sociálního systému byla reforma penzí. Předfinancování v soukromém sektoru bylo zavedeno v roce 1962. Pro zaměstnance lokálních vlád bylo spuštěno v roce 1988 a pro státní sektor v roce 1990. Díky tomuto předfinancování je daleko nižší tlak na zvýšení příspěvků na penze než na zvýšení výdajů na penze. Podíl HDP na důchody je téměř 3% (The Lisbon Strategy for Growth and Jobs – The Finnish National Reform Programme 2005-2008).

Několik penzijních reforem v minulých deseti letech mělo za následek výrazné zvýšení udržitelnosti penzijního systému mimo jiné také díky tomu, že podporovalo zaměstnance, aby zůstávali delší dobu na pracovním trhu. Nejnovější penzijní reforma začala na počátku roku 2005. Spolu s ostatními změnami zavedenými již dříve odloží vstup do důchodu o tři roky v dlouhodobém horizontu. Reforma obsahuje mnoho elementů pro posílení udržitelnosti veřejných financí, zahrnuje rovněž omezení předčasných důchodů. Přísnější kritéria pro podporu v nezaměstnanosti snižují možnosti a podporu pro to, aby lidé opouštěli pracovní trh dříve a plynule přecházeli z podpory v nezaměstnanosti do důchodu. Podle nového zákona se penze budou skládat 1.5% z platů vydělaných mezi 18 až 52 rokem a z 1.9% z platů zaměstnanců mezi lety 53 – 62. Nejvýraznější motivace je pro věkovou skupinu 63 – 68 let, kdy se jedná o 4.5% z vydělaných příjmů. Úspěch tohoto modelu bude záviset z velké míry na zaměstnavatelích, pokud bude ekonomická situace nepříznivá, potom si nebudou chtít zaměstnavatelé nechávat zaměstnance nad 63 let věku. Finské Centrum pro důchody vypočetlo, že posunutí odchodu do důchodu o tři roky snižuje výdaje na penze o 5% do

roku 2030.⁴¹ Tento nový systém začal fungovat od začátku roku 2005, nabízí flexibilní věkovou hranici pro odchod do důchodu mezi 63 – 68 lety. Přes tyto reformy stále existují v systému podpor v nezaměstnanosti, schématech částečných důchodů a penězích pro nemohoucí (pro lidi od 60 let) určité podněty, které mohou lidi odrazovat od toho, aby zůstávali déle na pracovním trhu.

Finsko stejně jako ostatní skandinávské státy bylo mezi prvními, které zavedly opatření pro zjednodušení vztahu práce a rodinného života jako způsob pro zvýšení zaměstnanosti žen. Základním rysem této rodinné politiky jsou extenzivní mateřské a otcovské přídatky s dlouhou dobou trvání, které kompenzují dřívější výdělky do vysoké míry. Tento znak rovněž podporuje vysokou porodnost. Ve Finsku jsou běžná atypická schémata zaměstnání. Ovšem vysoký podíl žen zaměstnaných v soukromém sektoru je kritizován jako určitá forma podřízenosti, kde ženy jsou předurčeny pro nižší příjmy (Hiilamo 2002, 4). Finsko je rovněž unikátní pro svůj systém přídatků pro domácí péči. Obce vyplácí tyto přídatky, tak aby si rodiny mohly zařídit soukromou péči o děti. Protože je soukromá péče drahá vyplácí mnoho obcí ještě další příplatky pro domácí péči (Pesonen 2002, 63).

Tato politika přes kritiku splňuje své cíle. Zaměstnanost žen je 66%, což je nad průměrem OECD (55%) a také za Lisabonským cílem pro rok 2010 (60%). Více jak 9 z 10 žen nebo matek, které pracují, pracují na plný úvazek. Přesto jsou ovšem stále patrné problémy, které je nutno řešit. Jen polovina matek s velmi malými dětmi je zaměstnaná (okolo 20% méně než ve Švédsku) a 44% ženských zaměstnanců ve věku okolo dvaceti až třiceti let mají pouze dočasný pracovní úvazek, vedoucí k nejistotě o udržení pracovního místa. Pro mnoho žen je složité zkombinovat pracovní kariéru s mateřstvím: 27% čtyřicetiletých žen, které dokončily druhý stupeň terciálního vzdělání jsou bezdětné, ve srovnání s pouze 15% žen ve Švédsku (Pesonen 2002, 65).

Přesto v mezinárodním porovnání vystupuje finský model kladně především v tom, do jaké míry poskytuje rodičům možnosti. Systém redukuje bariéry pro zaměstnanost tím, že poskytuje všem rodinám s malými dětmi přístup k dotované péči o děti.

⁴¹www.keyfinland.org/News/2003.07.04_Finnish_employment_pension_reform_was_negotiated_between_labour_market_organisations.html

Demografické trendy ukazují nutnost zvýšit zaměstnanost žen v blízké budoucnosti. V současné době je intenzivně diskutována reforma přídatků na domácí péči. Měly by být rozšířeny školní družiny pro devíti a desetileté děti a posíleny finanční podpory pro rodiče malých dětí.

Další pilíř politiky zaměstnanosti tvoří zaměstnanost mladých. Jejich zaměstnanost je ve Finsku mírně nad průměrem EU. V roce 2003 byla míra zaměstnanosti 15 – 24 letých téměř 40% a v EU pod 37%. Mnoho mladých Finů pracuje při studiu, což ovšem zpomaluje dokončení jejich studia. Snahou vlády je zrychlit vstup mladých do školení nebo vzdělání a jejich přestup do pracovního života (The Lisbon strategy for Growth and Jobs- The Finnish National Reform Programme 2005-2008,49)

V roce 2005 byla jmenována tripartitní mezisektorová Rada pro pracovní vztahy a vzdělání, která se má zabývat základními výzvami a strategiemi pro zaměstnanost a vzdělání. Cílem vlády je, aby se do roku 2008 60% obyvatel v ekonomicky aktivním věku zapojovalo do vzdělání, v roce 2000 to bylo 54%. Toto opatření má zvýšit mobilitu pracovníků (The Lisbon strategy for Growth and Jobs- The Finnish National Reform Programme 2005-2008,47-52).

Regionální mobilita není ve Finsku příliš vysoká, díky silně vyvinutým lokálním identitám a dlouhým vzdálenostem. Rovněž mezinárodní mobilita je nižší než v jiných skandinávských státech. Mezinárodní mobilita pomáhá bojovat proti nedostatku pracovní síly. Finsko se proti tomuto nedostatku snaží postupovat daňovými úlevami pro zahraniční experty po první dva roky jejich práce ve Finsku. Po rozšíření v roce 2004 se Finsko obávalo přílivu levné pracovní síly z baltských států a byly zavedeny omezení pro vstup na pracovní trh, ty ale Finsko odvolalo od května 2006.

Středo-pravicové strany, Národní koaliční strana a Švédská lidová strana jsou pro podporu imigrace za prací, Strana středu dokonce žádá vytvoření agentur v zahraničí, které by poskytovaly jazykové vzdělání ještě v zemi původu a lákaly pracovníky do Finska.

Národní imigrační program přijatý na podzim 2006 zdůrazňuje roli vlády v lákání pracovníků do Finska. Sociální demokracie se ale staví proti zasahování vlády, podle ní by se měl starat především zaměstnavatel. Levicová aliance, Zelená liga a Národní koaliční strana prosazují zvýšení kvót pro uprchlíky. Všechny strany se pak snaží o větší flexibilitu procesu získávání pracovních povolení kritizovaného za jeho pomalost. V roce 2006 přišlo do Finska za prací

rekordních 23000 osob, především z Ruska, Švédska a Estonska. Z Finska v roce 2006 odešlo 12000 osob (Helsingin Sanomat, www.hs.fi).

Finské ministerstvo zveřejnilo ambiciózní plán do roku 2010 snížit nezaměstnanost ze současných 7.7% na 4%. Vychází přitom z předpokladu vysokého ekonomického růstu, zaměstnanost by tak měla vzrůst na 79% nyní dosahuje 69%. Klíčovými nástroji dosažení tohoto cíle je inovační a technologická politika (Helsingin Sanomat, www.hs.fi).

Pro finský systém sociální politiky a politiky zaměstnanosti se používá rovněž termínu flexicurity⁴². Flexicurity je systém, který se vyvinul od roku 1993 v Dánsku a přetrvává zde ve své nejčistší podobě. Ostatní skandinávské státy, hlavně Švédsko a Finsko a rovněž Rakousko a Nizozemí aplikují tento systém v určitých variacích. Flexicurity kombinuje liberální politiku po americkém vzoru „hire and fire“, kdy je možné zaměstnance rychle a snadno přijmout ale také propustit, s velmi vysokou podporou v nezaměstnanosti, ačkoli ta je časově omezena. Stát tak podporuje občany, aby si rychle hledali práci a nezatěžovali systém dlouho, poskytuje jim také možnosti rekvalifikace.

Zavedením flexicurity státy reagovaly na problémy, ve kterých se ocitly, především tlaky globalizace a úpadky tradičních průmyslových odvětví spojené s nárůstem nezaměstnanosti.

Flexicurity je založena na sociálním konsensu a sociálním dialogu. Sociální dialog má ve Skandinávii staletou tradici. Sociální dialog zapojuje sociální partnery do procesu rozhodování, především v oblasti určování mezd a pracovní doby. Jejich příspěvek k modernizaci organizace práce, sladování rodinného a pracovního života, lepší integrace osob s postiženími, aktivním stárnutím, aj. má zásadní význam. Státy s tradicí sociálního dialogu mají tradičně vysokou zaměstnanost a ekonomický růst.

Skandinávské státy rovněž nemají velký počet obyvatel, společnost má konsensuální charakter a je silně homogenní. Skandinávské státy mají všeobecně vyšší toleranci k vysokému zdanění. Proto vychází většina autorů z názoru, že je tento model nepřenosný na jiné státy, kde tradice sociálního dialogu chybí. S tímto tvrzením polemizuje Profesor Martin Potůček, který se domnívá, že flexicurity funguje ve Velké Británii, ačkoli zde sociální dialog naprosto chybí. Flexibilita pracovního trhu je bezesporu v Británii velmi vyvinutá, dá se ovšem pochybovat nakolik se to podařilo pro oblast zabezpečení, které je tradičně nízké, s ohledem na dominující model liberálního státu veřejných sociálních služeb.

⁴² matrice složek systému flexicurity ve Finsku viz příloha

2. Případová studie

Konkurenceschopnost regionu Helsinky

metropolitní oblast (světle zelená), region hlavního města (tmavě zelená)

Zdroj: http://en.wikipedia.org/wiki/Greater_Helsinki

Tato případová studie ukáže metropole

Region Helsinky je největší urbanizovanou oblastí ve Finsku, je nejdůležitějším ekonomickým, dopravním, komunikačním a kulturním centrem země. Počet obyvatel v této oblasti je 1.2 milion. V Helsinkách sídlí 70% zahraničních společností ve Finsku. V regionu se nachází osm z dvaceti finských univerzit. Helsinky vynikají v celoevropském srovnání v růstu populaci, zvláště díky stále se zvyšující pracovní nabídce. Růst populace je mezi evropskými metropolitními oblastmi druhý nejvyšší po Madridu (Helsinki Regional Economy 2005,13). V růstu zaměstnanosti mezi léty 1995-2003 se Helsinky (3.2%) dostaly na druhé místo za Dublin (4.8%) (Helsinki Regional Economy 2005, 14). Hrubá přidaná hodnota na hlavu je přibližně o 50% vyšší než národní průměr.

Helsinská metropolitní oblast je oceňována jako jeden z Evropských top regionů s vynikající konkurenceschopností, inovativním prostředím a technologickými klastry sdružujícími firmy z nejkonkurenceschopnějších sektorů. V Evropském indexu konkurenceschopnosti vydávaným Sheffieldskou Univerzitou se Helsinky umístily na druhém místě za Bruselem, v roce 2004 se dostaly na první místo. Region vyniká především v kreativité, znalostní ekonomice, sektorové produktivitě a ekonomickém výkonu (http://www.helsinkiregion.com/top_competitiveness/).

Helsinki jsou jedním z nejrychleji rostoucích regionů. Předpokládá se, že v roce 2025 bude mít region širší Helsinky 1.5 milionu obyvatel a 800 000 pracovních míst (www.helsinkiregion.com). Predikce vývoje ekonomiky regionu předpokládají pokračující růst a zvyšující se zaměstnanost (Helsinki Regional Economy 2005, 17-18). Trh této metropole se orientuje na expandující trh Ruska, také na Dálný Východ a USA.

Helsinki profitují z velmi dobře vzdělané multilingní pracovní síly s vyspělými technickými znalostmi. Má excelentní dopravní infrastrukturu a skvělou pozici pro kontakt s ruskými a baltskými trhy. Tallin a Stockholm jsou hlavními partnery Helsinek, ale stále silnější jsou vazby i na St. Peterburg. V dlouhodobém plánu do budoucna je 85km dlouhý tunel spojující Helsinky a Tallin. Rozvoj tras mezi Německem a Ruskem skrze baltské státy by mohl přinášet prospěch Helsinkám. V plánu je rovněž spojení St. Peterburgu s Berlínem skrze pobaltí. Již nyní existuje silné spojení Helsinek se Stockholmem a spojení s Německem.

V regionu se nachází šest technologických parků a největší technologický kampus v severských zemích. V technologických parcích spolu úzce spolupracují univerzity, firmy a soukromý sektor. Následující případová studie nastíní několik příkladů takovýchto projektů. Které by mohly sloužit v rámci systému „Best practice“, jako model pro podobné projekty v jiných zemích Evropské unie.

Forum Virium

Lokalita: Pasila, Helsinky

Spuštění projektu: počátek roku 2006

Charakteristika projektu: Forum Virium projekt je kooperačním klastrem společností zaměřujícím se na vývoj služeb digitálního sektoru. Očekává se, že se postupně rozvine do určitého digitálního města. Klastř je veden městem Helsinky a mnoha finskými či ve Finsku sídlícími společnostmi. V roce 2008 bude dokončeno Forum Virium Centre (33 000 m²) a v tom samém roce bude projekt také poprvé vyhodnocen, plány projektu sahají ale až do roku 2007. Forum Virium je součástí Evropské sítě Living Labs.⁴³

⁴³ Living Labs jsou městské oblasti, kde se koncentruje výzkum a vývoj a dochází k interakcím mezi uživateli a producenty technologií. Evropská síť ustavená v listopadu 2006 v Espoo, Finsku
IN:<http://www.livinglabs-europe.com/documents/livinglabs/Living%20Labs%20Folder.pdf>

Klastr sleduje aktivity v následujících šesti tématických okruzích:

**FORUM
VIRIUM**
HELSINKI

- Digitální Domov
- Finská mobilní televize
- Digitální služby ve zdravotnictví
- Potřeby a chování koncového uživatele
- Digitální dopravní služby
- Management Copyrightu, DRM
- Obchod a Digitální služby
- Více kanálové dodávání

V rámci klastru několik partnerů podílí na projektech, spolupráce několika aktérů usnadňuje rovněž získávání grantů. Forum Virium organizuje projekty za účelem podpory inovací a podnikání skrze interakci mezi jednotlivými aktéry. V rámci Forum Virium Helsinki operují „Forum Virium rozvojové služby pro malé a střední podniky (FVH SDS)“ v oblasti digitálních služeb tím, že je zapojuje do spolupráce s velkými firmami ve Forum Virium a pomáhá jim prorazit na trhu.

Společnosti v klastru:

Destia, Digita, Elisa, Nokia, TeliaSonera, TietoEnator, Veikkaus, WM-data, YIT-Group and Finnish Broadcasting Company. Veřejný sektor je zastoupen městem Helsinki, SITROU, TEKES, VTT.

Partneři projektu:

IBM, Siemens, HP, Itella, SOK, MTV3, Swelcom a Vaisala.

Zahraniční partneři:

Shangai Media Group se svým “Tristar living lab” se stala v prosinci 2006 součástí Forum Virium.

Aviapolis, Vantaa

Lokalita: Helsinki, Vantaa

Charakteristika projektu: Letiště Helsinki, Vantaa se dynamicky rozvíjí. V současnosti patří k jedničce v severní Evropě a je hlavním transportním centrem Finska. Bylo rozšířeno v roce 2002 a odbavuje 43 odletů a příletů za hodinu, současných 10 milionů pasažerů se v blízké době zvýší na 20 milionů. Letiště odbavuje 90% všech leteckých nákladů Finska, 100 000 tun

ročně se má během pěti až deseti let zvýšit na dvojnásobek. V samotném letišti jsou plánovány investice ve výši 143 milionů EUR na rozšíření mezinárodního terminálu plánovaného na 2009. Letiště vytvořilo okolo sebe průmyslový klastr na výrobu leteckých osvětlení, přístrojů na odklizení sněhu a bezpečnostní služby. Dalším klastrem jsou poskytovatelé logistických služeb. Společnost Technopolis plánuje v okolí letiště výstavbu technologických center s celkovou plochou 65 000 m² pro 3000 zaměstnanců. Dceřinná společnost Finavia⁴⁴ Lentoasemakiinteistot a SRV Viitoseet oznámily plány na výstavbu třetího finského World trade centra v blízkosti letiště, dokončení je plánováno na jaro 2008. Finavia je členem projektu Aviapolis, což je značka pro letištní město, které má vyrůst na 42 km² okolo letiště. Město Vantaa a developerské společnosti jsou rovněž členem tohoto projektu. Chystá se rovněž redevelopment stávajícího obchodního centra a spojení s výstavbou hotelu a dalších volnočasových aktivit o celkové ploše 84 000 m² pod názvem Jumbo Park. Otevření se očekává v roce 2008. Dalším projektem je Aviapolis Tower, šestnáctipatrová kancelářská budova zvaná kolibřík. Letiště a spolu s Aviapolis budou propojeny na další dopravní tepnu a to přístav Vuosaari.

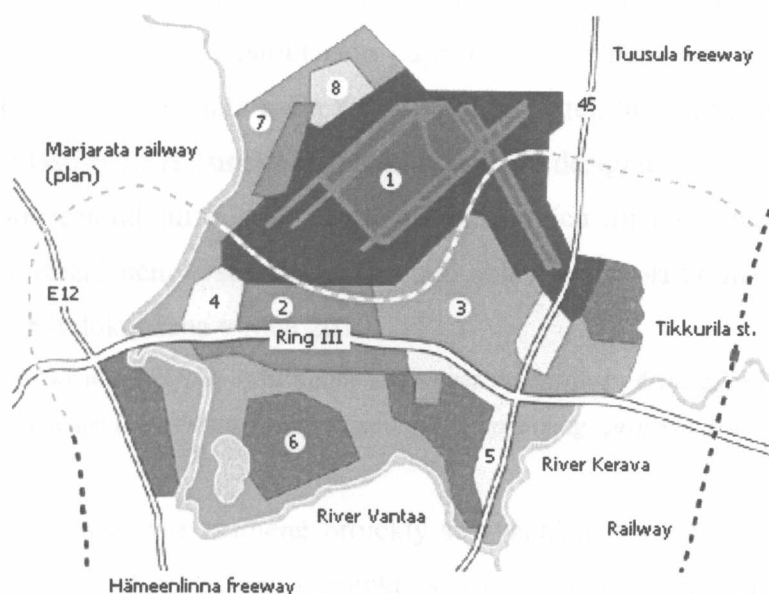
Zdroj: <http://www.skanska.fi/templates/www/default/index.asp?P=4876>

Oblast se chlubí nejvyšším růstem zaměstnanosti, v současnosti zde pracuje téměř 40 000 lidí. Technologický program města Vantaa podporuje mezinárodní aspirace Aviapolis. Mezinárodní Centrum Vantaa poskytuje firmám, které chtějí ve Finsku založit společnost pomoc ve formě školení, partnerství s ostatními společnostmi a poradenstvím ohledně právního systému a finančních operací. Součástí Aviapolis bude rezidenční oblast s celkem 23 000 obyvateli.

⁴⁴ Finavia provozuje finská letiště a letový navigační systém ve Finsku, v současnosti spravuje 25 letišť, www.finavia.fi

Společnosti v projektu Aviapolis

Město Vantaa, Finavia, ABB Oy, Oy Alfred A. Palmberg Ab, Fazer Amica Ltd, Finnair Facilities Management Oy, Julius Tallberg Real Estate Corporation, Mehiläinen Ltd, NCC, Nordea Bank, IVG Polar Ltd, Restel Hotel Group, Securitas Ltd, Skanska Talonrakennus Oy , Sponda Plc , SRV Group Ltd, Technopolis Plc , YIT Plc.

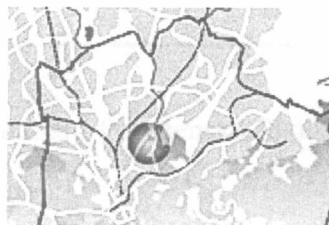

- ① Helsinki-Vantaa international airport
- ② Logistic functions, technical wholesale
- ③ Technology center, Business Parks, logistic services, research and development, know-how and technology intensive production and hotels
- ④ Research and development, company services and security intensive functions
- ⑤ Retail units
- ⑥ Housing areas
- ⑦ Recreational areas
- ⑧ Motor sport arena

Zdroj: www.aviapolis.fi

Arabianranta

Lokalita: Helsinki, Arabia and Toukola

Společnosti v projektu:

Art and Design City Oy, University of Art and Design, Arcada, Wärtsilä, Varma-Sampo

Charakteristika projektu: Cílem bylo vytvořit z Arabianranty centrum umění a designu. Jedná se o projekt virtuální vesnice. Art and Design City Helsinki Ltd (ADC Ltd) ve spolupráci s městem Helsinki jsou odpovědné za plnění cílů projektu. Na začátku příštího desetiletí by Arabianranta měla mít 10 000 obyvatel, 8000 pracovních míst a 1000 studentů. Jádrem oblasti tvoří Helsinská Univerzita umění a designu a Helsinská Pop&Jazz konzervatoř. Ty budou centrálním bodem pro vznik pracovních míst v oblastech aplikovaného umění a designu. Rezidenční výstavba doplní tuto oblast a vytvoří kompaktní městskou část, výstavba by měla být dokončena v roce 2010.

Zdroj: http://www.hel.fi/wps/portal/Kaupunkisuunnitteluvirasto_en/Artikkeli_en?WCM_GLOBAL_CONTEXT=/en/City+Planning+Department/Town+Planning/City+planning+projects/Arabianranta

Všechny výše zmíněné projekty se vyznačují společnými rysy i když se uskutečňují v jiných sektorech. U každého projektu se jedná o spolupráci soukromého sektoru a veřejného sektoru a zároveň o spolupráci více firem. Všechny projekty jsou zacíleny na vytváření nových pracovních míst, inovací a rozvoj městských částí. V neposlední řadě se jedná o kreativní originální projekty s vizí rozvoje do budoucna s cílem zajistit udržitelný růst. Velmi výraznou roli zde hraje především městská správa, která projekty koordinuje a také iniciuje. Helsinská metropolitní oblast a její vývoj v posledních letech i predikce vývoje ukazují, že politiky podpory konkurenceschopnosti slaví úspěchy a jsou schopny zajistit udržitelný rozvoj i do budoucna. Helsinky se snaží diverzifikovat svou průmyslovou strukturu a ne být pouze závislé na ICT průmyslu, ale využívají spill-over efektu informačních technologií na další sektory. Výborná kvalita infrastruktury a strategická geografická pozice rovněž přispívají výraznou měrou k úspěchu.

Johannes Edgren, Valuation Department, Mezinárodní Poradenská Společnost DTZ, Finsko, Helsinky

1. Jaké jsou základní prvky vynikajícího ekonomického růstu a konkurenceschopnosti v metropolitní oblasti Helsinek v mezinárodním porovnání?

Řekl bych, že základním důvodem pro dobrý ekonomický výkon je, že metropolitní oblast Helsinky má dobrý lidský kapitál, inovativní prostředí, aglomerace a dostupnost jsou dalšími důležitými faktory. Region Helsinky se soustředí na vědomostní sektory (knowledge intensive sectors), 50% z pracovních míst v ICT sektoru se nachází v tomto regionu a oblast má velmi vzdělanou pracovní sílu. Přibližně 50% finských inovací je vytvářeno v helsinském regionu. V Helsinky se nachází mnoho univerzit a stále větší a větší důraz je kladen na spolupráci univerzit s firmami. Dále si myslím, že rovněž jasný a transparentní legislativní systém a dobrá infrastruktura rovněž pomohly úspěchu.

2. Kde vidíte vyhlídky rozvoje oblasti metropolitní oblasti Helsinek a její potenciál pro rozvoj do budoucna?

Myslím si, že současné velké projekty dále zlepší infrastrukturu Helsinek. Nový přístav, který se staví ve Vuosaari v jižní části Helsinek, plány na rozšíření metra do Espoo na západě, možná výstavba železnice Marja-Vantaa do Vantaa na severu a development projektů zde, rezidenčních a komerčních, dále přispějí k rozvoji regionu.

Nový přístav Vuosaari a nadále se zlepšující ekonomická výkonnost zvláště Ruska budou mít pozitivní vliv na ekonomiku regionu Helsinky. Rovněž velký důraz je kladen na rozšíření nabídky letů do Asie a na Daleký Východ z Helsinského letiště Vantaa zajišťující tak s dalšími dynamicky rostoucími ekonomickými oblastmi.

3. Finská ekonomika v žebříčcích konkurenceschopnosti mezinárodních organizací a Evropské unie

Jak ukázala předchozí část této práce, Finsko vyniká v mnoha kategoriích rozhodujících pro dosažení a udržení konkurenceschopnosti. Tato kapitola shrne podstatné oblasti v nichž Finsko vede v žebříčcích evropského i celosvětového srovnání a zasadí je do kontextu výkonu ostatních států.

World Economic Forum (WEF) umístilo v roce 2006 Finsko na druhé příčce žebříčku globální konkurenceschopnosti (Global Competitiveness Index 2006 - 2007). Finsko, které se umístilo hned za Švýcarskem, ukazuje nejlepší hodnocení především v oblasti institucí, jež jsou transparentní a efektivní a v oblasti vzdělávání. Nejlepší pozici má Finsko v hodnocení etického chování firem, kvalitě vzdělávacího systému, počtu studentů v terciálním školství. Finsko má nejefektivnější protikartelovou politiku, jako druhé skončilo v absenci bariér obchodu. Nejlepší je v připravenosti společnosti participovat na technologickém vývoji a druhé v ochraně intelektuálních práv. Nejhůře dopadlo Finsko v oblasti flexibility mzdové politiky (123. ze 125 zemí), daňové zátěže a celkové efektivnosti daňového systému (100. příčka).

V hodnocení informačních technologií, které vydává WEF (Global Information Technology Report 2006 - 2007) se Finsko umístilo v celkovém hodnocení na 4. místě za Dánskem (1.), Švédskem (2.) a Singapurem (3.) na základě indexu měřícího stupeň připravenosti státu být účasten a mít prospěch z rozvoje ICT. Úspěch skandinávských států tkví v jejich společných charakteristikách jako je důraz vlády na vzdělávání a inovace, příznivé tržní prostředí pro ICT a příznivý regulační rámec pro rozvoj ICT (<http://www.weforum.org/en/initiatives/gcp/Global%20Information%20Technology%20Report/index.htm>).

National competitiveness balance sheet

NOTABLE COMPETITIVE ADVANTAGES	Rank/125	NOTABLE COMPETITIVE DISADVANTAGES	Rank/125
1st pillar: Institutions		2nd pillar: Infrastructure	
1.12 Ethical behavior of firms	1	2.06 Telephone lines (hard data)	26
1.10 Business costs of crime and violence	2	3rd pillar: Macroeconomy	
1.02 Diversion of public funds	3	3.06 Real effective exchange rate (hard data)	61
1.05 Favoritism in decisions of government officials	3	3.02 National savings rate (hard data)	38
1.07 Burden of government compliance	3	3.04 Interest rate spread (hard data)	34
1.03 Public trust of politicians	4	3.05 Government debt (hard data)	34
1.13 Efficacy of corporate boards	4	6th pillar: Market efficiency	
1.15 Strength of auditing and accounting standards	5	6.13 Flexibility of wage determination	123
1.01 Property rights	8	6.03 Extent and effect of taxation	100
1.04 Judicial independence	10	6.12 Hiring and firing practices	92
1.06 Wastefulness of government spending	10	6.01 Agricultural policy costs	62
2nd pillar: Infrastructure		6.16 Pay and productivity	60
2.01 Overall infrastructure quality	7	6.14 Cooperation in labor-employer relations	46
2.03 Quality of port infrastructure	7	6.23 Local equity market access	24
5th pillar: Higher education and training		7th pillar: Technological readiness	
5.02 Tertiary enrollment (hard data)	1	7.04 FDI and technology transfer	92
5.03 Quality of the educational system	1	7.07 Personal computers (hard data)	22
5.04 Quality of math and science education	2	8th pillar: Business sophistication	
6th pillar: Market efficiency		8.01 Local supplier quantity	19
6.07 Effectiveness of antitrust policy	1	9th pillar: Innovation	
6.09 Prevalence of trade barriers	2	9.07 Intellectual property protection	2
6.04 Number of procedures to start business (hard data)	4	9.03 University/industry research collaboration	3
6.21 Venture capital availability	4	9.05 Availability of scientists and engineers	3
6.15 Reliance on professional management	5	9.06 Utility patents (hard data)	4
6.02 Efficiency of legal framework	8	9.08 Capacity for innovation	4
6.20 Ease of access to loans	8	9.02 Company spending on research and development	6
7th pillar: Technological readiness		9.01 Quality of scientific research institutions	7
7.01 Technological readiness	1		
7.06 Internet users (hard data)	7		
7.02 Firm-level technology absorption	8		
7.03 Laws relating to ICT	10		
8th pillar: Business sophistication			
8.03 Production process sophistication	4		
8.06 Willingness to delegate authority	4		
8.07 Nature of competitive advantage	5		

Zdroj: http://www.weforum.org/pdf/Global_Competitiveness_Reports/Reports/gcr_2006/finland.pdf

IMD World Competitiveness Yearbook 2006 nejlépe Finsko v oblasti efektivity vlády, společenské vazby jsou hodnoceny nejlépe ze všech zemí, neexistuje korupce a úplatkářství (1.), legislativa ekonomické soutěže je efektivní v zabraňování nekalé soutěže (1.), protekcionismus nepoškozuje podnikání (1.), transparentnost vládních rozhodnutí je vysoká (2.), rozhodnutí vlády jsou efektivně implementovány (3.), v oblasti podniků jsou velmi dobře hodnoceny manažerské praktiky (5.), etika v podnikání a transparentnost finančních institucí. V oblasti infrastruktury je Finsko jedničkou v oblasti vzdělávání. Stejně jako v hodnocení

WEF, na sedmé pozici je ve vědecké infrastruktuře, zdraví a životním prostředí. Finsko vyniká nejlépe mezi ostatními ve vyvinutém systému transferu vědomostí mezi firmami a univerzitami.

PISA (Programme for International Student Assessment “) je studie vypracovávaná OECD pro srovnání výkonu studentů. První PISA studie byla vypracována v roce 2000 a druhá v roce 2003, výsledky dalšího třetího kola budou zveřejněny 4. prosince 2007.

PISA 2003 srovnávala výkony 15letých studentů v oblasti matematiky, přírodovědy, čtení, řešení problémů. Finsko od počátku hodnocení v roce 2000 vede v hodnocení. Ačkoli se ve Finsku jinak než v jiných zemích účastnili i studenti se speciálními potřebami, jelikož jsou plně integrováni v systému, bylo ve Finsku velmi málo vyloženě slabých studentů. Typické je, že ve Finsku ale není ani příliš mnoho tzv. top studentů. Poslední studie z roku 2003 ukázala, že v matematice 7% studentů bylo z nejlepší skupiny a 5% ze skupiny nejslabší. V přírodních vědách všechny skupiny studentů byly lepší než v jiných zemích. Při řešení problémů byli finští studenti druzí nejlepší.

(www.pisa2006.helsinki.fi/finland_pisa/special_charasteristics/special_charasteristics.htm)

Světové Ekonomické Forum, kromě výše zmíněných zpráv rovněž zpracovává tzv. Lisbon review, již třetí zpráva publikovaná jednou za dva roky byla vydána v roce 2006 a hodnotí země Evropské unie na základě Lisabonských kritérií Evropské unie. Finsko v pořadí skončilo jako druhé nejkonkurenceschopnější za Dánskem.

Následující tabulka ukazuje jak se Finsko umístily v jednotlivých kategoriích strukturálních indikátorů.

Země	Celkový index		Sub-indexy							
	Pořadí	Skóre	Informační společnost	Inovace Výzkum a vývoj	Liberalizace	Síťová odvětví	Finanční služby	Podniky	Sociální inkluze	Udržitelný rozvoj
	Pořadí	Skóre	Pořadí	Pořadí	Pořadí	Pořadí	Pořadí	Pořadí	Pořadí	Pořadí
EU 25										
Dánsko	1	5,76	4	4	5	2	5	1	1	3
Finsko	2	5,74	6	1	4	8	4	4	2	1
Švédsko	3	5,74	1	2	6	5	3	7	3	4
Nizozemí	4	5,59	2	5	2	6	6	2	4	6
SRN	5	5,53	10	3	1	1	2	12	10	2
UK	6	5,5	3	6	3	7	1	5	9	8
Rakousko	7	5,3	7	9	7	9	8	15	8	5
Lucembursko	8	5,29	9	12	9	4	9	8	5	7
Francie	9	5,21	11	8	11	3	7	9	15	10
Belgie	10	5,15	14	7	10	10	11	11	6	9
Irsko	11	5,09	12	10	8	18	10	3	7	11
Estonsko	12	4,93	5	11	12	17	12	6	12	16
Portugalsko	13	4,64	17	17	15	12	13	14	17	14
Česká republika	14	4,53	15	16	13	13	21	21	11	13
Španělsko	15	4,49	20	15	16	11	14	16	23	18
Slovensko	16	4,44	13	13	22	15	20	23	19	12
Maďarsko	17	4,4	23	14	17	21	17	19	16	17
Slovensko.	18	4,38	19	23	14	22	22	17	18	15
Malta	19	4,38	8	25	19	23	15	22	13	25
Litva	20	4,31	18	20	24	19	19	13	20	21
Kypr	21	4,28	21	24	18	16	18	18	14	24
Lotyšsko	22	4,25	22	21	20	24	24	10	21	20
Řecko	23	4,19	25	18	21	14	16	20	22	23
Itálie	24	4,17	16	19	23	20	23	24	24	19
Polsko	25	3,76	24	22	25	25	25	25	25	22
EU25 Průměr	--	4,84	--	--	--	--	--	--	--	--
USA	--	5,45	--	--	--	--	--	--	--	--
Východní Asie*	--	5,28	--	--	--	--	--	--	--	--

Zdroj: <http://www.weforum.org/en/initiatives/gcp/Lisbon%20Review/LisbonReview>

Podle tohoto hodnocení je Dánsko celkově nejkonkurenceschopnější ekonomikou, spolu s Finskem a Švédskem mají dobré hodnocení ve všech subindexech, a hlavně v oblasti inovací, výzkumu a vývoje, sociální inkluze a udržitelného rozvoje.

Velká Británie má nejlepší hodnocení v oblasti finančních služeb, ale její celková pozice je slabší díky problémům v oblasti sociálních jistot a udržitelném rozvoji.

Irsko se umístilo těsně za první desítkou, ale má jedno ze tří nejlepších prostředí pro podnikání v Evropě, hlavně díky snadnosti založit firmu a dobrému přístupu k základnímu kapitálu, přes banky a rizikový kapitál, rovněž administrativní zatížení pro zakládající společnosti je minimální.

Mnoho nových členských zemí EU od roku 2004 zlepšilo svou pozici. Estonsko, Česká republika a také Slovinsko jsou blíže splnění Lisabonských kritérií než některé staré členské země (Řecko, Itálie, Španělsko).

Nejsilnější Estonsko je jednou z pěti nejlepších zemí v Evropě v oblasti informační společnosti, s vládou, která je nejlepší celosvětově v poskytování online služeb. Což bylo patrné i na konání prvních voleb přes internet. Estonsko má rovněž velmi vysokou penetraci internetu. Estonské prostředí pro podnikání je šesté nejlepší.

Řecko a Itálie jsou velmi slabé v osmi subindexech. V Řecku je hlavním problémem informační společnost, liberalizace a udržitelný rozvoj, v Itálii je to také liberalizace, finanční služby, prostředí pro podnikání a sociální inkluze.

Spojené státy si vedou lépe v plnění Lisabonských kritérií než průměr Evropské unie, ale ne tak dobře jako první evropská šestka (tři skandinávské státy, Nizozemí, SRN a Velká Británie). V oblasti inovací má USA vyšší hodnocení než všechny země včetně skandinávské špičky. A právě tato oblast je rozhodující pro ekonomický růst a konkurenceschopnost zemí.

Kandidátské země Chorvatsko a Turecko v oblasti konkurenceschopnosti dopadají v mnoha oblastech lépe než nové členské země Bulharsko a Rumunsko. Chorvatsko i Turecko mají vyšší skóre než například Polsko. Podle WEF vyplývá z hodnocení, že by se EU měla soustředit na následující oblasti, aby byla schopna dosáhnout vytčených cílů: zlepšit prostředí pro inovace, výzkum a vývoj, rozvinout silněji informační společnost a vytvořit prostředí pro podnikání, tak aby bylo příznivější pro soukromý sektor a ekonomickou aktivitu (<http://www.weforum.org/en/initiatives/gcp/Lisbon%20Review/index.htm>).

Samotná Evropská Unie hodnotí pokrok v plnění cílů Lisabonské strategie v několika dokumentech jednak v tzv. Competitiveness Report, jednak Eurostat sbírá data o každé zemi ve všech 14 indikátorech, dále země podávají zprávy o plnění cílů v implementačních zprávách.

V Evropské unii se zvyšuje zaměstnanost, ale přesto zůstává pod hranicí stanovenou Lisabonskými cíly, zároveň se také přes zvyšování míry zaměstnanosti nezvyšuje produktivita práce. Celkově se v Unii zvyšuje tempo růstu z 1.7% v roce 2005 na 2.8% v roce 2006, což je nejlepší výsledek od roku 2000. Očekává se, že i v dalších dvou letech bude růst dosahovat 2.5% ([//ec.europa.eu/enterprise/enterprise_policy/competitiveness/doc/com_2006_697.pdf](http://ec.europa.eu/enterprise/enterprise_policy/competitiveness/doc/com_2006_697.pdf))

	Finsko						Národní cíl 2010	EU		
	2000	2001	2002	2003	2004	2005		2000	2004	2005
HDP na hlavu (PPS)	114.3	115.5	114.7	114.7	114.7	113.3		100	100	100
produktivita práce na zaměstnanou osobu	110.9	111.8	110.3	108.4	109.4	108.3		100	100	100
Míra zaměstnanosti	67.2	68.1	68.1	67.7	67.8	68.4	75 (2011)	62.4	63.3	63.8
Míra zaměstnanosti žen	64.2	65.4	66.2	65.7	65.6	66.5		53.6	55.7	56.3
Míra zaměstnanosti mužů	70.1	70.8	70	69.7	69.7	70.3		71.2	70.9	71.3
Míra zaměstnanosti starších občanů	41.6	45.7	47.8	49.6	50.9	52.7		36.6	41	42.5
Hrubé domácí výdaje na výzkum a vývoj	3.34	3.3	3.36	3.43	3.46	3.48	4	1.86	1.86	
Dosažené vzdělání	87.7	86.1	85.8	85.3	84.5	83.4		76.6	77.1	77.5
Dosažené vzdělání ženy	90	89.4	89	87.6	87	85.7		79.5	80.1	80.3
Dosažené vzdělání muži	85.4	82.8	82.6	83	81.9	81		73.7	74.2	74.7
Komparativní úroveň cen	123	122.8	124.4	125.9	122.9	122		100	100	100
Podnikové investice	16.8	16.9	15.2	15.2	15.4	16.4		18.3	17.1	17.4
Riziko chudoby po sociálních transferech	11	11	11	11	11	11		16	16	
Regionální disperze míry zaměstnanosti	6.8	7	6.7	6.1	5.5	5.5		13.4	12.2	11.9
Míra dlouhodobé nezaměstnanosti	2.8	2.5	2.3	2.3	2.1	2.2		3.9	4.1	3.9
Celkové emise skleníkových plynů	98.4	106	109	120.5	114.5			90.7	92.7	
Energetická intenzita ekonomiky	260.1	263.8	272.2	280.1	272.1			208.8	204.9	
Míra nákladní dopravy k HDP	98.7	92.2	93.6	90.5	90.5	86.1		100.1	104.6	104.7

Zdroj: http://circa.europa.eu/Public/irc/dsis/structind/library?l=/general_information/annual_synthesis/2006/statistical_enpdf/_EN_1.0_&a=d

Finsko již nyní splňuje lisabonský cíl investic do výzkumu a vývoje a blíží se cíli zaměstnanosti. Výrazně se profiluje v oblasti sociální, kde předčí vysoce Evropský průměr. V environmentální oblasti jdou horší výsledky především na vrub vysoké energetické náročnosti průmyslu a jeho specifické struktury ekonomiky. Nižší úroveň než je evropský průměr dosahují investice do podniků. Naopak v produktivitě práce a HDP na obyvatele Finsko výrazně přesahuje průměr Evropské unie.

4. Lisabonská strategie a Finsko

Tato kapitola konfrontuje úspěchy Finska v dosahování mezinárodní konkurenceschopnosti s cíly, které si klade Lisabonská strategie. Finsko začalo uskutečňovat svou strategii konkurenceschopnosti daleko dříve než se k tomu odhodlala Evropská unie v Lisabonu v roce 2000 a to po zkušenosti těžké ekonomické krize na počátku devadesátých let. Cíle finské strategie a Lisabonské strategie si ovšem ve výsledku odpovídají.

Lisabonská strategie patří k nejambicióznějším a nejrozsáhlejším projektům Evropské unie. A jak je patrné z předcházejících kapitol jen několik málo zemí je na nejlepší cestě náročné cíle strategie splnit či předčit, jednou z nich je právě Finsko.

Lisabonská strategie odpovídá na dlouhodobé slabiny Evropské unie. Závěry Rady z Lisabonu tyto slabiny vypočítává: 15 milionů Evropanů bylo v roce 2000 bez práce, ženy a starší jedinci jsou nedostatečně zastoupeni na pracovním trhu. Problematická je dlouhodobá, strukturální nezaměstnanost a regionální nerovnováha. Sektor služeb je nedostatečně vyvinut, převážně telekomunikační služby a internet. Prohlubuje se propast dovedností. Příčiny byly spatřovány především v nerealizovaných ekonomických reformách, v nadměrných a dlouhodobě neudržitelných sociálních výdajích nebo naopak v nízké míře investic do výzkumu a vývoje a lidských zdrojů. S pokračujícími integračními trendy a při působení některých dalších faktorů - nepříznivého demografického vývoje Evropy, strukturálních změn v ekonomice jednotlivých členských zemí a to vše v podmínkách rostoucí globalizace bylo stále více zřejmé, že EU potřebuje komplexní hospodářskou strategii, prostřednictvím které by bylo možné dosáhnout vyššího hospodářského růstu při zachování principů evropského sociálního

modelu. Hlavní myšlenkou strategie je odpověď na výzvy znalostní ekonomiky, která si vyžaduje vytvoření patřičné vědomostní infrastruktury a provedení široké ekonomické reformy a modernizace sociálního a vzdělávacího systému (http://www.europarl.europa.eu/summits/lis1_en.htm).

Určité snahy o koordinaci hospodářské politiky členských zemí EU existovaly již před zasedáním jarní Evropské rady v Lisabonu v roce 2000. Paralelně tak vedle sebe existovaly více či méně, ale spíše méně provázané samostatné procesy: Lucemburský proces (1997) zaměřený na politiku zaměstnanosti; Cardiffský proces (1998) zaměřený na strukturální politiku, resp. strukturální reformy; Kolínský proces (1999) zaměřený na makroekonomický dialog s hospodářskými a sociálními partnery (http://www.europarl.europa.eu/summits/lis1_en.htm).

Vedle uvedených procesů byly nástrojem pro koordinaci hospodářské politiky zejména Hlavní směry hospodářské politiky (od 1993) a Směry zaměstnanosti (od 1998). K tomu je možné dále přičíst množství sektorově orientovaných agend, které mají významný vliv na hospodářský vývoj EU, nicméně primárně spadají do kompetence národních států.

Na jednání Evropské rady v Lisabonu v březnu 2000 došlo k formální integraci Lucemburského, Cardiffského a Kolínského procesu do procesu Lisabonského, což lze označit za pozitivní krok s cílem provázat a koordinovat jednotlivé agendy hospodářské politiky, které mají dopad na hospodářský vývoj EU.

Lisabonská strategie vytyčila v roce 2000 devět směrů :

- 1) Vytvořit informační společnost pro všechny: Hlavními kroky v této oblasti by mělo být: cenově zpřístupnit internet, zvýšit počítačovou gramotnost, podporovat celoživotní vzdělávání, zlepšit poskytování služeb veřejnou správou a cíleně podporovat elektronický obchod. Finsko vyniká ve všech těchto oblastech, jak ukázal první oddíl práce.
- 2) Vytvořit evropský výzkumný prostor: Cílem je se v roce 2010 přiblížit výdajům na výzkum a vývoj na 3% z HDP. Evropské komuniké „o Evropském výzkumném

prostoru“ se zasazuje o propojování národních výzkumných programů a zlepšení prostředí pro soukromé investice do výzkumu a vývoje, což se ve Finsku povedlo na velmi vysoké úrovni. Cílů strategie má být dosaženo podporou zakládání hitech-podniků, daňovými politikami a to především úlevami pro investice do výzkumu (Finsko rovněž aplikuje viz kapitola Daňový systém). Na Evropské úrovni má být nápomocna finančně především Evropská investiční banka. Evropská unie se zasazuje dále pro snížení bariér pohybu výzkumných pracovníků a za vytvoření vysokorychlostní transevropské sítě pro elektronickou vědeckou komunikaci, která má spojit evropské výzkumné instituty a univerzity. V neposlední řadě má pomoci splnit vytyčené cíle také celoevropský patentový systém.

- 3) Odstranit překážky pro podnikání, zejména u malých a středních podniků: Konkurenceschopnost firem je závislá přímo na regulačním prostředí pro investování, inovace a podnikání. Cílem EU je snížit náklady na podnikání a odstranit bariéry pro zakládání podniků. Strategie vyzdvihuje důležitost podporovat interakce mezi firmami, finančními institucemi, výzkumnými a vývojovými centry a školícími centry (tyto interakce jsou velmi intenzivně podporovány ve Finsku viz kapitola průmysl (finské klastry) a kapitola podpora inovací a ICT průmysl (partnerství Nokia s univerzitami). Na evropské úrovni má podporu malých a středních podniků zaštiťovat Evropská charta malých a středních podniků.
- 4) Dokončit vnitřní trh: Vnitřní trh musí být završen integrací sektoru služeb (směrnice o službách 2006), trh s plynem, elektřinou, poštou a dopravou má být liberalizován (v tomto ohledu bylo Finsko úspěšné již v osmdesátých letech)
- 5) Integrovat finanční trhy, odstranit roztržitost evropských kapitálových trhů,
- 6) Lépe koordinovat makroekonomické politiky: fiskální stabilita a udržitelnost veřejných financí: Makroekonomické politiky by měly podpořit přechod k vzdělanostní společnosti (Kolínský proces)
- 7) Aktivní politika zaměstnanosti: Využití pracovního potenciálu, zaměstnanost žen, podíl zaměstnanosti ve službách, celoživotní vzdělávání, kvantitativní cíl : do roku 2010 zvýšit míru zaměstnanosti z 61 % na 70 %, podíl zaměstnaných žen z 51 % na více než 60 %,
- 8) Modernizovat evropský sociální model investicemi do lidských zdrojů a vytvářením aktivního sociálního státu: Mělo by dojít reformě sociálních systémů s ohledem na stárnoucí populaci a nároky zdravotnických služeb. V oblasti vzdělávacího systému

by měly být zvýšeny investice do lidských zdrojů na jednoho obyvatele a snížen o polovinu počet osmnácti až dvacetičtyřletých s pouze nižším středoškolským vzděláním do roku 2010. Školy napojené na internet by měly být přetvořeny na mnohoúčelová školící centra. Strategie se zasazuje o celoživotní vzdělávání. Evropský rámec stanovující základní znalosti poskytované kurzy celoživotního vzdělávání (IT, cizí jazyky, technologické dovednosti, podnikatelství, sociální dovednosti) má zajistit transparentnost a kvalitu celoživotního vzdělávání. Mobilita studentů je další rozsáhlou oblastí, kterou strategie považuje za klíčovou pro dosažení vytčených cílů.

- 9) Udržitelný rozvoj a kvalita života: Tato oblast zahrnuje boj proti klimatickým změnám, udržitelnou dopravu, veřejné zdraví, odpovědné nakládání s přírodními zdroji a další. (http://www.europarl.europa.eu/summits/lis1_en.htm)

Cílem strategie je nejen zvýšit ekonomickou výkonnost Unie, nejen plně využít potenciálu Unie a vyrovnat se výkonností obchodním konkurentům, především USA, ale také učinit z Unie jednoho z respektovaných globálních aktérů.

Současně při formulování Lisabonské strategie nebyly dostatečně provázány a využity existující nástroje koordinace hospodářské politiky. Formálně sloučené procesy tak byly nadále vyhodnocovány a koordinovány spíše samostatně. Rovněž z institucionálního hlediska nebyly vytvořeny vhodné mechanismy, které by zabránily duplicitám a formulování nových cílů a opatření.

Od roku 2003 postupně sílily názory, že je nezbytné urychleně přistoupit k implementační fázi Lisabonské strategie, má-li být do roku 2010 dosaženo ambiciózního cíle stanoveného na summitu v Lisabonu. Rovněž začala být diskutována otázka revize stanovených cílů Lisabonské strategie, přičemž v centru pozornosti byla zejména otázka stimulace hospodářského růstu a zaměstnanosti.

Evropská komise proto na jarním zasedání Evropské rady v březnu 2004 pověřila bývalého nizozemského premiéra Wima Koka vedením expertní skupiny, jejímž úkolem bylo vypracovat podklad pro střednědobé hodnocení Lisabonského procesu. Tzv. Kokova zpráva konstatovala, že výsledky naplňování cílů Lisabonské strategie nelze považovat za příliš uspokojivé. Přesto bylo dosaženo několika úspěchů především v oblasti zaměstnanosti (Facing the challenge: The Lisbon strategy for growth and employment, Report from the

High Level Group chaired by Wim Kok, November 2004 IN:
europa.eu.int/growthandjobs/index_en.htm).

Kokova zpráva konstatuje, že stanovení ambiciózních cílů samo o sobě bez jejich dalšího rozpracování v přehlednou, jasně koncipovanou komplexní strategii s odpovídajícím časovým harmonogramem jejího plnění, bez důsledné implementace konkrétních opatření na evropské a zejména pak na národní úrovni, a bez získání podpory široké veřejnosti pro provedení nezbytných strukturálních reforem, nevede k dosažení odpovídajících výsledků. Kokova zpráva proto doporučila zaměřit Lisabonskou strategii na konkrétní opatření s časovou specifikací a na stanovení odpovědnosti za jejich plnění na komunitární a národní úrovni. Z hlediska obsahové náplně Lisabonské strategie Kokova zpráva vyzdvihla ty cíle a opatření, které směřují k podpoře hospodářského růstu a zaměstnanosti členských zemí EU, při respektování principů udržitelného rozvoje. Hospodářský růst a vyšší zaměstnanost jsou vnímány jako předpoklad pro zajištění sociální soudržnosti a udržitelného rozvoje. Mimo to se Kokova zpráva zaměřila na metodologické otázky a institucionální zajištění implementace a naplnění cílů Lisabonské strategie.

Na základě doporučení vycházejících ze zprávy Kokovy expertní skupiny zpracovala Evropská komise pro jarní zasedání Evropské rady 2005 Střednědobé hodnocení Lisabonské strategie (Sdělení EK pro jarní Evropskou radu: Společně pracovat pro růst a pracovní místa; Nový začátek pro Lisabonskou strategii - COM 2005/24.), které mění podstatným způsobem pojetí Lisabonské agendy. Revidovaná Lisabonská strategie se primárně zaměřuje na dosažení vyššího dlouhodobého hospodářského růstu a zaměstnanosti (Partnerství pro růst a pracovní místa), tj. na ekonomický pilíř a sociální pilíř, jako podmínku úspěchu ekonomického pilíře. Jak uvádí Wim Kokova zpráva, zlepšený hospodářský růst a vyšší zaměstnanost poskytují prostředky k udržení sociální soudržnosti a udržitelnosti stavu životního prostředí. Sociální soudržnost a environmentální udržitelnost pak mohou přispět vyššímu růstu a zaměstnanosti. Jak je patrné na příkladu Finska, které se z vývoje a produkce environmentálních technologií snaží učinit konkurenční výhodou.

Evropská Komise v čele José Barrosou po svém nástupu v roce 2004 navrhla odstranit přebujelost programů a cílů a ponechat pouze 14 ukazatelů (viz strana 12-13). Strategie se

měla soustředit na ekonomický růst a zaměstnanost. Sociální soudržnost a vysoké ekologické standardy lze nejlépe udržovat v prosperující ekonomice.

Hlavní pozornost měla být upřena do členských zemích, aby vlády vzaly za své národní programy a určily osoby odpovědné za jejich plnění. Způsob řízení měl projít rovněž inovací. Plně měl být uplatňován tzv. benchmarking, mělo být oznamováno, kdo si vede dobře a kdo se opoždí v plnění cílů strategie. Komise doporučovala zapojit národní parlamenty, sociální partnery a nevládní organizace. Jak nastínila kapitola o institucích ve Finsku hraje parlament velmi výraznou roli při tvorbě a evaluaci politik pro rozvoj konkurenceschopnosti. Sociální partneři jsou ve Finsku rovněž velmi silně zapojováni na všech stupních tvorby politik.

Od nového startu Lisabonské strategie bylo dosaženo nemalých úspěchů: Hodnocení výsledků Lisabonské strategie Evropskou Komisí pro jarní zasedání Evropské rady konstatuje, "že během uplynulých dvanácti měsíců došlo k patrnému zrychlení prací na přeměně politických opatření ve skutečné výsledky, na zlepšení podnikatelského prostředí pro investice a pro tvorbu nových pracovních míst. Na zasedání Evropské rady na jaře roku 2006 byly stanoveny čtyři priority a ve všech těchto čtyřech prioritních oblastech došlo ke skutečným změnám. Tyto priority jsou:

1. Větší investice do znalostí a inovací:

EU dosáhne do roku 2010 v oblasti investic do výzkumu a vývoje hodnoty 2,6 % HDP (zvýšení z 1,9 % v roce 2005). Nebude tedy splněn cíl 3%, ale přesto je to velké zlepšení.

V rámci Evropského prostoru pro výzkum došlo k zařazení inovací mezi politické priority. Do popředí se znovu staví vzdělávání a odborná příprava a rostou investice do lidských zdrojů. V září 2006 předložila Komise široce založenou inovační strategii doprovázenou desetibodovým plánem⁴⁵. Poté se hlavy států a vlád v Lahti⁴⁶ dohodly, že EU,

⁴⁵desetibodový plán

(<http://europa.eu/rapid/pressReleasesAction.do?reference=IP/06/1181&format=HTML&aged=0&language=EN&guiLanguage=en>)

- vytvořit vzdělávací systémy podporujícími inovace
- vytvořit Evropský technologický institut
- jednotný trh pro výzkumné pracovníky
- posílit vazby mezi výzkumem a průmyslem
- podporovat regionální inovaci programy kohezní politiky
- reformovat pravidla státní podpory výzkumu a vývoje a poskytnout lepší informace o daňových incentívách pro výzkum a vývoj
- podpořit ochranu intelektuálních práv
- digitální produkty a služby

stejně jako její hlavní konkurenti, by měla zaujmout strategický postoj k inovacím a zaměřit se na omezený počet vzájemně úzce propojených otázek, a Rada na tomto základě následně schválila pracovní program v oblasti inovací, který má být na úrovni Společenství prováděn. Společné technologické iniciativy (JTI) jsou partnerství veřejného a soukromého sektoru, která mají zajistit vedoucí postavení Evropy ve strategických technologických oblastech. Právě princip partnerství razí Finsko velmi důsledně, jak ukázaly případové studie (s.60-65). Evropský technologický institut (ETI) bude vlajkovou lodí vynikajících výsledků v inovacích, výzkumu a vyšším vzdělávání. ETI by měl začít pracovat v roce 2008 a první znalostní a informační komunita by vznikla do roku 2010.

2. Uvolnění podnikatelského potenciálu, zejména MSP

Podle Evropské rady jsou malé a střední podniky (MSP) hlavním zdrojem budoucí zaměstnanosti v Evropě. Náklady, které musí podniky vynaložit na splnění administrativních požadavků plynoucích jak z předpisů EU, tak z vnitrostátních předpisů, se odhadují v 25 členských státech EU asi na 3,5 % HDP. Významná část těchto nákladů je spojena se základními požadavky na výkaznictví ve veřejném zájmu. Existuje zde však značný potenciál k redukci zatížení, aby mohli podnikatelé a jejich zaměstnanci investovat čas do produktivních úkolů. Odhaduje se, že 25% snížení těchto nákladů by po určité době zvýšilo HDP EU až o 1,5 % (neboli 150 mld. EUR). Evropská komise vyzývá členské státy k plnění následujících cílů:

- doba potřebná pro založení nového podniku nebyla delší než jeden týden (ve Finsku jsou to nyní 3-4 týdny).
- poplatky za založení podniku byly nízké a odrážely pouze administrativní náklady;
- centrální kontaktní místa pro zřizování podniků umožnila firmám splnit závazky vyplývající z právní úpravy (včetně registrace k DPH) na jediném místě nebo elektronicky;
- administrativa související s přijetím prvního zaměstnance mohla být vyřízena prostřednictvím centrálního kontaktního místa;
- do školních osnov byla zahrnuta výchova k podnikání (v tomto ohledu Finsko výrazně vyniká, jak dokládá rozhovor na straně 47)

-
- rozvinout strategii pro inovativní vedoucí trhy
 - stimulovat inovaci státními zakázkami

⁴⁶ http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/site/cs/com/2006/com2006_0589cs01.pdf

3. Větší přizpůsobivost trhu práce na základě principu flexicity

Namísto ochrany pracovních míst je cílem chránit pracovníka, pomoci mu vypořádat se s rychlými změnami, a zajistit tak zaměstnání.

Komise vyzývá státy, aby :

- zajistily, aby každému absolventovi školy bylo do šesti měsíců od doby, kdy se stal nezaměstnaným, nabídnuto pracovní místo, praxe, další vzdělávání nebo jiné opatření podporující jeho profesní zařazení (a v roce 2010 do čtyř měsíců);
- zvýšily dostupnost a finanční přijatelnost kvalitní péče o děti v souladu se svými vlastními vnitrostátními cíli;
- poskytovaly cílené pobídky na prodloužení pracovní kariéry a zvýšit účast pracovníků nad 45 let na dalším vzdělávání.

4. Energetika a změny klimatu

Cíle v této oblasti :

- postupovat směrem k dosažení modelu nízkouhlíkové energetiky, a tak dokládat vůdčí roli Evropy v boji proti změnám klimatu při současné podpoře konkurenceschopnosti EU.
- prosazování energetické úspornosti a obnovitelných zdrojů
- plně integrovaný vnitřní trh
- systém obchodování s emisemi

(<http://register.consilium.europa.eu/pdf/cs/07/st05/st05074.cs07.pdf>)

Reformy tedy začínají podněcovat růst a zaměstnanost. Růst evropského hospodářství je v porovnání s řadou uplynulých let mnohem silnější. V Evropě se podle odhadů od roku 2006 do roku 2008 vytvoří sedm milionů nových pracovních míst. Část tohoto počtu představuje cyklický nárůst, ale část silnějšího růstu a větší zaměstnanosti je důsledek lisabonských reforem. Dojde tak ke zvýšení zaměstnanosti ze 64% v roce 2005 na 66% v roce 2008. Rovněž EU těží z nové dynamiky způsobené rozšířením. Vzhledem k tomu, že růst hospodářství je v členských státech vzájemně propojen, projeví se pozitivní účinky reforem na posilování růstu a zaměstnanosti provedených v jednom členském státě –zejména pokud jde o větší ekonomiky i v ostatních státech. Strukturální reformy provedené v rámci celé Unie přinášejí větší výsledky než reformy prováděné nesystematicky.“

(<http://register.consilium.europa.eu/pdf/cs/07/st05/st05074.cs07.pdf>). Tyto výsledky se dostávají ovšem se značným zpožděním a jsou pouze dílčí.

Finsko si tyto priority stanovilo dávno před zasedáním Evropské rady v Lisabonu, a to již během krize, které čelilo na počátku devadesátých let. Nabízí se otázka, zda by evropské

státy nepotřebovaly také prožitek takové hluboké krize a uvědomily si, že východisko z ní nevede v seškrtnání financí na školství a výzkum a vývoj, jako prvních položek, kde je možné ušetřit, ale naopak do těchto oblastí investovaly a podpořily tak rozvoj konkurenceschopnosti v dlouhodobém měřítku.

Konkurenceschopnost je záležitostí strategie (strana 3). A právě fakt, že Lisabonská strategie je strategií středně až dlouhodobou je zásadní problém, protože se vlády snaží orientovat pouze na krátkodobé cíle, které jim zajistí zvolení a obávají se provedení reform, které jsou nutné z hlediska dlouhodobé udržitelnosti růstu a zachování sociálních jistot. Ve většině evropských vlád nepanuje taková shoda napříč politickým spektrem o prioritách a směrech politik jako ve Finsku.

Co tedy členské státy Evropské unie měly učinit a neučinily a v čem je Finsko předstihlo a vytvořilo si tak náskok v plnění cílů strategie?

Závěr

Konkurenceschopnost je velmi komplexní pojem a je v současnosti skloňován ve všech pádech jak na Evropské tak na národní úrovni. Jak ukazují mezinárodní srovnání států prováděná EU a mezinárodními institucemi, státy v dnešním globalizovaném světě spolu intenzivně soutěží, protože musí být schopny udržet si svou pozici ve světové ekonomice.

Zásadní myšlenkou této práce je, že v této nové situaci je **konkurenceschopnost záležitostí strategie** a produktivita ekonomik nezáleží již tolik na zdrojích ale především na rozvoji lidského kapitálu, technologiích a inovacích, které poskytují státům konkurenční výhodu nad ostatními. Tyto faktory produkce jsou také pohyblivé a záleží tedy plně na státu zda je dokáže přitáhnout a udržet. Konkurenční výhoda států vzniká v kultuře, stylu managementu, infrastruktuře, institucích, historii,... Finsko mělo vytvořenou konkurenční výhodu především v dlouhé historii efektivně fungujících institucí, která se v mnohých jiných státech jednoduše dohnat nedá. **Infrastruktura ve Finsku** byla rovněž budována po velmi dlouhou dobu, ať se jedná již o infrastrukturu klasickou nebo infrastrukturu ICT. Co se ale dá aplikovat ve všech státech bez rozdílu je důraz na investice do vzdělání, výzkumu a vývoje a inovací. Na úrovni evropské unie se tato priorita prosazuje čím dál viditelněji. Problematictější je její převedení do národních států. V nové znalostní ekonomice je ale kvalitní vzdělávací systém odpovídající potřebám trhu základním pilířem udržení konkurenceschopnosti.

Podpora podnikání je dalším základním kamenem konkurenceschopnosti. Finsko především vyniká tím, že stát dokázal vytvořit transparentní legislativní rámec a příznivé prostředí pro rozvoj podnikání. Stát opustil tradiční politiku podpory slabých podniků a spíše se soustředil na **podporu konkurenceschopných klastrů podniků**.

To co Finsko činí výjimečným a kde finská vláda rozpoznala velký potenciál, je velká provázanost univerzit a průmyslu a firem. Univerzity jako centra vědy a výzkumu se orientují na výzkum, který firmy potřebují a ty na oplátku financují tato **centra excellence**. V době kdy jsou vědomosti rozhodujícím faktorem produkce je to velmi zásadní pro udržení úspěchu. Růst produktivity je v nových ekonomikách determinován inovacemi a Finsko si to uvědomilo daleko dříve než se k tomu dobrala **Lisabonská strategie**.

Princip partnerství mezi 1.) ministerstvy a mezi složkami státní správy 2.) mezi veřejným sektorem a soukromým sektorem a 3.) mezi firmami navzájem je zásadním

prvkem finského úspěchu, který zajišťuje tok vědomostí, usnadňuje organizaci a také komercializaci inovací a technologii a generuje pracovní místa.

Příkladem může být rovněž finský model **podpory zakládání podniků**, ať již je to snahou snížit legislativní bariéry či podporou start-up firem.

Konkurenční výhodou Finska je bez sporu i to, že se jedná o malou a otevřenou ekonomiku, která je otevřená pro svobodný obchod a snadno se vyrovnává se strukturálními změnami v ekonomice, o čemž svědčí velmi rychlý přechod od průmyslové společnosti ve společnost založenou na službách. Díky malé velikosti ekonomiky je Finsko flexibilnější než třeba Německo a díky homogenitě obyvatelstva také panuje větší konsenzus ve společnosti. Informační a telekomunikační technologie jsou velmi důležitým parametrem konkurenceschopnosti. Finsko vytvořilo pro jejich rozvoj příznivé podmínky již během osmdesátých let, především deregulací. Deregulace těchto sektorů je stále v mnoha státech velmi složitou záležitostí a brzdí rozvoj ICT, protože udržuje vysoké ceny a nevytváří dostatečnou konkurenci podněcující k inovacím.

Informační a telekomunikační technologie jsou inovací samy o sobě, ale zároveň podněcují k dalším inovacím a **ICT vytváří tak tzv. spill over efekt** na další odvětví podle nové teorie růstu. Je nutné poznamenat, že i sama struktura země a její rozlehlost měly podíl na rozšíření informačních technologií.

Fenoménem o sobě je tzv. **Nokia business model**, kterým by se ostatní státy resp. společnosti v ostatních státech EU mohly inspirovat; ať již jde o flexibilní organizační strukturu, která je ryze funkční nebo o základní prioritu, kdy firma identifikovala oblasti své specializace a soustředila se pouze na ně. Dalším znakem je také hluboká zakořeněnost v inovačním systému státu a také partnerství s veřejným sektorem a především univerzitami.

Předpokladem úspěchu je ovšem kvalitní vzdělávací systém na všech stupních až po celoživotní vzdělávání. Hlavní důraz musí být kladen na to, aby **vzdělávací systém odpovídal potřebám trhu**, aby byl dlouhodobě zaručen jeho vysoký standard vzděláváním učitelů a zajištěním financování. Vzdělávací systém by měl rovněž přispívat k rozšiřování znalostí o podnikání a podnikatelského étosu ve společnosti.

V oblasti energie a udržitelného růstu je možné nalézt rovněž modelové příklady pro ostatní země, ať již se jedná o liberalizaci trhu a vytvoření konkurenčního prostředí a z něj ústících nízkých cen energie. Česká republika má jednu z největších spotřeb energie, což je přičítáno m.j. na vrub nutnosti vytápění po relativně dlouhou dobu během roku. Finsko se ovšem nachází v klimaticky horších podmínkách, ale přesto se snaží situaci řešit inovativně,

například kombinovanou výrobou tepla a energie a snaží se vyvíjet environmentální technologie, které slouží jako motor růstu, souběžně posiluje svoji energetickou nezávislost i nasazením jaderných elektráren.

Základ úspěchu tvoří rovněž transparentní a efektivní finanční systém a relativně nízká míra zdanění právnických osob a neutrální zdanění investic do vědy a výzkumu.

V oblasti pracovního trhu a sociálního zabezpečení je významná především penzijní reforma, která se snaží odpovídat na demografické výzvy, kterým Finsko ale i celá Evropa čelí. Mnohé ostatní evropské státy se provedení důsledné penzijní reformy bojí.

Pro zvýšení zaměstnanosti by byla velmi užitečná aplikace **finského modelu kombinovaného systému podpor**, aktivní role úřadů práce a rovněž snahy o zrovnoprávnění žen a umožnění jim zkombinovat kariéru s mateřstvím. Státy by si měly uvědomit nutnost zflexibilnit pracovní trhy například podporou různých typů pracovních úvazků a podporou celoživotního vzdělávání, to je jediná možnost jak udržet evropský systém sociálního státu a zachovat hladinu sociálního zabezpečení, které Evropu odlišuje od ostatních zemí.

Jak ukázala tato práce, nelze překopírovat systém, který ve Finsku slaví úspěchy, ale je možné adaptovat určité elementy modelu na jiné prostředí v ostatních státech Evropské unie. Je velmi důležité poukazovat na úspěchy států, jak to činí Evropská unie v rámci benchmarkingu a nutí tak ostatní státy vyvíjet větší snahu. Cíle Lisabonské strategie pravděpodobně nebudou do roku 2010 splněny pro Evropskou unii jako celek, ale jak ukázala tato práce právě skandinávské státy zřejmě tyto cíle dosáhnou a překročí. Lisabonská strategie také neskončí rokem 2010, ale je to rámcová strategie, která zastřešuje snahy EU a evropských států o udržení globální konkurenceschopnosti. Je nutné, aby jednotlivé státy tuto strategii přijaly jako národní prioritu, protože pouze snahy na Evropské úrovni nestačí.

Resumé

Diplomová práce „Konkurenceschopné, inovativní a sociální Finsko – model pro Lisabonskou strategii? pojednává o konkurenceschopnosti Finska, o jejích základech a politice finského státu, která dosažení a udržení konkurenceschopnosti podporuje. Práce konfrontuje výsledky, kterých dosáhlo Finsko s cíly Lisabonské strategie. Zamýšlí se nad tím, jak by se ostatní státy mohly inspirovat dobrou praxí. Práce shrnuje ekonomicko-sociální základy finského modelu, protože společenské a institucionální prostředí hraje velkou roli pro růst konkurenceschopnosti a silný sociální stát. Práce shrnuje ekonomickou krizi, kterou Finsko prošlo na začátku devadesátých let a která měla zásadní význam pro další reformy. Dále analyzuje strukturu ekonomiky a jednotlivé politiky, které přispívají ke konkurenceschopnosti. Případová studie projektů z regionu Helsinky ukazuje jak funguje finský model v praxi. Srovnání finské ekonomiky v hodnocení mezinárodních organizací zasazuje problematiku do širšího rámce. Následně se práce zamýšlí nad Lisabonskou strategií a konfrontuje ji s finským modelem. Konkurenceschopnost je záležitostí strategie států a firem. Produktivita ekonomik nezáleží již tolik na zdrojích ale především na rozvoji lidského kapitálu, technologiích a inovacích, které poskytují státům konkurenční výhodu nad ostatními. Tyto faktory produkce jsou také pohyblivé a záleží tedy plně na státu zda je dokáže přitáhnout a udržet. Tato práce má upozornit na příklady dobré praxe ve Finsku, které mohou sloužit jako model pro ostatní státy Evropské unie při plnění cílů Lisabonské strategie.

Summary

The master thesis “Competitive, Innovative and Social Secure Finland - A Model for the Lisbon Strategy?” is assessing the competitiveness of Finland with a view on the Lisbon strategy.

Competitiveness is a complex phenomenon. In the knowledge based economies productivity depends not any more solely on resources but on the development of human capital, technology and innovations that offer a competitive advantage to the states. Those production factors are mobile and it depends on the ability of the state to attract them. Therefore competitiveness is a matter of strategy of each state.

Finland is being benchmarked as an example for other states in succeeding to fulfill the goals of the Lisbon strategy adopted by the European Council in 2000. Finland realized the necessity of reforms much earlier than other European states mainly due to the experience of a severe crisis beginning of the 1990's. The aim of the thesis is to analyse how Finland reached the success and whether the Finnish experience would be applicable on other European states. The first part analyses the socio-economic basis of the Finnish model in its historical development and shows a deep continuity of the basic institutions and values that contributed to the success. A chapter is devoted to the economic crisis caused by structural problems of the economy and the collapse of the Soviet Union markets. The following chapters describe the strategy of the Finnish state. Competitiveness, sustainable growth and social security are analyzed on the basis of the structure of the Finnish economy. The thesis analyses the role of the public sector and how the governmental competitiveness policies, enterprise policies, innovation and education, industrial and employment and social policies, financial and tax system contribute to the Finnish competitiveness and growth. A case study shows how the competitiveness, innovation and technology strategy looks in practice on the example of one of the most competitive region, the Helsinki metropolitan area. The case study shows three examples of cooperation clusters where partnership between various actors enables to create a highly competitive innovation environment and a unique city district that generates jobs and innovation together with a lively neighborhood for residents.

The third part of the thesis compares Finland with other EU states and also non-European countries in rankings of major international organizations. It shows in particular the strengths in the Finnish institutional framework, Research and development investment,

educational system, business environment and high labor productivity. The weaknesses are mainly rigid wage policy and high taxation.

The last chapter is dedicated to the confrontation of the Lisbon strategy and Finland. It shows that Finland will succeed and exceed the targets set by the Council for the year 2010.

Finland has a competitive advantage in the long continuity of institutions and a well functioning infrastructure, the traditional and also the ICT infrastructure.

One of the main elements of the Finnish competitiveness model are investments into education, research & development and innovation. In knowledge based economies is a good quality educational system that corresponds to the needs of the market a precondition for competitiveness.

Enterprise policy is another important pillar of the Finnish success. Finland managed to provide a transparent legislative framework and a business development friendly environment. The government puts the emphasis on the support for most competitive clusters. The main element is networking between ministries and other public bodies in forming and implementing policies, networking between companies and universities and between different companies competitiveness in the clusters. These networks facilitate the flow of knowledge and commercialization of innovation and technologies and generate jobs.

Information and telecommunication technologies are an innovation themselves however they also initiate other innovations and create a spill over effect to other sectors.

Finland is successful in coping with unemployment by applying the flexicurity model of social security and flexible labor markets.

The thesis concludes that it is not possible to apply the system as a whole in other countries due to deep historical and institutional roots however the above mentioned examples of good practice can be adapted to other states.

The 2010 targets of the Lisbon strategy will not be achieved for the Union as such, however Scandinavian states and in particular Finland will achieve even higher targets.

Seznam literatury

- <http://www.ceps.be>
http://europa.eu.int/growthandjobs/index_en.htm
<http://www.integrace.cz>
http://www.europarl.europa.eu/summits/lis1_en.htm
<http://www.europeum.org>
http://www.eupan.org/UserFiles/File/LuxPres/14_DG_EVENT_9June05_LISBON_de.pdf
http://www.helsinki.fi/nes/nikola%EF_speech.pdf
<http://www.weforum.org>
http://ec.europa.eu/enterprise/enterprise_policy/competitiveness/doc/eu_sectoral_competitiveness_indicators.pdf
<http://www.government.fi>
<http://www.helsinkiregion.com>
<http://www.case.com.pl/dyn/plik--5023085.pdf>
<http://www.ktm.fi> (Ministerstvo průmyslu a obchodu)
<http://www.mol.fi> (Ministerstvo práce a sociálních věcí)
<http://www.virtual.finland.fi/Economy/>
<http://www.vm.fi/tiedostot/pdf/en/97206.pdf> (Ministerstvo financí)
<http://www.stat.fi>
<http://www.hs.fi> (Helsingin Sanomat)
<http://www.cia-worldfactbook.org>
<http://www.bpb.de>
<http://www.virtual.finland.fi>
<http://www.euractiv.cz>
<http://www.naseevropa.cz>
<http://www.evropska-unie.cz>
http://europa.eu.int/comm/employment_social/social_policy_agenda/social_pol_ag_de.html
<http://www.transparency.org>
<http://epp.eurostat.ec.europa.eu/>

Literatura:

- ARNKIL, Robert, SPANGAR, Timo: Comparing Recent Danish, Finnish and Swedish Labour Market Policy Reforms, 2001.
- BUREŠ, Jan: Slabá místa Lisabonské strategie, IN:<http://www.integrace.cz>.
- ESPING-ANDERSEN, G.: The Three Worlds of Welfare Capitalism. Oxford, Polity Press 1990.
- CASTELLS, Manuel, PEKKA, Himanen: The Information Society and the Welfare State: the Finnish Model, Oxford University Press, Oxford, 2002.
- GAWRICH, Andrea: Finnland- Musterknabe in der EU? IN: Aus Politik und Zeitgeschichte, B 47/2004, BpB, Bonn, 2004.
- HEJKALOVÁ, Markéta: Stručná historie států, Finsko, Libri, Praha, 2003.
- HELÍSEK, Mojmír: Základní kurs Makroekonomie, II: Vydání, Melandrium, Praha, 2002.
- Helsinki Region Business Guide IN: http://www.helsinki-region.com/mp/db/file_library/x/IMG/10741/file/bg2003.pdf
- HIILAMO, Heiki: The Rise and Fall of Nordic Family Policy, STAKES, Turku, 2002.
- JAKLIČ, Zagoršek: Benchmarking countries: Comparing competitiveness of Finland, Ireland and Slovenia, Faculty of Economics, University of Ljubljana, 2002.
- KVIST, Jon: Welfare reform in the nordic countries in the 1990's, IN: Journal of social policy 0958-9287, Vol.9, SAGE Publications, London, 1999.
- YLÄ-ANTTILA, Pekka, PALMBERG, Christopher: THE SPECIFICITIES OF FINNISH INDUSTRIAL POLICY– CHALLENGES AND INITIATIVES AT THE TURN OF THE CENTURY, ETLA Discussion Paper 973, 2005, IN: www.etla.fi
- LAWTON, C. Thomas (ed): European Industrial Competitiveness, Concepts and Instruments, Macmillan Press, London, 1999.
- MARTENS, Hans, Schubert, Carlos Buhigas: The Nordic model: A recipe for European success?, EPC Working Paper No.20, EPC, September 2005.
- MICHAL, Jan Š.: Komparativní hospodářské systémy, Univerzita Karlova, Praha, 1994.
- MOKYR, Joel: The Road to prosperity - An Economic History of Finland" ,SKS, Helsinki, 2006.

- PESONEN, Pertti: Dynamic Finland: the Political System and the Welfare state, Finnish Literature Society, Helsinki, 2002.
- TIMONEN, Virpi: A threat to social security? Impact of EU membership on the Finnish welfare state IN: Journal of social policy 0958-9287, Vol.9, SAGE Publications, London, 1999.
- URBAN, Luděk: Lisabonská strategie : současný stav a vyhlídky. Referát na mezinárodní konferenci „Konkurenceschopnost, sociální soudržnost a udržitelný rozvoj – realita nebo iluze evropského vnitřního trhu“. VŠE Praha, prosinec 2004.
- URBAN, Luděk: Lisabonská strategie. Jak si vede v poločase. Mezinárodní politika 2005, č. 1.

Prameny

- COMMISSION OF THE EUROPEAN COMMUNITIES Brussels, 9.2.2005, (COM(2005) 33 final), COMMUNICATION FROM THE COMMISSION on the Social Agenda
- Communication from the Commission on the Social Agenda–(COM(2005) 33 final) of February 2005.
- ECONOMICS DEPARTMENT: The Lisbon strategy for Growth and Jobs- The Finnish National Reform Programme 2005-2008, Ministry of Finance, Helsinki, October 2005. Economic Survey of Finland 2006, OECD, IN: www.oecd.org
- Ekonom: 22.-28.2.2007: Částek, Michal: Země z horní příčky, 44-46.
- Energy a Key for Competitiveness of Finland, Report by the Finnish Energy Sector for the Government, Helsinki, 2005, IN: www.energia.fi
- EUROPEAN EMPLOYMENT STRATEGY IN: http://europa.eu.int/comm/employment_social/employment_strategy/index_en.htm#
- Facing the challenge: The Lisbon strategy for growth and employment, Report from the High Level Group chaired by Wim Kok, November 2004 IN: europa.eu.int/growthandjobs/index_en.htm
- Finnish Employment Pension Reform Was Negotiated between Labour Market Organisations IN: http://www.keyfinland.org/News/2003.07.04_Finnish_employment_pension_reform_was_negotiated_between_labour_market_organisations.html

- General Framework for Long-Term Social Impact Evaluation of an Employment Strategy Article 1 Flexicurity IN: http://europa.eu.int/comm/employment_social/incentive_measures/studies/soc_imp_ee_s_art1_en.pdf.
- Helsinki Regional Economy, A Dynamic City in the European nUrban Network, Helsinki City Urban Facts Office, Helsinki, 2005/41.
- KOMISE EVROPSKÝCH SPOLEČENSTVÍ, Brusel, 2.2.2005, KOM(2005)24: SDĚLENÍ JARNÍMU ZASEDÁNÍ EVROPSKÉ RADY, Společně k růstu a zaměstnanosti, Nový začátek lisabonské strategie
- LISBON EUROPEAN COUNCIL 23 AND 24 MARCH 2000, PRESIDENCY CONCLUSIONS, IN: http://www.europarl.europa.eu/summits/lis1_en.htm
- Nordicum, Scandinavian Business Magazine, 6/2006
- SDĚLENÍ KOMISE EVROPSKÉ RADĚ, (NEFORMÁLNÍ JEDNÁNÍ V LAHTI – FINSKO, 20. října 2006) Moderní a vůči inovacím přátelská Evropa KOM(2006) 589, 12.10.2006, IN: http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/site/cs/com/2006/com2006_0589cs01.pdf
- SDĚLENÍ KOMISE PRO JARNÍ ZASEDÁNÍ EVROPSKÉ RADY, PROVÁDĚNÍ OBNOVENÉ LISABONSKÉ STRATEGIE PRO RŮST A ZAMĚSTNANOST „Rok výsledků“ (8.1.2007) IN: <http://register.consilium.europa.eu/pdf/cs/07/st05/st05074.cs07.pdf>
- Špidla, Vladimír: The employment and social policy: Challenges of the renewed "Lisbon Strategy" IN: europa.eu.int
- "Time to move up a gear" - Commission President Barroso presents Annual Progress Report on Growth and Jobs IN: europa.eu.int
- Towards a networked Finland, Council's Report to the Finnish Government, Prime Minister's Office, Helsinki, 2005.
- UNITED NATIONS COMMISSION FOR EUROPE POPULATION ACTIVITIES UNIT: Socio-Economic Status and Living Arrangments of Older People in Finland, Population Research Institute of Väestöliitto, NY, Geneva, 1999.

Přílohy

Matrice flexicurity politik ve Finsku

SECURITY FLEXIBILITY	JOB SECURITY	EMPLOYMENT SECURITY	INCOME SECURITY	COMBINATION SECURITY
EXTERNAL QUANTITATIV FLEXIBILITY	-Types of employment contracts; -Employment protection legislation; -Dismissal procedures, Act on codetermination; -Sanctions against illegal dismissals; -Early retirements;	-Employment services/ALMP/employment subsidies; -Training/life-long learning; -Measures to support employability; -Change security for the dismissed; -Self-employment	Unemployment compensation; -Other social benefits; -Pay guarantee for employer's insolvency; -Minimum wages; -Early pensions;	-Protection against dismissal during various leave schemes; -Child care arrangements;
INTERNAL QUANTITATIV FLEXIBILITY	-Working time Act -Local working time arrangements -Shortened work weeks/ part-time arrangements; -Temporary lay-offs;	Employment protection legislation; -Transfers of personnel within the company	Adjusted benefit for shortened work week; -Lay-off benefit; -Maternity benefit; -Part-time supplementary benefit; -Study grants; -Home care subsidy; -Sickness benefit	-Maternity leave; -Child care leaves; -Sick leave; -Training leave; -Alternation leave; -Study leave; -Part-time pension -Voluntary work arrangements; -Working time Act
FUNCTIONAL FLEXIBILITY	-Act on codetermination; -Job enrichment;	-Training/life-long learning; -Job rotation;	Performance-related pay systems; -Stock options	-Remote work; -E-work; -Voluntary working time

	-Project groups; -Training; -Labour leasing; Subcontracting; -Outsourcing;	-Teamwork; Multiskilling; -Off-shoring; -Measures to support employability;		arrangements;
LABOUR COST/ WAGE FLEXIBILITY	-Local adjustments in labour costs; -Scaling/reductions in social security payments;	-Changes in social security payments; -Employment subsidies; -In-work benefits;	-Collective wage agreements; -Adjusted benefit for shortened work week; -Lay-off benefit;	- Voluntary working time arrangements;

Zdroj: *General Framework for Long-Term Social Impact Evaluation of an employment strategy, Article 1 Flexicurity IN: europa.eu.int/comm/employment_social/incentive_measures/studies/soc_imp_ees_art1_en.pdf*

Vybrané strukturální indikátory EU

Růst HDP

	1997	1998	1999	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008
EU (27 countries)	2.7	2.9	3	3.9	2	1.2	1.3	2.5	1.7	3	:	:
EU (25 countries)	2.7	2.9	3	3.9	2	1.2	1.3	2.4	1.7	2.9	2.4 ⁽¹⁾	2.4 ⁽¹⁾
EU (15 countries)	2.6	2.9	3	3.9	1.9	1.1	1.1	2.3	1.5	2.8	2.2 ⁽¹⁾	2.3 ⁽¹⁾
Euro area	2.5	2.8	3	3.8	1.9	0.9	0.8	2	1.4	2.7	2.1 ⁽¹⁾	2.2 ⁽¹⁾
Euro area (13 countries)	2.6	2.8	3	3.9	1.9	0.9	0.8	2	1.4	2.7	2.1 ⁽¹⁾	2.2 ⁽¹⁾
Euro area (12 countries)	2.5	2.8	3	3.9	1.9	0.9	0.8	2	1.4	2.7	2.1 ⁽¹⁾	2.2 ⁽¹⁾
Belgium	3.5	1.7	3.4	3.7	0.8	1.5	1	3	1.1	3.2	2.3 ⁽¹⁾	2.2 ⁽¹⁾
Bulgaria	-5.6	4	2.3	5.4	4.1	5.6	5	6.6	6.2	6.1	6.0 ⁽¹⁾	6.2 ⁽¹⁾
Czech Republic	-0.7	-0.8	1.3	3.6	2.5	1.9	3.6	4.2	6.1	6.0 ⁽¹⁾	5.1 ⁽¹⁾	4.7 ⁽¹⁾
Denmark	3.2	2.2	2.6	3.5	0.7	0.5	0.4	2.1	3.1	3.2	2.3 ⁽¹⁾	2.2 ⁽¹⁾
Germany	1.8	2	2	3.2	1.2	0	-0.2	1.2	0.9	2.7	1.2 ⁽¹⁾	2.0 ⁽¹⁾
Estonia	11.1	4.4	0.3	10.8	7.7	8	7.1	8.1	10.5	11.4	9.5 ⁽¹⁾	8.4 ⁽¹⁾
Ireland	11.7	8.5	10.7	9.4	5.8	6	4.3	4.3	5.5	5.3 ⁽¹⁾	5.3 ⁽¹⁾	4.3 ⁽¹⁾
Greece	3.6	3.4	3.4	4.5	5.1	3.8	4.8	4.7	3.7	4.3	3.7 ⁽¹⁾	3.7 ⁽¹⁾
Spain	3.9	4.5	4.7	5	3.6	2.7	3	3.2	3.5	3.9	3.4 ⁽¹⁾	3.3 ⁽¹⁾
France	2.2	3.5	3.2	4	1.9	1	1.1	2.3	1.2	2.2 ⁽¹⁾	2.3 ⁽¹⁾	2.1 ⁽¹⁾
Italy	1.9	1.4	1.9	3.6	1.8	0.3	0	1.2	0.1	1.9	1.4 ⁽¹⁾	1.4 ⁽¹⁾
Cyprus	2.3	5	4.8	5	4	2	1.8	4.2	3.9	3.8	3.8 ⁽¹⁾	3.9 ⁽¹⁾
Latvia	8.4	4.7	3.3	6.9	8	6.5	7.2	8.7	10.6	11.9	8.9 ⁽¹⁾	8.0 ⁽¹⁾
Lithuania	8.5	7.5	-1.5	4.1	6.6	6.9	10.3	7.3	7.6	7.5	7.0 ⁽¹⁾	6.5 ⁽¹⁾
Luxembourg	5.9	6.5	8.4	8.4	2.5	3.8	1.3	3.6	4	6.2	4.5 ⁽¹⁾	4.2 ⁽¹⁾
Hungary	4.6	4.9	4.2	5.2	4.1	4.3	4.1	4.9	4.2	3.9	2.4 ⁽¹⁾	2.7 ⁽¹⁾
Malta	4.9	3.4	4.1	5.7	-1.1	1.9	-2.3	0.4	3	2.9	2.1 ⁽¹⁾	2.2 ⁽¹⁾
Netherlands	4.3	3.9	4.7	3.9	1.9	0.1	0.3	2	1.5	2.9	2.9 ⁽¹⁾	2.6 ⁽¹⁾

Austria	1.8	3.6	3.3	3.4	0.8	0.9	1.1	2.4	2	3.1	2.6 ⁽⁰⁾	2.1 ⁽⁰⁾
Poland	7.1	5	4.5	4.2	1.1	1.4	3.8	5.3	3.5	5.8	4.7 ⁽⁰⁾	4.8 ⁽⁰⁾
Portugal	4.2	4.8	3.9	3.9	2	0.8	-0.7	1.3	0.5	1.3	1.5 ⁽⁰⁾	1.7 ⁽⁰⁾
Romania	:	:	-1.2	2.1	5.7	5.1	5.2	8.5	4.1	7.7	5.8 ⁽⁰⁾	5.6 ⁽⁰⁾
Slovenia	4.8	3.9	5.4	4.1	2.7	3.5	2.7	4.4	4	5.2	4.2 ⁽⁰⁾	4.5 ⁽⁰⁾
Slovakia	5.7	3.7	0.3	0.7	3.2	4.1	4.2	5.4	6	8.3	7.2 ⁽⁰⁾	5.7 ⁽⁰⁾
Finland	6.1	5.2	3.9	5	2.6	1.6	1.8	3.7	2.9	5.5	3.0 ⁽⁰⁾	2.6 ⁽⁰⁾
Sweden	2.3	3.7	4.5	4.3	1.1	2	1.7	4.1	2.9	4.4	3.3 ⁽⁰⁾	3.1 ⁽⁰⁾
United Kingdom	3	3.3	3	3.8	2.4	2.1	2.7	3.3	1.9	2.8	2.6 ⁽⁰⁾	2.4 ⁽⁰⁾
Croatia	6.8	2.5	-0.9	2.9	4.4	5.6	5.3	3.8	4.3	4.5 ⁽⁰⁾	4.6 ⁽⁰⁾	4.5 ⁽⁰⁾
Macedonia	1.4	3.4	4.3	4.5	-4.5	0.9	2.8	4.1	4.0 ⁽⁰⁾	3.8 ⁽⁰⁾	4.5 ⁽⁰⁾	5.5 ⁽⁰⁾
Turkey	7.5	3.1	-4.7	7.4	-7.5	7.9	5.8	8.9	7.4	6.1	6.4 ⁽⁰⁾	6.3 ⁽⁰⁾
Iceland	4.9	5.8	4	4.4	3.6	-0.3	2.7	7.7	7.5	4.1 ⁽⁰⁾	1.4 ⁽⁰⁾	:
Norway	5.4	2.7	2	3.3	2	1.5	1	3.9	2.7	2.9	2.4 ⁽⁰⁾	2.2 ⁽⁰⁾
Switzerland	1.9	2.8	1.3	3.6	1	0.3	-0.2	2.3	1.9	2.7	1.9 ⁽⁰⁾	1.7 ⁽⁰⁾
United States	4.5	4.2	4.4	3.7	0.8	1.6	2.5	3.9	3.2	3.3	2.3 ⁽⁰⁾	2.8 ⁽⁰⁾
Japan	1.6	-2	-0.1	2.9	0.2	0.3	1.4	2.7	1.9	2.2	2.3 ⁽⁰⁾	2.1 ⁽⁰⁾
Canada	4.4	4.1	5.5	5.3	1.7	3.2	10.2 ⁽⁰⁾	2.9 ⁽⁰⁾	2.9 ⁽⁰⁾	2.8 ⁽⁰⁾	2.6 ⁽⁰⁾	3.0 ⁽⁰⁾

Zdroj: http://epp.eurostat.ec.europa.eu/portal/page?_pageid=1996,39140985&_dad=portal&_schema=PORTAL&screen=detailref&language=en&product=STRIND_ECOBAC&root=STRIND_ECOBAC/ecobac/eb012

Inflace

	1997	1998	1999	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006
European Union	1.7 ^(ei)	1.3 ^(ei)	1.2 ^(ei)	1.9 ⁽⁰⁾	2.2 ⁽⁰⁾	2.1 ⁽⁰⁾	2.0 ⁽⁰⁾	2.0 ⁽⁰⁾	2.2 ⁽⁰⁾	2.2
Euro area	1.6 ^(ei)	1.1	1.1	2.1	2.3	2.2	2.1	2.1	2.2	2.2
Belgium	1.5	0.9	1.1	2.7	2.4	1.6	1.5	1.9	2.5	2.3
Bulgaria	:	18.7	2.6	10.3	7.4	5.8	2.3	6.1	6	7.4
Czech Republic	8	9.7	1.8	3.9	4.5	1.4	-0.1	2.6	1.6	2.1
Denmark	2	1.3	2.1	2.7	2.3	2.4	2	0.9	1.7	1.9
Germany	1.5	0.6	0.6	1.4	1.9	1.4	1	1.8	1.9	1.8
Estonia	9.3	8.8	3.1	3.9	5.6	3.6	1.4	3	4.1	4.4
Ireland	1.3 ^(ei)	2.1	2.5	5.3	4	4.7	4	2.3	2.2	2.7
Greece	5.4	4.5	2.1	2.9	3.7	3.9	3.4	3	3.5	3.3
Spain	1.9	1.8	2.2	3.5	2.8	3.6	3.1	3.1	3.4	3.6
France	1.3	0.7	0.6	1.8	1.8	1.9	2.2	2.3	1.9	1.9
Italy	1.9	2	1.7	2.6	2.3	2.6	2.8	2.3	2.2	2.2
Cyprus	3.3	2.3	1.1	4.9	2	2.8	4	1.9	2	2.2
Latvia	8.1	4.3	2.1	2.6	2.5	2	2.9	6.2	6.9	6.6
Lithuania	10.3	5.4	1.5	1.1	1.6	0.3	-1.1	1.2	2.7	3.8
Luxembourg	1.4	1	1	3.8	2.4	2.1	2.5	3.2	3.8	3
Hungary	18.5 ⁽⁰⁾	14.2 ⁽⁰⁾	10.0 ⁽⁰⁾	10.0 ⁽⁰⁾	9.1 ⁽⁰⁾	5.2	4.7	6.8	3.5	4
Malta	3.9	3.7	2.3	3	2.5	2.6	1.9	2.7	2.5	2.6
Netherlands	1.9	1.8	2	2.3	5.1	3.9	2.2	1.4	1.5	1.7
Austria	1.2	0.8	0.5	2	2.3	1.7	1.3	2	2.1	1.7
Poland	15.0 ^(ei)	11.8 ^(ei)	7.2 ^(ei)	10.1	5.3	1.9	0.7	3.6	2.2	1.3
Portugal	1.9	2.2	2.2	2.8	4.4	3.7	3.3	2.5	2.1	3
Romania	154.8 ⁽⁰⁾	59.1 ⁽⁰⁾	45.8 ⁽⁰⁾	45.7 ⁽⁰⁾	34.5 ⁽⁰⁾	22.5 ⁽⁰⁾	15.3 ⁽⁰⁾	11.9 ⁽⁰⁾	9.1 ⁽⁰⁾	6.6
Slovenia	8.3	7.9	6.1	8.9	8.6	7.5	5.7	3.7	2.5	2.5

Slovakia	6	6.7	10.4	12.2	7.2	3.5	8.4	7.5	2.8	4.3
Finland	1.2	1.3	1.3	2.9	2.7	2	1.3	0.1	0.8	1.3
Sweden	1.8	1	0.5	1.3	2.7	1.9	2.3	1	0.8	1.5
United Kingdom	1.8	1.6	1.3	0.8	1.2	1.3	1.4	1.3	2.1	2.3
Croatia	:	:	:	:	:	:	:	:	:	:
Turkey	85.6 ⁽⁰⁾	82.1 ⁽⁰⁾	61.4 ⁽⁰⁾	53.2 ⁽⁰⁾	56.8 ⁽⁰⁾	47.0 ⁽⁰⁾	25.3 ⁽⁰⁾	10.1 ⁽⁰⁾	8.1 ⁽⁰⁾	9.3 ⁽⁰⁾
Iceland	1.8	1.3	2.1	4.4	6.6	5.3	1.4	2.3	1.4	4.6
Norway	2.6	2	2.1	3	2.7	0.8	2	0.6	1.5	2.5
United States	2.3	1.6	2.2	3.4	2.8	1.6	2.3	2.7	3.4	:
Japan	1.8	0.6	-0.3	-0.7	-0.7	-0.9	-0.3	0	-0.3	:

Zdroj: http://epp.eurostat.ec.europa.eu/portal/page?_pageid=1996,39140985&_dad=portal&_schema=PORTAL&screen=detailref&language=en&product=STRIND_ECOBAC&root=STRIND_ECOBAC/ecobac/eb040

Zaměstnanost Celkem

	1995	1996	1997	1998	1999	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006
EU (27 countries)	:	:	60.7	61.2	61.8	62.2	62.5	62.3	62.5	62.9	63.4	64.3 (p)
EU (25 countries)	:	:	60.6	61.2	61.9	62.4	62.8	62.8	62.9	63.3	63.8	64.7 (p)
EU (15 countries)	60.1	60.3	60.7	61.4	62.5	63.4	64	64.2	64.3	64.7	65.2	66.0 (p)
European Union	60.1	60.3	60.7	61.4	62.5	63.4	64	64.2	64.3	64.7	63.8	64.7 (p)
Euro area	58.1	58.2	58.6	59.3	60.6	61.7	62.2	62.4	62.6	63	63.5	64.5 (p)
Euro area (13 countries)	58	58.1	58.5	59.3	60.5	61.5	62.2	62.4	62.6	63	63.6	64.5 (p)
Euro area (12 countries)	58	58.1	58.4	59.2	60.4	61.5	62.2	62.4	62.6	63	63.5	64.5 (p)
Belgium	56.1	56.2	56.8	57.4	59.3	60.5	59.9	59.9	59.6	60.3	61.1	61
Bulgaria	:	:	:	:	:	50.4	49.7	50.6	52.5	54.2	55.8	58.6
Czech Republic	:	:	:	67.3	65.6	65	65	65.4	64.7	64.2	64.8	65.3
Denmark	73.4	73.8	74.9	75.1	76	76.3	76.2	75.9	75.1	75.7	75.9	77.4
Germany	64.6	64.1	63.7	63.9	65.2	65.6	65.8	65.4	65	65	65.4 (b)	67.2
Estonia	:	:	:	64.6	61.5	60.4	61	62	62.9	63	64.4	68.1
Ireland	54.4	55.4	57.6	60.6	63.3	65.2	65.8	65.5	65.5	66.3	67.6	68.6
Greece	54.7	55	55.1	56	55.9	56.5	56.3	57.5	58.7	59.4	60.1	61
Spain	46.9	47.9	49.5	51.3	53.8	56.3	57.8	58.5	59.8	61.1	63.3 (b)	64.8
France	59.5	59.5	59.6	60.2	60.9	62.1	62.8	63	63.3	63.1	63.1	63.0 (p)
Italy	51	51.2	51.3	51.9	52.7	53.7	54.8	55.5	56.1	57.6 (b)	57.6	58.4
Cyprus	:	:	:	:	:	65.7	67.8	68.6	69.2	68.9	68.5	69.6
Latvia	:	:	:	59.9	58.8	57.5	58.6	60.4	61.8	62.3	63.3	66.3
Lithuania	:	:	:	62.3	61.7	59.1	57.5	59.9	61.1	61.2	62.6	63.6
Luxembourg (Grand-Duché)	58.7	59.2	59.9	60.5	61.7	62.7	63.1	63.4	62.2	62.5	63.6	63.6
Hungary	:	52.1	52.4	53.7	55.6	56.3	56.2	56.2	57	56.8	56.9	57.3
Malta	:	:	:	:	:	54.2	54.3	54.4	54.2	54	53.9	54.8
Netherlands	64.7	66.3	68.5	70.2	71.7	72.9	74.1	74.4	73.6	73.1	73.2	74.3
Austria	68.8	67.8	67.8	67.9	68.6	68.5	68.5	68.7	68.9	67.8 (b)	68.6	70.2
Poland	:	:	58.9	59	57.6	55	53.4	51.5	51.2	51.7	52.8	54.5
Portugal	63.7	64.1	65.7	66.8 (b)	67.4	68.4	69	68.8	68.1	67.8	67.5	67.9
Romania	:	:	65.4	64.2	63.2	63	62.4	57.6 (b)	57.6	57.7	57.6	58.8

Slovenia	:	61.6	62.6	62.9	62.2	62.8	63.8	63.4	62.6	65.3	66	66.6
Slovakia	:	:	:	60.6	58.1	56.8	56.8	56.8	57.7	57	57.7	59.4
Finland	61.6	62.4	63.3	64.6	66.4	67.2	68.1	68.1	67.7	67.6	68.4	69.3
Sweden	70.9	70.3	69.5	70.3	71.7	73	74	73.6	72.9	72.1	72.5 (b)	73.1
United Kingdom	68.5	69	69.9	70.5	71	71.2 (b)	71.4	71.3	71.5	71.6	71.7	71.5
Croatia	:	:	:	:	:	:	:	53.4	53.4	54.7	55	:
Turkey	:	:	:	:	:	48.8	47.8	46.9	45.8	46.1	46	45.9
Iceland	:	:	:	:	:	:	:	:	83.3	82.3	83.8	:
Norway	:	:	:	:	:	77.5	77.2	76.8	75.5	75.1	74.8	75.4
Switzerland	:	77.0 (i)	76.9 (i)	78.0 (i)	78.4 (i)	78.3 (i)	79.1 (i)	78.9 (i)	77.9 (i)	77.4 (i)	77.2 (i)	:
United States	72.5	72.9	73.5	73.8	73.9	74.1	73.1	71.9	71.2	71.2	71.5	:
Japan	69.2	69.5	70	69.5	68.9	68.9	68.8	68.2	68.4	68.7	69.3	:

Zdroj: http://epp.eurostat.ec.europa.eu/portal/page?_pageid=1996,39140985&_dad=portal&_schema=PORTAL&_screen=detailref&language=en&product=STRIND_EMPLOI&root=STRIND_EMPLOI/emploi/em011

Zaměstnanost starších

	1995	1996	1997	1998	1999	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006
EU (27 countries)	:	:	36.2	36.2	36.5	36.9	37.7	38.5	40	40.7	42.2	43.5 ^(p)
EU (25 countries)	:	:	35.7	35.8	36.2	36.6	37.5	38.7	40.2	41	42.5	43.6 ^(p)
EU (15 countries)	36	36.3	36.4	36.6	37.1	37.8	38.8	40.2	41.7	42.5	44.1	45.3 ^(p)
European Union	36	36.3	36.4	36.6	37.1	37.8	38.8	40.2	41.7	42.5	42.5	43.6 ^(p)
Euro area	32.8	33.1	33.2	33.3	33.7	34.2	35.2	36.5	37.9	38.6	40.4	41.7 ^(p)
Euro area (13 countries)	33	33.4	33.4	33.5	33.8	34.3	35.1	36.4	37.8	38.6	40.4	41.7 ^(p)
Euro area (12 countries)	33.1	33.4	33.5	33.5	33.9	34.4	35.2	36.5	37.9	38.6	40.4	41.7 ^(p)
Belgium	22.9	21.9	22.1	22.9	24.6	26.3	25.1	26.6	28.1	30	31.8	32
Bulgaria	:	:	:	:	:	20.8	24	27	30	32.5	34.7	39.6
Czech Republic	:	:	:	37.1	37.5	36.3	37.1	40.8	42.3	42.7	44.5	45.2
Denmark	49.8	49.1	51.7	52	54.5	55.7	58	57.9	60.2	60.3	59.5	60.7
Germany	37.7	37.9	38.1	37.7	37.8	37.6	37.9	38.9	39.9	41.8	45.4 ^(b)	48.4
Estonia	:	:	:	50.2	47.5	46.3	48.5	51.6	52.3	52.4	56.1	58.5
Ireland	39.2	39.7	40.4	41.7	43.7	45.3	46.8	48	49	49.5	51.6	53.1
Greece	41	41.2	41	39	39.3	39	38.2	39.2	41.3	39.4	41.6	42.3
Spain	32.3	33.2	34.1	35.1	35	37	39.2	39.6	40.7	41.3	43.1 ^(b)	44.1
France	29.6	29.4	29	28.3	28.8	29.9	31.9	34.7	36.8	37.3	37.9	37.6 ^(p)
Italy	28.4	28.6	27.9	27.7	27.6	27.7	28	28.9	30.3	30.5 ^(b)	31.4	32.5
Cyprus	:	:	:	:	:	49.4	49.1	49.4	50.4	49.9	50.6	53.6
Latvia	:	:	:	36.3	36.6	36	36.9	41.7	44.1	47.9	49.5	53.3
Lithuania	:	:	:	39.5	40.9	40.4	38.9	41.6	44.7	47.1	49.2	49.6
Luxembourg	23.7	22.9	23.9	25.1	26.4	26.7	25.6	28.1	30.3	30.4	31.7	33.2
Hungary	:	17.7	17.7	17.3	19.4	22.2	23.5	25.6	28.9	31.1	33	33.6
Malta	:	:	:	:	:	28.5	29.4	30.1	32.5	31.5	30.8	30
Netherlands	28.9	30.5	32	33.9	36.4	38.2	39.6	42.3	44.3	45.2	46.1	47.7
Austria	29.7	29.1	28.3	28.4	29.7	28.8	28.9	29.1	30.3	28.8 ^(b)	31.8	35.5
Poland	:	:	33.9	32.1	31.9	28.4	27.4	26.1	26.9	26.2	27.2	28.1

Portugal	46	47.3	48.5	49.6 ^(b)	50.1	50.7	50.2	51.4	51.6	50.3	50.5	50.1
Romania	:	:	52.1	51.5	49.6	49.5	48.2	37.3 ^(b)	38.1	36.9	39.4	41.7
Slovenia	:	19.1	21.8	23.9	22	22.7	25.5	24.5	23.5	29	30.7	32.6
Slovakia	:	:	:	22.8	22.3	21.3	22.4	22.8	24.6	26.8	30.3	33.1
Finland	34.4	35.4	35.6	36.2	39	41.6	45.7	47.8	49.6	50.9	52.7	54.5
Sweden	62	63.4	62.6	63	63.9	64.9	66.7	68	68.6	69.1	69.4 ^(b)	69.6
United Kingdom	47.5	47.7	48.3	49	49.6	50.7 ^(b)	52.2	53.4	55.4	56.2	56.9	57.4
Croatia	:	:	:	:	:	:	:	24.8	28.4	30.1	32.6	:
Turkey	:	:	:	:	:	36.3	35.8	35.7	33.5	33.2	31	30.1
Iceland	:	:	:	:	:	:	:	:	83	81.8	84.3	:
Norway	:	:	:	:	:	65.2	65.9	66.2	66.9	65.8	65.5	67.4
Switzerland	:	62.4 ⁽ⁱ⁾	63.8 ⁽ⁱ⁾	64.5 ⁽ⁱ⁾	64.7 ⁽ⁱ⁾	63.3 ⁽ⁱ⁾	67.1 ⁽ⁱ⁾	64.6 ⁽ⁱ⁾	65.7 ⁽ⁱ⁾	65.1 ⁽ⁱ⁾	65.0 ⁽ⁱ⁾	:
United States	55.1	55.9	57.2	57.7	57.7	57.8	58.6	59.5	59.9	59.9	60.8	:
Japan	63.7	63.6	64.2	63.8	63.4	62.8	62	61.6	62.1	63	63.9	:

Zdroj: http://epp.eurostat.ec.europa.eu/portal/page?_pageid=1996,39140985&_dad=portal&_schema=PORTAL&screen=detailref&language=en&product=STRIND_EMPLOI&root=STRIND_EMPLOI/emploi/em014

Výdaje na vzdělání jako procento HDP

	1996	1997	1998	1999	2000	2001	2002	2003
EU (27 countries)	:	:	:	:	:	4.97 ^(s)	5.07 ^(s)	5.17 ^(s)
EU (25 countries)	:	4.79 ^(s)	:	4.77 ^(s)	4.71 ^(s)	4.99 ^(s)	5.10 ^(s)	5.20 ^(s)
Euro area (13 countries)	:	:	:	:	:	4.91 ^(s)	4.93 ^(s)	5.02 ^(s)
Belgium	:	:	:	:	:	6	6.11	6.06 ⁽ⁱ⁾
Bulgaria	2.6	2.65	4.28	4.46	4.19	3.78	4.04	4.24
Czech Republic	4.71	4.46	3.95	4.04	4.04	4.09	4.32	4.51
Denmark	8.08 ⁽ⁱ⁾	7.92 ⁽ⁱ⁾	8.30 ⁽ⁱ⁾	8.09 ⁽ⁱ⁾	8.28 ⁽ⁱ⁾	8.44 ⁽ⁱ⁾	8.44 ⁽ⁱ⁾	8.33
Germany	:	4.55	:	4.5	4.45	4.49	4.7	4.71
Estonia	6.05 ⁽ⁱ⁾	5.92 ⁽ⁱ⁾	5.71 ⁽ⁱ⁾	6.11 ⁽ⁱ⁾	5.57 ⁽ⁱ⁾	5.28	5.48	5.43
Ireland	5.3	5.11	4.82	4.51	4.29	4.27	4.3	4.41
Greece	3.09 ⁽ⁱ⁾	3.46 ⁽ⁱ⁾	3.48 ⁽ⁱ⁾	3.63 ⁽ⁱ⁾	3.71 ⁽ⁱ⁾	3.85 ⁽ⁱ⁾	3.90 ⁽ⁱ⁾	3.94 ⁽ⁱ⁾
Spain	4.62	4.48	4.42	4.38	4.28	4.23	4.25	4.28
France	6.01 ⁽ⁱ⁾	6.03 ⁽ⁱ⁾	5.95 ⁽ⁱ⁾	5.93 ⁽ⁱ⁾	5.83 ⁽ⁱ⁾	5.59 ⁽ⁱ⁾	5.57 ⁽ⁱ⁾	5.88
Italy	4.78	4.46	4.65	4.7	4.47	4.86	4.62	4.74
Cyprus	4.89 ⁽ⁱ⁾	5.51 ⁽ⁱ⁾	5.61 ⁽ⁱ⁾	5.45 ⁽ⁱ⁾	5.44 ⁽ⁱ⁾	5.93 ⁽ⁱ⁾	6.56 ⁽ⁱ⁾	7.30 ⁽ⁱ⁾
Latvia	5.14	5.43	5.85	5.81	5.64	5.64	5.71	5.32
Lithuania	5.18	5.45	5.99	6.13	5.63	5.89	5.85	5.18 ⁽ⁱ⁾
Luxembourg	4.03 ⁽ⁱ⁾	4.13 ⁽ⁱ⁾	:	:	:	3.74 ⁽ⁱ⁾	3.78 ⁽ⁱ⁾	3.80 ⁽ⁱ⁾
Hungary	4.51	4.64	4.59	4.66	4.5	5	5.36	5.85
Malta	:	:	4.82	4.39	4.52	4.46	4.43	4.78
Netherlands	5.03	4.78	4.82	4.76	4.86	4.78	4.86	5.07 ⁽ⁱ⁾
Austria	5.94	5.84	5.8	5.79	5.66	5.7	5.67	5.5
Poland	4.67 ⁽ⁱ⁾	4.77 ⁽ⁱ⁾	5.02 ⁽ⁱ⁾	4.78 ⁽ⁱ⁾	4.87 ⁽ⁱ⁾	5.43 ⁽ⁱ⁾	5.42 ⁽ⁱ⁾	5.62 ⁽ⁱ⁾
Portugal	5.32 ⁽ⁱ⁾	5.36 ⁽ⁱ⁾	5.36 ⁽ⁱ⁾	5.42 ⁽ⁱ⁾	5.42 ⁽ⁱ⁾	5.61 ⁽ⁱ⁾	5.54 ⁽ⁱ⁾	5.61 ⁽ⁱ⁾
Romania	:	:	:	3.36	2.88	3.28	3.52	3.44
Slovenia	:	:	:	:	:	6.68	5.98	6.02
Slovakia	4.53 ⁽ⁱ⁾	4.83 ⁽ⁱ⁾	4.53 ⁽ⁱ⁾	4.40 ⁽ⁱ⁾	4.15 ⁽ⁱ⁾	3.99 ⁽ⁱ⁾	4.30 ⁽ⁱ⁾	4.34 ⁽ⁱ⁾

Finland	6.99	6.51	6.26	6.24	6.08	6.04	6.21	6.41
Sweden	7.36	7.6	7.69	7.39	7.31	7.24	7.59	7.47
United Kingdom	5.10 ⁽⁰⁾	4.97 ⁽⁰⁾	4.77 ⁽⁰⁾	4.57 ⁽⁰⁾	4.64 ⁽⁰⁾	4.68 ⁽⁰⁾	5.23 ⁽⁰⁾	5.38 ⁽⁰⁾
Croatia	:	:	:	:	:	:	4.27 ⁽⁰⁾	4.53 ⁽⁰⁾
Macedonia	:	:	:	:	:	:	3.35 ⁽⁰⁾	3.39 ⁽⁰⁾
Turkey	2.59 ⁽⁰⁾	2.94 ⁽⁰⁾	3.26 ⁽⁰⁾	3.08 ⁽⁰⁾	3.48 ⁽⁰⁾	3.65 ⁽⁰⁾	3.56 ⁽⁰⁾	3.74 ⁽⁰⁾
Iceland	5.43 ⁽⁰⁾	5.53 ⁽⁰⁾	5.89 ⁽⁰⁾	5.94 ⁽⁰⁾	5.93 ⁽⁰⁾	6.30 ⁽⁰⁾	6.89 ⁽⁰⁾	7.81 ⁽⁰⁾
Norway	6.98 ⁽⁰⁾	7.59 ⁽⁰⁾	7.60 ⁽⁰⁾	7.14 ⁽⁰⁾	6.81 ⁽⁰⁾	7.23 ⁽⁰⁾	7.64 ⁽⁰⁾	7.62 ⁽⁰⁾
Switzerland	:	:	:	:	:	5.52	5.8	6.04
United States	4.90 ⁽⁰⁾	4.92 ⁽⁰⁾	4.94 ⁽⁰⁾	4.95 ⁽⁰⁾	4.94 ⁽⁰⁾	5.08 ⁽⁰⁾	5.36 ⁽⁰⁾	5.43 ⁽⁰⁾
Japan	:	3.67 ⁽⁰⁾	3.59 ⁽⁰⁾	3.73 ⁽⁰⁾	3.82 ⁽⁰⁾	3.63 ⁽⁰⁾	3.65 ⁽⁰⁾	3.70 ⁽⁰⁾

Zdroj: http://epp.eurostat.ec.europa.eu/portal/page?_pageid=1996,39140985&_dad=portal&_schema=PORTAL&screen=detailref&language=en&product=STRIND_INNORE&root=STRIND_INNORE/innore/ir010

Intenzita přímých zahraničních investic

	1994	1995	1996	1997	1998	1999	2000	2001	2002	2003	2004	2005
EU (27 countries)	:	:	:	:	:	:	:	:	:	:	:	1.2
EU (25 countries)	:	:	:	:	:	:	:	2.4	1.3	1.3	0.9	1.2
EU (15 countries)	:	0.8	0.7	1.1	2	2.8	3.6	2.6	1.4	1.4	1	1.4
Euro area	:	:	0.9	1.2	2	4.3	6.5	4	2.5	1.9	1.6	2.4
BLEU	1.9	3.7	3.7	3.8	8.4	50	87.1	40.7	49.1	38.6	30.1	36.3
Belgium	:	:	:	:	:	:	:	:	5.7	11.6	10.8	8.7
Bulgaria	:	:	:	:	:	3	4	2.6	2	5.3	6.5	6
Czech Republic	:	:	:	1.2	3.1	5.4	4.5	4.7	5.8	1.3	2.8	4.8
Denmark	2.9	2	0.9	2.1	3.2	7.1	20.1	6.9	3.2	-0.7	:	5.4
Germany	1.2	1.9	2.2	2.5	5.1	3.8	6.7	1.7	1.8	0.7	-0.2	1.4
Estonia	:	:	:	4.1	5.2	3.5	4	6	2.9	5.6	5.3	12.8
Ireland	:	:	:	2.3	7.2	12.7	16.1	6.6	15.3	9	2	-4.4
Greece	:	:	:	:	:	:	1.4	0.9	:	:	:	:
Spain	1.3	0.9	1	1.7	2.6	5.1	8.4	5	5.2	3.1	4.1	2.7
France	1.4	1.3	1.7	2.3	2.7	6	8.2	5.5	3.4	2.7	2.1	4.2
Italy	0.3	0.5	0.4	0.6	0.6	0.6	1.2	1.6	1.3	0.8	1	1.7
Cyprus	:	:	:	3.2	2.2	5.1	5.5	6.2	7.5	5.5	5.7	5
Latvia	:	:	:	4.2	3	2.6	2.7	0.9	1.4	1.6	2.7	2.7
Lithuania	:	:	:	1.9	4.2	2.3	1.7	1.9	2.6	0.6	2.3	1.3
Luxembourg	:	:	:	:	:	:	:	:	532	328	237	317
Hungary	:	:	:	2.9	2.7	2.3	2.3	4	2.5	2.2	2.8	3.9
Malta	:	:	:	1.3	3.7	11	8.4	4	-5.1	15.3	3.7	5.4
Netherlands	3.2	3.7	5.5	5.4	9.5	12	18.1	12.8	6.5	6	2.4	14.7
Austria	:	0.6	1.3	1.1	1.7	1.5	3.8	2.3	1.5	2.8	2.1	3.1
Poland	:	:	:	1.6	1.9	2.2	2.7	1.5	1.1	1.2	2.6	2.1
Portugal	0.8	0.6	0.9	2	3	1.8	6.6	5.4	0.6	5.4	2.9	1.2
Romania	:	:	:	:	2.4	1.5	1.4	1.4	1.3	:	:	3.3
Slovenia	:	:	:	:	:	:	:	1.4	2.4	2.8	1.8	2.2
Slovakia	:	:	:	0.6	1.5	-0.1	5.3	3.7	7.8	1.1	1	2.4
Finland	2.9	1	1.8	3	11.8	4.3	13.5	4.8	5.7	0.3	0.5	2.1
Sweden	3	5.1	1.8	4.6	8.2	16.3	:	4.1	:	4.3	4.6	5.1

United Kingdom	1.9	2.8	2.4	3.6	6.7	9.9	12.2	3.9	2.4	2.2	3.4	6.2
Croatia	:	:	:	:	:	:	:	:	:	:	2.2	2.6
Turkey	:	:	0.4	0.4	0.4	0.5	1.3	0.3	0.5	0.6	1.5	
Iceland	:	:	1.4	1.3	1	3.2	3.3	2.3	3.3	:	:	
Norway	:	:	:	:	:	:	:	1	:	:	:	
United States	0.8	1	1.1	1.2	1.7	2.7	2.3	1.4	1	0.8	1.5	0.3
Japan	0.2	0.2	0.3	0.3	0.4	0.4	0.4	0.5	0.5	0.4	0.4	0.5

Zdroj: http://epp.eurostat.ec.europa.eu/portal/page?_pageid=1996,39140985&_dad=portal&_schema=PORTAL&screen=detailref&language=en&product=STRIND_ECOREF&root=STRIND_ECOREF/ecoref/er066

Emise skleníkových plynů

	1994	1995	1996	1997	1998	1999	2000	2001	2002	2003	2004	target
EU (25 countries)	91.9	92.1	94.2	92.8	92.3	90.8	90.7	91.7	90.9	92.4	92.7	:
EU (15 countries)	96.3	97.1	99.2	97.8	98.1	96.5	96.8	97.8	97.4	98.8	99.1	92
Euro area	:	:	:	:	:	98.2 ^(s)	98.5 ^(s)	100.2 ^(s)	100.2 ^(s)	101.7 ^(s)	102.2	:
Euro area (12 countries)	96.5 ^(s)	98.0 ^(s)	99.4 ^(s)	98.7 ^(s)	99.4 ^(s)	98.7 ^(s)	99.2 ^(s)	100.2 ^(s)	100.2 ^(s)	101.7 ^(s)	102.2 ^(e)	:
Belgium	102.5	103.7	106.5	100.7	104	100	100.4	100	98.8	100.4	100.7	92.5
Bulgaria	60.3	62.8	61.1	58.4	52	48.6	48.6	49	47	51.2	51	92
Czech Republic	78.2	78.7	79.3	81.4	76.5	72.4	76	76.2	73.4	75.2	74.9	92
Denmark	114	110.1	129.3	115.3	109.5	105	98.3	100.5	99.4	106.8	98.2	79
Germany	89.4	89	90.7	87.8	85.7	83.2	83.2	84.1	82.8	83.3	82.5	79
Estonia	56.7	51.6	53.7	53.7	48.8	44.8	45.2	45.2	45.4	49.7	50	92
Ireland	103.9	105.6	109	113.9	118	120.8	123.2	126.5	123.7	122.6	122.7	113
Greece	100.9	101.9	105.1	109.6	114.2	114.1	118.6	120	119.8	123.6	123.9	125
Spain	105.7	109.9	107.3	114.5	118	127.8	132.8	132.9	138.9	141	147.9	115
France	97.5	99.1	101.9	100.6	103.1	100.2	99	99	98.1	98.9	99.2	100
Italy	97.3	102.5	101.1	102.3	104.5	105.7	106.7	108	108.1	111.1	112.1	93.5
Cyprus	119.5	119.5	125.1	126.5	135.1	135.4	141.6	140.7	145.1	152.8	148.2	:
Latvia	53.2	47.1	48.1	45.8	43.9	40.8	38.3	41.2	40.9	41.3	41.5	92
Luxembourg	98.8 ^(b)	78.6 ^(b)	79.8	74	66.2	72.1	76.4	78.5	86.4	90.1	100.3	72
Hungary	69.5	68.3	70.3	68.7	68.8	68.5	66.3	68.5	66.1	68.1	68	94
Netherlands	103.6	105.1	108.9	105.7	106.1	100.6	100.1	100.9	100.3	100.5	101.6	94
Austria	97.7	101.6	105.8	105.3	104.6	102.3	102.9	107.8	110	117.2	115.7	87
Poland	77.8	73.8	77.4	75.6	71.4	71	68.2	67.7	65.5	67.7	68.4	94
Portugal	111.3	118.8	114.3	120.6	129	141.1	137.1	139.6	147.1	139.6	141	127
Romania	64.5	67.4	69.2	61.7	55.3	49.3	50.3	52.1	54.4	56.7	59	92
Slovenia	87.6	91.7	95	96.5	95	92.1	93.1	97.7	98.6	97.3	99.2	92
Finland	105.2	100.5	108.6	106.8	101.6	100.9	98.4	106	109	120.5	114.5	100
Sweden	103.4	102	107	100.6	101.1	96.5	94.4	95.3	96.7	97.9	96.4	104
United Kingdom	93	91.7	94.7	91.7	90.9	86.3	86.4	87.4	84.9	85.7	85.9	87.5
Croatia	69	70.4	72.5	77.4	78.1	81.3	81.2	84.9	88.7	93.8	94.6	95
Turkey	117.9	129.8	163.7	185.3	188.8	180.8	182.1	169.2	184.9	191.2	210	:
Iceland	92.5	94.8	97.5	102.8	103.1	108.6	100.8	96.6	95.5	93.9	96.8	110
United States	104.4	106.1	109.4	109.8	110.9	111.6	114.3	112.8	113.2	113.9	115.8	:
Japan	107.3	105.5	106.6	106.1	102.7	104.3	105.8	103.8	106.4	106.8	106.5	94

Zdroj: http://epp.eurostat.ec.europa.eu/portal/page?_pageid=1996,39140985&_dad=portal&_schema=PORTAL&screen=detailref&language=en&product=STRIND_ENVIRO&root=STRIND_ENVIRO/enviro/en010